

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
DEKORATİF ÜRÜNLER EĞİTİMİ
ANA BİLİM DALI

EĞİTİLEBİLİR ZİHİNSEL ENGELLİ ÇOCUKLARA BECERİ
KAZANDIRMADA KARŞILAŞILAN SORUNLARIN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
ELİF ULUKAYA

ANKARA-2009

Elif Ulukaya

**EĞİTİLEBİLİR ZİHİNSEL ENGELLİ ÇOCUKLARA BECERİ
KAZANDIRMADA KARŞILAŞILAN SORUNLARIN
İNCELENMESİ**

ANKARA 2009

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
DEKORATİF ÜRÜNLER EĞİTİMİ
ANA BİLİM DALI

EĞİTİLEBİLİR ZİHİNSEL ENGELLİ ÇOCUKLARA BECERİ
KAZANDIRMADA KARŞILAŞILAN SORUNLARIN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Elif ULUKAYA

Danışman:

Yrd Doç. Dr. Lale ÖZDER

ANKARA-2009

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI

058127201 no‘lu ELİF ULUKAYA‘ın “**Eğitilebilir Zihinsel Engelli Çocuklara Beceri Kazandırmada Karşılaşılan Sorunların İncelenmesi**” başlıklı tezi.....tarihinde, jürimiz tarafından El Sanatları Anabilim Dalı, Dekoratif Sanatlar Eğitimi Yüksek Lisans / Doktora / Sanatta Yeterlik Tezi olarak kabul edilmiştir.

Adı Soyadı

İmza

Üye (Tez Danışmanı): Yrd Doç. Dr. Lale ÖZDER

Üye :

Üye :

Üye :

Üye :

ÖNSÖZ

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, El Sanatları Anabilim Dalı, Dekoratif Sanatlar Eğitimi Yüksek Lisans Tez çalışması olarak hazırlanan bu araştırmada “Eğitilebilir Zihinsel Engelli Çocukların İş ve Meslek Okullarında Uygulanan El Sanatlarına İlişkin Becerileri Kazandırmada Karşılaşılan Sorunların İncelenmesi” amacıyla yapılmıştır.

Araştırmanın birinci bölümünde problem durumu açıklanmış, ilgili araştırmalar ve yayınlar özetlenmiştir. Bu bölümde ayrıca araştırmanın amacı, önemi, sayıtlılar, sınırlılıklar ve tanımlara yer verilmiştir. İkinci bölümde araştırmanın yöntemine ilişkin bilgiler, araştırmanın modeli, evren ve örneklem, verilerin toplanması ve verilerin analizi açıklanmıştır. Üçüncü bölümde bulgular ve yorumlar belirtilmiştir. Dördüncü bölümde ise sonuç ve öneriler yer almıştır.

Bu araştırma ile Eğitilebilir Zihinsel Engelli Öğrencilerin İş Eğitimi dersinde El Sanatlarına ilişkin hangi becerilerin kullanıldığı ve bu becerilerin kazandırılması ve uygulanmasında karşılaşılan sorunları ortaya çıkararak, mesleki eğitimin verimliliği için zihinsel engelli öğrencilere katkıda bulunacağı umulmaktadır.

Araştırmanın her aşamasında değerli görüş ve yardımlarını esirgemeyen hocalarım Sayın Yrd. Doç. Dr. Lale ÖZDER’e, Sayın Yrd. Doç. Dr. Neşe GÜNEŞ’e ve Doç. Dr. Güzin SÜBAŞI’ya teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Araştırmalarımda katkılarını esirgemeyen Eğitim ve Uygulama Okullarının okul müdür ve öğretmenlerine teşekkürlerimi sunarım. Çalışmalarımın her aşamasında desteklerini esirgemeyen sevgili aileme ve eşim Yasin ATGÜDEN’e sabır ve yardımlarından dolayı yürekten teşekkürlerimi sunarım. Saygılarımla

Elif ULUKAYA

2009, Ankara

ÖZET

EĞİTİLEBİLİR ZİHİNSEL ENGELLİ ÇOCUKLARA BECERİ KAZANDIRMADA KARŞILAŞILAN SORUNLARIN İNCELENMESİ

Ulukaya, Elif

Yüksek lisans, Dekoratif Ürünler Eğitimi Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Lale ÖZDER

Ocak 2009

Bu araştırmada “Eğitilebilir Zihinsel Engelli Çocukların İş ve Meslek Okullarında Uygulanan El Sanatlarına İlişkin Becerileri kazandırmada karşılaşılan sorunların incelenmesi” amaçlanmıştır.

Çalışmada öncelikle Ankara il merkezindeki MEB’na bağlı eğitim uygulama ve iş eğitim merkezleri tespit edilmiştir. Bu okullardaki iş eğitimi dersi üniteleri incelenmiştir. Zihinsel engelli öğrencilere meslek kazandırmak için el sanatları eğitimi verilirken öğretilmesi gerekli görülen beceri çeşitleri oluşturulmuştur.

MEB’na bağlı beş adet okul için eğitim araştırma ve geliştirme dairesi başkanlığından gerekli yazışmalar ile izin alınmıştır. Çalışmalar Batıkent Eğitim Uygulama Ve İş Eğitim Merkezi, Çağdaş Eğitim Uygulama Ve İş Eğitim Merkezi, Eryaman Eğitim Uygulama Ve İş Eğitim Merkezi , Sincan Ali Aktürk Eğitim Uygulama Ve İş Eğitim Merkezi, Yenimahalle Milli Piyango Eğitim Uygulama Ve İş Eğitim Merkezinde yürütülmüştür.

İş eğitimi dersi öğreticilerine belirlenen beceriler ile ilgili liste verilerek hangi becerilerin kullanıldığı saptanıp eksiklikler giderilmiştir. Daha sonra öğretmenlere uygulanan ve beceri kazandırmada karşılaşılan sorunlar ortaya konulmuştur.

Anketlerden elde edilen verilerin analizi sonucunda ise;

- İş Eğitimi Dersi Programında bulunan üniteler de belirlenmiş 11 adet becerinin yeterli olup, öğretilmesi gerektiği,
- Beceri çeşitleri öğretilirken en fazla Oyma Becerisinde daha sonra sırası ile Yakma, Dokuma, Dikme, Örne, Şekil verme, Yoğurma, Dizme-Sıralama, Yapıştırma, Boyama ve Kesme Becerisinde zorlandığı,
- Becerilerin kazandırılmasında en fazla öğrenci grubundan kaynaklı güçlüklerle karşılaştığı daha sonra fiziki ortamın, malzeme yetersizliğinden kaynaklı sorunlarla karşılaştığı saptanmıştır.

Yapılan çalışmada zihinsel engelli öğrencilere beceri eğitimlerinin önemine dikkat çekilerek ,eğitim uygulama ve iş eğitim merkezlerinde becerilere dayalı eğitim verilmesi gerektiği düşünülmektedir. Zihinsel engelli öğrencilere zorlandıkları beceriler saptanıp bu becerilerin kazanılması için farklı ünitelerde çeşitli yöntemlerle eğitim verilmelidir. Her öğrencinin başarılı olduğu beceri belirlenip bu alanlarda istihdamı için uygun çalışmalar yapılmalıdır.

ABSTRACT

THE ASSESSMENT OF PROBLEMS ENCOUNTERED WHEN TEACHING
HAND CRAFTSMANSHIP SKILLS IN OCCUPATION AND PROFESSION
SCHOOLS TO THE MENTALLY RETARDED.

Ulukaya, Elif

Master's Degree, Decorative Products Education Department

Consultant: Yrd. Doç. Dr. Lale Özder

October 2009

In this research, it is aimed to examine the problems met while bringing the skills of handicrafts which are being practiced at Work and Profession Schools for “Educable Mentally Disabled Children”.

In the study, education practicing and work education centers associated with the National Ministry of Education (N.M.E) in Ankara city center have been determined. The work education lesson units in these schools have been examined. While giving handcraft education to mentally disabled students in order to bring them a profession, the skill types which are thought to be necessary have been created.

For five schools associated to N.M.E (M.E.B.) with the necessary correspondency the permission has been taken from the head of research and development unit. The studies have been performed at Batıkent Education practice and work education center, Çağdaş Education practice and work education center, Eryaman Education practice and work education center, Sincan Ali Aktürk Education practice and work education center, Yenimahalle Milli Piyango Education practice and work education center.

By giving the related table to the work education lesson instructors, it has been observed that which skills have been used and the inadequacies have been eliminated. The problems met while bringing the skills introduced with the prepared questionnaires.

Performing the questionnaires and after verification and analysing the datas.

- The eleven skill types specified for the work education lesson program units are adequate and should be taught.

- While teaching the skills difficulties have been faced mostly in engraving and respectively; burning, weaving, sewing, forming, kneading, setting-ordering, glueing, painting and cutting skills.

- While teaching the skills, the difficulties mostly arose from the student groups, than physical conditions and lack of tools lead to difficulties.

Results have been observed.

In this study, with attracting the importance of skill education for mentally disabled students, it is thought that education based on skills should be practiced in education practicing and work education centers. The skills in which the mentally disabled students have difficulties should be determined and for bringing these skills different methods for different units should be applied. The skills on which the students are successful should be maintained and job opportunities at these fields should be examined.

İÇİNDEKİLER

JÜRİ ÜYELERİ İMZA SAYFASI.....	i
ÖNSÖZ.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLolar LİSTESİ.....	xiv

BÖLÜM I

GİRİŞ

Araştırmanın Problemi.....	1
Araştırmanın Amacı.....	6
Araştırmanın Önemi.....	6
Araştırmanın Varsayımları.....	7
Araştırmanın Sınırlılıkları	8
İlgili Tanımlar.....	8
İlgili Araştırmalar.....	10
Kısaltmalar	14

BÖLÜM II

YÖNTEM

Araştırma Yöntemi.....	15
Evren ve Örneklem Grupları	15
Verilerin Toplanması.....	16
Verilerin Analizi	16

BÖLÜM III

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1. Özürlü Olma Kavramı.....	17
2. Zekanın Kavramı.....	17
3. Zihinsel Engel (Zeka geriliği).....	18
3.1.Tıbbi Yönden Geri Zekalılık.....	19
3.2.Toplumsal Yönden Geri Zekalılık.....	19
3.3.Zihni Gelişim Yönünden Geri Zekalılık.....	19
3.4.Psiko-Devimsel (Motor) Ve Zihni Gelişim Yönünden Geri Zekalılık....	19
3.5.Mesleki Yönden Geri Zekalılık.....	20
3.6.Zeka Bölümü Yönünden Geri Zekalılık.....	20
3.7.Eğitim Yönünden Geri Zekalılık.....	20
3.8.Kapsamlı Olarak Geri Zekalılık.....	20
4.Zihinsel Engelin Tarihçesi.....	23
5.Zihinsel Engel Çeşitleri.....	24

6.Zihinsel Engelin Sınıflandırılması.....	24
6.1- Psikolojik Sınıflandırma Sistemi.....	24
6.2- Eğitsel Sınıflandırma Sistemi.....	27
6.2.1.Eğitilebilir Zihinsel Engelliler.....	27
6.2.2.Öğretilebilir Zihinsel Engelliler.....	28
6.2.3.Ağır Ve Çok Ağır Derecede Zihinsel Engelliler.....	28
7.Zihinsel Engelin Oluşum Nedenleri.....	29
7.1. Oluş Zamanına Göre Zihinsel Engel Nedenleri;.....	29
7.1.1. Prenatal Döneme Ait Nedenler.....	29
7.1.2.Perinatal Döneme Ait Nedenler.....	30
7.1.3. Postnatal Döneme Ait Nedenler.....	30
7.2. Türüne Göre Zihinsel Engel Nedenleri;.....	31
8.Zihinsel Engelli Çocukların Özellikleri.....	31
8.1.Zeka Geriliği Olan Çocukların Bedensel Ve Devimsel Özellikleri	33
8.2.Zeka Geriliği Olan Çocukların Zihinsel Özellikleri.....	34
8.3.Zeka Geriliği Olan Çocukların Sosyal Özellikleri.....	36
8.4.Zeka Geriliği Olan Çocukların Kişisel Özellikleri.....	36
8.5.Zeka Geriliği Olan Çocukların Dil Gelişim Özellikleri.....	37
8.6.Zeka Geriliği Olan Çocukların İş Ve Çalışma Özellikleri.....	37
9.Zihinsel Engelli Çocukların Eğitim Tarihi.....	38
10.Zihinsel Engelli Çocukların Eğitimi.....	39

10.1. Tıbbi (Psikometrik) Tanılama Modeli.....	40
10.2.Eğitsel Tanılama Model.....	40
11.Türk Milli Eğitiminin Amaçları.....	42
11.1.Genel Amaçlar.....	42
11.2. Özel Amaçlar.....	43
12. Özürlüler İle İlgili Sosyal Politika.....	43
13. Özel Eğitim.....	44
13.1. Özel Eğitim Kanunu.....	44
13.2. Özel Eğitim Kurumlarının Amaçları.....	45
13.3. Özel Eğitim İlkeleri.....	46
13.4. Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar.....	47
13.5. Özel Eğitimin Tarihçesi.....	49
13.5.1.Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar İçin Ülkemizde Var Olan Eğitim Ortamları	50
14. Rehabilitasyon.....	51
14.1.Koruyucu Rehabilitasyon.....	52
14.2.Tıbbi Rehabilitasyon.....	52
14.3.Psikososyal Rehabilitasyon.....	52
14.4.Ev Rehabilitasyonu.....	52
14.5. Mesleki Rehabilitasyon.....	52
14.5.1.Mesleki Rehabilitasyon Yaklaşımları.....	53
14.5.2.Mesleki Rehabilitasyon Servislerinin Görevleri	54

14.6.Zihinsel Engellilerde Rehabilitasyon.....	55
15.Zihinsel Engelli Çocukların Eğitim Programları.....	56
15.1.Ülkemizde Zihinsel Engelliler İçin Var Olan Eğitim Ortamları.....	57
15.1.1.Özel Sınıf Düzenlemeleri.....	57
15.1.2.Gündüzlü Okul Düzenlemeleri.....	57
15.2. Eğitilebilir Zihinsel Engelli Çocuklar (Orta Düzeyde Zihinsel Öğrenme Yetersizliği Olan Bireyler) İçin Var Olan Eğitim Ortamları.....	58
15.2.1.Anaokulu.....	58
15.2.2.Özel Eğitim Sınıfı	59
15.2.3.İlköğretim Okulu.....	60
15.2.4.Mesleki Eğitim Merkezi.....	61
15.2.5.Anaokulu İlköğretim Ve Mesleki Eğitim Merkezi.....	62
15.2.6.Korumalı İş Yerleri.....	62
16.Eğitilebilir Zihinsel Engelli Çocukların Eğitimlerinde Uyulması Gereken İlkeler	63
17.Zihinsel Engelli Çocuklar İçin Genel Öğretim Yöntemleri.....	64
17.1.Açık Anlatım Yöntemi.....	64
17.2.Basamaklandırılmış Yöntem.....	65
18. Zihinsel Engelli Çocuklar İçin Uygulanan Beceri Öğretim Yöntemleri.....	66
18.1.İleri Zincirleme Yöntemi.....	66
18.2.Tüm Beceri Yöntemi.....	67
18.3.Tersine Zincir Yöntemi.....	67

18.4.İpuçları.....	67
18.5.Şekil Verme.....	67
19.Zihinsel Engelli Çocukların Beceri Eğitimi.....	71
19.1.Beceri Öğretim Çalışmaları.....	73
19.1.1.Dikkati Sağlama.....	73
19.1.2.Dikkati Sağlamak İçin.....	73
19.1.3.İpuçları Verme.....	74
19.1.4.Onaylama, Ödüllendirme Ve Harekete Geçirme.....	74
19.1.5.Onaylama.....	74
19.1.6.Ödüllendirme.....	75
19.1.7.Harekete Geçirme.....	75
20.Zihinsel Engelli Çocukların Eğitiminde El Sanatları Eğitimi.....	76
21.Eğitilebilir Zihinsel Engelli Çocukların İş Eğitimi Dersi Öğretim Programı.....	82
22.Eğitilebilir Zihinsel Engelli Çocukların İş Eğitimi Dersi Öğretim Programının Amacı.....	84
23.İş Eğitimi Dersinin El Sanatlarını Kapsayan Özel Amaçları.....	84

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

1. Beceri Çeşitleri	87
2. Zihinsel Engelli Öğrencilere Beceri Kazandırmada Karşılaşılan Güçlük Dereceleri.....	95

3.Zihinsel Engelli Öğrencilerin İş Eğitimi Dersi Ünitelerindeki Kazandırılmak İstenen Becerilerde Karşılaştıkları Güçlük Dereceleri.....	97
4.Zihinsel Engelli Öğrencilere Beceri Kazandırmada Karşılaşılan Güçlükler.....	105

BÖLÜM V

SONUÇ ve ÖNERİLER

Sonuç.....	107
Öneriler.....	110
KAYNAKÇA.....	112

EKLER

1. 573 Sayılı Özel Eğitim İle İlgili Kanun Hükmünde Kararname
2. İş Eğitimi Ve Meslek Ahlakı Dersi Öğretim Programı
3. İş Eğitimi Dersi Üniteleri
4. Özel Eğitim Okulları Seçmeli Ders Listesi
5. İş Eğitim Merkezleri Haftalık Ders Dağıtım Çizelgesi
6. Araştırma Yapılan Okullar İçin Eğitim Bilimleri Enstitüsüne Verilen İzin Dilekçe
Örneği
7. Eğitim Bilimleri Enstitüsünün Milli Eğitim Bakanlığına İlettiği Resmi Yazı
8. Milli Eğitim Bakanlığının Gerekli Araştırmalar İçin Vermiş Olduğu Resmi Yazı
9. Milli Eğitim Bakanlığının Onayladığı Anketler

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Zihinsel Engelli Öğrencilere Beceri Kazandırmada Karşılaşılan Güçlük Dereceleri

Tablo 2 . Zihinsel Engelli Öğrencilerin İş Eğitimi Dersi Ünitelerindeki Kazandırılmak İstenen Becerilerde Karşılaştıkları Güçlük Dereceleri

Tablo 3. Zihinsel Engelli Öğrencilerin Boncuk İşleri Ünitesinde Kullanılan Becerilerde Karşılaştıkları Güçlük Dereceleri

Tablo 4. Zihinsel Engelli Öğrencilerin Yoğurma Maddeleri Ünitesinde Kullanılan Becerilerde Karşılaştıkları Güçlük Dereceleri

Tablo 5. Zihinsel Engelli Öğrencilerin Alçı İşleri Ünitesinde Kullanılan Becerilerde Karşılaştıkları Güçlük Dereceleri

Tablo 6. Zihinsel Engelli Öğrencilerin Metal İşleri Ünitesinde Kullanılan Becerilerde Karşılaştıkları Güçlük Dereceleri

Tablo 7. Zihinsel Engelli Öğrencilerin Ağaç İşleri Ünitesinde Kullanılan Becerilerde Karşılaştıkları Güçlük Dereceleri

Tablo 8. Zihinsel Engelli Öğrencilerin Tekstil İşleri Ünitesinde Kullanılan Becerilerde Karşılaştıkları Güçlük Dereceleri

Tablo 9. Zihinsel Engelli Öğrencilere Beceri Kazandırmada Karşılaşılan Diğer Güçlükler

BÖLÜM I

1.GİRİŞ

1.1.Problem

Bu araştırmada temel problem olarak “Eğitilebilir Zihinsel Engelli Çocukların İş ve Meslek Okullarında Uygulanan El Sanatlarına İlişkin Becerileri Kazandırmada Karşılaşılan Sorunların İncelenmesi” konusu ele alınmıştır.

Zihinsel engelli bireylerin yaşamlarının daha anlamlı hale gelmesi,ailesine ve topluma yük olmadan bağımsız bir şekilde hayatlarını devam ettirebilmeleri için mesleki eğitimleri üzerinde önemle durulmalıdır.

İnsanoğlunun eğitim ve öğretim süreci doğduğu andan itibaren başlamaktadır. Çocuklar günlük yaşam aktiviteleri ile doğal öğrenmeye başlarlar. Bunun yanında aile ve eğitimciler tarafından planlı öğrenmeye gereksinimleri vardır.

Eğitim; bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak, istendik değişim oluşturma sürecidir. (Ertürk,1975)

Eğitimin amaçlarını şöyle sıralayabiliriz:

- Bireyin kişiliğinin gelişmesine yardımcı olmak,
- Bireye gerekli bilgi, beceri ve olumlu davranışlar kazandırmak,
- Bireyi ilgi alanına ve yeteneğine göre meslek sahibi yapmak,
- Bireyin topluma,ülkesine, çevresine duyarlı ve uyumlu olmasını sağlamak,
- Bireyi gelecek yaşamına hazırlamaktır.(Çaplı ,1993.Okuturlar, 1968)

Öğretmenin öğrenciye birtakım bilgi ve becerileri öğretebilme çabası olarak tanımlanan öğretim, eğitimin en önemli amacıdır.Eğitim olayının oluşumunda bilgi ve beceri kazandırma, davranış değişikliği, öğrenme , öğrenilenin devamı için alışkanlık kazanma ve alışkanlığın devamı önemlidir. (Orhaner ve Tunç. 2003)

Bireyin var olan davranışları ile istenilen davranışları arasındaki farka eğitim ihtiyacı denir. Irk, soy, cins, inanç, din, mezhep ve görüş ayrılıklarına bakılmaksızın her yurttaşın eğitimde yararlanabilmesi ilkesine eğitim hakkı denir. Bu tanımlara bakarak her bireyin eğitim ihtiyacı ve hakkı bulunmaktadır.

Çeşitli nedenlerle bireyin hayata uyum derecesini bozan ve engelleyen özürler olabilir. Özel eğitime ihtiyaç duyan birçok özür grubu vardır. Zihinsel engelli çocuklar özürlü grubu içinde en kalabalık grubu oluşturmaktadır. Zihinsel engelli çocukların da özel eğitim hakları bulunmaktadır. (Demiröz,1998)

Zihinsel engel; bireyin davranışlarında önemli derecede geriliği ifade eder. Zihni gelişimlerinde gelişme dönemi sırasında çeşitli nedenlere bağlı duraklama veya gerileme sebebi ile genel davranış ve intibakça yaşitlarına nispetle sürekli yetersizlik gösteren normal eğitim öğretim toplum şartlarına uymakta güçlük çeken çocuklara zihinsel engelli çocuklar denir. (Çağlar, 1987)

Bireyde çeşitli nedenlerden dolayı zihinsel engel durumu meydana gelmiş olabilir.

Oluş zamanına göre zihinsel engel nedenleri;

- Prenatal Dönem (Doğum öncesi)
- Perinatal ya da Neonatal Dönem (Doğum esnasında)
- Postnatal Dönem (Doğum sonrasında) (Bilir ,1986)

Zihinsel Engelli Çocuklar iki şekilde sınıflandırılmaktadır;

1.Psikolojik Sınıflandırma Sistemi

- Hafif Derecede Zihinsel Engelliler
- Orta Derecede Zihinsel Engelliler
- İleri Derecede Zihinsel Engelliler
- Çok Ağır Derecede Zihinsel Engelliler

2. Eğitsel Sınıflandırma Sistemi

- Eğitilebilir Zihinsel Engelliler
- Öğretilebilir Zihinsel Engelliler
- Çok ağır derecede Zihinsel Engelliler (Bilir,1987. Ersoy,Avcı ,2000)

Zeka: bireyin amaçlı ve biçimli hareket edebilme, mantıklı düşünebilme ve çevresine uyum sağlayabilme yetilerinin tümüdür. (Enç,Çağlar ve Özsoy 1981)

Zeka geriliği, zeka bölümüne göre şöyle derecelendirilir;

1. IQ: 0-20 derin zeka geriliği (çok ağır grup): Etrafla hiçbir ilgileri yoktur, bakıma muhtaçtırlar.
2. IQ: 20-35 ağır zeka geriliği (İdiotice): Bebek gibi bakıma muhtaçtırlar.
3. IQ: 35-60 orta dereceli zeka geriliği (Embecilite): Öğretilebilir grup, kendi öz bakımları öğretilir.
4. IQ: 50-70 hafif derecede zeka geriliği (delibite veya monon)
5. IQ: 70-79 sınırda zeka geriliği
6. IQ: 80-89 donuk zekalılık
7. IQ: 90-109 normal zeka
8. IQ: 110-119 parlak zeka
9. IQ: 120-129 üstün zeka
10. IQ: 130 ... çok üstün zeka (Bilir, 1986).

Zihinsel engelli çocuklar taşıdıkları engelin şekline ve derecesine göre bireysel farklılıklar göstermektedir. Çocukların taşıdığı yetersizliğin düzeyinin bilinmesi eğitim programlarının ve materyallerinin daha amaçlı ve planlı olmasını sağlayacaktır. Özel eğitim ile zihinsel engelli çocukların yaşlıları ile aralarındaki farklılıklar azaltılabilir.(Bilir , 1986)

Özel Eğitim: Çocukluktan farklı ve özel gereksinimli çocuklara sunulan, üstün özellikli olanları yetenekleri doğrultusunda kapasitelerinin en üst düzeye çıkmasını sağlayan, yetersizliği engele dönüştürmeyi önleyen, engelli bireyi kendine yeterli hale getirerek topluma kaynaşmasını ve bağımsız üretici bireyler olmasını destekleyecek becerilerle donatan eğitimidir. (Ataman, 2003)

Özel Eğitim Programları'nın amacı engelli çocukların bireyler arası farklarını dikkate alarak gereksinimlerini karşılaştırmaktır. Bu farklar özel eğitim gerektiren çocuğun eğitim programının planlanmasında göz önünde bulundurulmalıdır. (Akçamete, 1991)

Özel Eğitim, özel gereksinimi olan, bu özelliğinden dolayı farklı eğitim gereksinimi ancak bireysel olarak planlanmış öğretim programıyla karşılanabilen çocukları kapsamaktadır. (Ataman, 2003)

Zihinsel engelli öğrencilerin eğitim hizmetlerinden yararlanabilmesi için öncelikle tanılanmaları gerekmektedir. (Özyürek, 1985) Öğrencilerin tanılanması ve eğitim hizmetlerinin niteliğinin belirlenmesinde tıbbi tanılanma ile eğitsel tanılanma modellerinden yararlanılmaktadır.

Zihinsel Engelli Çocuklar için ülkemizde çeşitli eğitim ortamları bulunmaktadır. Özel Eğitim Sınıfları, İlköğretim Okulu, Mesleki Eğitim Merkezleri'nde çocuklar eğitim görmektedir. Zihinsel Engelli bireylerin eğitiminin temel amacı yaşam işlevlerini geliştirerek bağımsız yaşam becerileri kazandırmaktır. (Kulaksızoğlu, 2003)

Bağımsız yaşam becerileri başarı, uyum, günlük yaşam ve meslek becerileridir. Bu aşamada zihinsel engelli bireye mesleki bilgi ve beceri kazandırma özel bir önem taşır. Çünkü bu çocuklar yarı beceri gerektiren ve rutin işleri yapabilirler.

Zihinsel engelli çocuklar için eğitim ve uygulama okullarında verilen eğitimle bireylerin okul sonrası meslek hayatına geçişinde güçlükler yaşanmaktadır.

Okullardaki uygulamalar ile iş yerleri arasında kopukluklar zihinsel engelli bireylerin iş yaşamını zorlaştırmaktadır.bu nedenle mesleki eğitim verilirken öncelikle el sanatlarına ilişkin becerilerin kazandırılmasının gerekli olduğu düşünülmektedir. Bu becerileri davranış haline getiren öğrenciler çalışma ortamlarında daha başarılı olurlar.

Bu araştırmada temel problem olarak “Eğitilebilir Zihinsel Engelli Çocukların İş ve Meslek Okullarında uygulanan El Sanatlarına İlişkin Becerileri kazandırmada karşılaşılan sorunlar nelerdir?” konusu ele alınmıştır.

Araştırmanın bu temel problemine dayalı olarak şu alt problemler üzerinde durulmuştur;

1. Zihinsel engelli öğrencilere iş eğitimi dersinde kazandırılması gerekli beceriler nelerdir?

2. Zihinsel engelli öğrencilere beceri kazandırılırken karşılaşılan güçlükler nelerdir?

2.1.Zihinsel engelli öğrencilerin belirlenen becerileri kazanma dereceleri nelerdir?

2.1.1.Zihinsel engelli öğrencilere beceriler kazandırılırken genel olarak karşılaşılan güçlük dereceleri nelerdir?

2.1.2. Zihinsel engelli öğrencilere beceriler kazandırılırken ünitelerde karşılaşılan güçlük dereceleri nelerdir?

2.2.Zihinsel engelli öğrencilere beceriler kazandırılırken karşılaşılan diğer güçlükler nelerdir?

1.2.Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın genel amacı; Eğitilebilir Zihinsel Engelli Çocukların İş ve Meslek Okullarında Uygulanan El Sanatlarına İlişkin Becerileri kazandırmada karşılaşılan sorunların incelenmesidir.

1.3.Araştırmanın Önemi

Eğitim ve öğretim hakkı her birey için doğal ve yasal bir haktır. Bedensel, zihinsel ve toplumsal bakımdan güçlüğü olan tüm çocuklar özel durumunun gerektirdiği tedavi, eğitim ve öğretim hakkından yararlanmalıdır. (Enç,Çağlar ve Özsoy 1981)

Zihinsel engelli çocuklar normalden farklı gelişimsel özellikler göstermekte ve özür durumuna göre bireysel farklılıklar taşımaktadır. Zihinsel engelli çocuğun uygun yöntemlerle eğitsel tanısının yapılması gerekmektedir.(Kulaksıoğlu 2003)

Zihinsel engelli çocuklar normal çocuklara göre engel derecelerine bağlı olarak bütün gelişim alanlarında belirgin bir gerilik gösterirler. Zihinsel engellilere verilecek eğitim ile onların yaşam işlevleri geliştirilmeli ve bağımsız yaşama becerileri kazandırılmalıdır. Bu aşamada zihinsel engelli çocukların temel mesleki bilgi ve becerilerinin kazandırılmasına önem verilmelidir. Çocukların düzeylerine uygun şekilde ilgi ve yeteneklerine göre bir işe yönlendirilmelidir. Bu anlamda yapılan mesleki eğitimler çocuğun gelişimine birçok katkıda bulunur. Kendini işe yarar hissetme, boş vaktini faydalı işlerle geçirme, ürün ortaya koyarak üretime katıldığını hissetme çocuğun kişiliği ve ruhsal açıdan gelişimi için katkı sağlar. (Ataman ,2003. Özsoy, Özyürek ve Eripek, 2002. Çağlar ,1987) Öğrencilerin kazandıkları temel beceriler onların ömür boyu yaşamlarını kaliteli yönde sürdürmelerini sağlar.

Zihinsel engelli çocuklar yarı beceri gerektiren ve monoton işlerde oldukça başarı gösterirler. Onların kişilik ve çalışma özellikleri dikkate alınırsa bir çoğu okul sonrasında meslek sahibi olabilirler.

Ülkemizde zihinsel engelli çocukların iş ve meslek eğitimine yeteri kadar önem verilmemektedir. Bu bireylere iş eğitimi verilerek çocuğun el-kol ve göz koordinasyonu, dikkatini toplama, duygu ve düşüncelerini açığa çıkarma, topluma katılma, paylaşım sağlama, işe yarar hissetme ve bağımsız olarak yaşamını sürdürmesi gibi olumlu yönde gelişmesinin sağlanması önemlidir. (Enç, Çağlar ve Özsoy 1981. Okuturlar, 1968)

Bu çalışmada Eğitilebilir zihinsel engelli çocukların iş ve meslek okullarında uygulanan el sanatlarına ilişkin becerileri kazandırmada karşılaşılan sorunların incelenmesi, yaşamlarını kazanma ve meslek sahibi olmaları açısından önemlidir.

Zihinsel engelli çocuklara iş eğitim dersinde yeterli mesleki becerilerin kazandırılmaması yapılan çalışmaların yalnızca boş zamanların değerlendirilmesini sağlar. Bu çalışma ile becerilerin kazanılmasında karşılaşılan sorunların belirlenerek zihinsel engelli çocukların meslek eğitimine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Ayrıca zihinsel engellilerin meslek eğitimi için sınırlı kaynak olması, meslek eğitimi ve istihdam konusunda bilgi ve uygulama boşluğu olması nedeniyle bu konunun önemine dikkat çekecek bir araştırma olması açısından önem taşımaktadır. Zihinsel engelli öğrencilerin beceri eğitimlerinin üzerinde durularak üretici bireyler olacakları düşünülmektedir.

1.4.Varsayımlar

Bu çalışmada şu temel varsayımlardan hareket edilmiştir;

1. Araştırmanın konusu ile ilgili olarak bilgi toplamada üzerinde çalışılan zihinsel engelliler eğitim uygulama ve iş eğitim merkezleri yeterlidir.

2 . Hazırlanan anketlere öğretmenlerin verdiği yanıtlar nesneldir.

1.5.Sınırlılıklar

1. Araştırma Ankara ilindeki 5 adet Eğitilebilir Zihinsel Engelli Eğitim Uygulama ve İş Eğitim Merkezi ile burada görev yapan 15 adet iş eğitimi dersi öğretmeni ile sınırlıdır.

2. Çalışmada elde edilen veriler ve çıkarılan sonuçlar anket yönteminden elde edilen bilgiler ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Konu içeriğine göre önemli olduğu düşünülen bazı kavram ve tanımlar şunlardır;

Eğitim; Bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişim oluşturma sürecidir. (Ertürk, 1966.)

Öğretim; Öğrenmenin gerçekleşmesi ve bireyde istenen davranışların gelişmesi için uygulanan süreçlerin tümüdür. (Ertürk, 1966.)

Özel eğitim; bireylerin, akademik, iletişim devim ve uyum alanlarında önemli eksiklik ve kusur oluşturan durumların önlenmesi azaltılması yada ortadan kaldırılması ile ilgili eğitsel değişkenlerin düzenlenmesi uğraşısına özel eğitim denir. (Özsoy, Özyürek, ve Eripek 2002.)

Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar: beden zihin duygusal ve sosyal gelişimlerdeki özür ve üstün özellikleri yönünden eğitim ve öğretim amaçlarını gerçekleştirmek için normal çocukların eğitim hizmetlerine ek olarak birtakım özel hizmet ve önlemleri gerektiren çocuklara özel eğitime muhtaç çocuklar denir. (Özsoy, 1971.)

Zeka geriliği:Çeşitli nedenlerle gelişimi yarıda kalarak durmuş, giderilmesi olanaksız zihinsel duruma verilen bir isimdir. (Ersoy ve Avcı 2000. Çaplı ,1993.)

Öğretilebilir zihinsel engelli: Zeka bölümü puanlarına göre zeka bölümü 25-44 arasında olan çocuklardır.(Ersoy ve Avcı 2000. Okuturlar, 1968.)

Eğitilebilir zihinsel engelli: Zeka bölümü puanlarına göre zeka bölümü 45-75 arasında olan çocuklardır. (Okuturlar,1968.)

Klinik bakıma muhtaç çocuklar: Zeka bölümü puanlarına göre zeka bölümü 24 ve daha aşağı olan çocuklardır. (Çaplı,1993.)

Mesleki eğitim merkezi: İlköğretimlerini tamamlayan orta düzeyde zihinsel öğrenme yetersizliği olan bireylere, iş ve meslek kazandırmayı amaçlayan okuldur. (Çağlar, 1987.)

Eğitim ve uygulama okulları: Ağır düzeyde zihinsel öğrenme yetersizliği olan bireylerin devam ettiği gündüzlü okullardır. (Çağlar, 1987.)

İlgili Araştırmalar

Tanju (2004), Bu araştırmada “4-5 yaş grubu zihinsel engelli çocuklara şekil renk ve sayı kavramlarının kazandırılmasında bilgisayar destekli eğitimin etkisinin incelenmesi” amaçlanmıştır. Belirlenen deney grubuna bilgisayarlı eğitim ile ön test ve son test çalışmaları yapılmıştır. Araştırmanın sonucunda ise zihinsel engelli çocukların da diğer çocuklar gibi bilgisayar destekli eğitime daha hevesli oldukları ve kavramları daha kolay öğrendikleri sonucuna varılmıştır.

Diler (2000), Bu araştırmada zihinsel engelli öğrencilere resim iş becerilerinin kazandırılmasında “amaçların tüm beceri ve ileri zincirleme yaklaşımlarına göre düzenlendiği bireyselleştirilmiş resim iş becerileri öğretim materyallerinin etkililiği” incelenmiştir. Tüm beceri ve ileri zincirleme yöntemiyle hazırlanan resim iş değerlendirme ölçeği kullanılarak elde edilen verilerde zihinsel engelli öğrencilerin daha etkin beceri öğrendiği sonucuna varılmıştır.

Özokçu (1997), Bu araştırmada, düğme dikme becerisi ön koşul davranışlarını yerine getiren zihinsel engelli öğrencilere “Model Olma ve Sözel İpucuyla Sunulan Bireyselleştirilmiş Dikiş Dikme Becerisi Öğretim Materyali” ile yapılan öğretim uygulamasının, öğrencilerin teğel yapma ve iki delikli düğme dikme becerilerinin alt amaçlarını gerçekleştirmelerine yol açıp açmadığının belirlenmesi amaçlanmıştır.

Araştırmada Giyinme Becerileri Ölçü Araçları ön-test ve son test olarak, Zihinsel Engelliler Eğitim ve Araştırma Birimi’ne devam eden öğrencilere uygulanmıştır. Araştırma sonunda pantolon ve (V) yakalı kazak giyme becerilerini geliştirmede, gruplar arasında “Giyinme Becerileri Öğretim Materyali” ile öğretim yapılan deney grubu lehine anlamlı farklar bulunmuştur. Çorap giyme becerisinde de lehine farklılık bulunmuş, ancak farklılığın 0-05 düzeyinde anlamlı olmadığı belirlenmiştir.

Varol (1996), Bu araştırmada, düğme dikme becerisi ön koşul davranışlarını yerine getiren zihinsel engelli öğrencilere “Model Olma ve Sözel İpuçlarıyla Sunulan Bireyselleştirilmiş Düğme Dikme Becerisi Öğretim Materyali” ile yapılan öğretim uygulamasının öğrencilerin düğme dikme becerilerinin alt amaçlarını gerçekteştirmelerine yol açıp açmadığının belirlenmesi amaçlanmıştır.Araştırma sonucunda deney grubuna uygulanan tek delikli iki delikli ve dört delikli düğmelerin öğretim materyali uygulanmıştır. Düğme dikme becerisi öğretim materyalinin yapıldığı grupta anlamlı farklar bulunmuştur.

Demiröz (1995), Zihinsel Engelli çocukların el beceri performanslarında cinsiyetler ve yaş grupları arasındaki farklılığın belirlenmesi amacı ile “İnce devinsel Becerilerin Gelişimi” incelenmiştir.Araştırmanın örneklemini Çağdaş Eğitim ve Uygulama Okulu ile Ulus Eğitim ve Uygulama Okulu’na devam eden 8-12 yaş grubu zihinsel engelli kız ve erkek öğrenciler oluşturmuştur. Örneklem grubundaki çocukların el beceri durumlarının saptanması amacı ile Motor Gelişim Araştırma Listesi, Denver Gelişim Tarama Testi, Purdue Pegboard Test ve Minneosta Rate of Manipulation Test’lerin ince devinsel becerilerin gelişimlerine yönelik maddelerin alınması ile oluşturulan El Becerileri Değerlendirme Ölçeği uygulanmıştır. Ayrıca çocuklar ile aileleri hakkında betimleyici bilgiler de elde edilmiştir.Yapılan istatistiksel değerlendirmeler sonunda zihinsel engelli kız ve erkek çocuklarda bazı yaş gruplarındaki birkaç beceri dışında el beceri performans farklılığı bulunmamıştır.

şahin (1994), Zihinsel engelli çocukların eğitiminde aile danışmanlığının etkisini araştırmak amacıyla yapılmış “Zihinsel Engelli Çocukların Ailelerine Verilen Eğitimin Çocuğun Kavram Gelişimine Etkisi” incelenmiştir. 3-7 yaş arası bilişsel gelişim düzeyleri yakın örneklem grubu seçilmiştir. Eğitime alınan ailelerin duygu ve düşünceleri ile çocuğun gelişimi açısından olumlu benzerlikler olduğu görölmüştür.

Gürsel (1993), Bu araştırmada “ zihinsel engelli çocukların, doğal sayıları gerçek nesneleri kullanarak eşleme, resimleri ,işaret ederek gösterme, rakamlar gösterildiğinde söyleme becerilerinin gerçekleştirilmesinde, bireyselleştirilmiş öğretim materyalinin basamaklandırılmış yöntemle sunulmasının etkililiği” konusu ele alınmıştır.zihinsel engelli öğrencilerin bireyselleştirilmiş doğal sayı öğretim materyalinin basamaklandırılmış yöntemle sunulmasının 1den 10a kadar olan doğal sayıların gerçek nesnelerle eşleme, sayı sembolleri gösterildiğinde söyleme basamaklarının alt amaçlarının gerçekleştirilmesindeki etkililiğini belirleme amaçlanmıştır.Sayı kavramının etkin öğrenilmesinde basamaklandırılmış yöntem kullanılması gerektiği görülmüştür.

Varol (1992), Bu araştırmanın genel amacı, -renk (kırmızı ve sarı), büyük, şekil (daire ve üçgen), uzun, sayı (bir tane ve iki tane) ve kalın kavramlarından Eşleme Ölçü Aracı’nda eşleme ön koşul davranışlarını yerine getiren zihinsel engelli çocukların renk, büyük, şekil, uzun, sayı ve kalın kavramlarında kavram Ölçü Araçları’nda belirlenen performans düzeyleri dikkate alınarak hazırlanan “Açık Anlayım Yöntemiyle Sunulan Bireyselleştirilmiş Kavram Öğretim Materyali”nin-renk (kırmızı ve sarı)), büyük, şekil (daire ve üçgen), uzun, sayı (bir tane ve iki tane) ve kalın kavramlarıyla ilgili alt amaçların gerçekleştirilmesinde ve çocuklarda gerçekleşen alt amaçların sürekliliğinde etkili olup olmadığını belirlemektedir.

Bu amacı değerlendirmek için: Araştırma bulgularına göre, Eşleme Ölçü Aracı’nda eşleme ön koşul davranışlarına sahip zihinsel engelli öğrencilerin Kavram Ölçü Araçları’ndaki performans düzeyleri dikkate alınarak hazırlanan “Açık Anlatım Yöntemiyle Sunulan Bireyselleştirilmiş Kavram Öğretim Materyali” ile farklı öğrencilere kırmızı, sarı, büyük, daire, üçgen, uzun, bir tane, iki tane ve kalın kavramlarının öğretimi sonunda, öğrencilerin bu kavramların alt amaçlarını gerçekleştirdikleri görülmektedir. Aynı öğrencilere, “Geleneksel Yöntemle Sunulan Kavram Öğretim Materyali” ile kırmızı, sarı, büyük, daire, üçgen, uzun, bir tane, iki tane ve kalın kavramlarının öğretimi sonunda ise, öğrencilerin bu kavramların alt amaçlarını gerçekleştirmedikleri görülmüştür.

Dikmen, Emir (1986) Şule Bilir'in derlediği özörlü çocuklar ve eğitimleri isimli kitapla “Özel Eğitimde Sanat” konulu çalışmada özörlü çocukların eğitiminde sanat çalışmalarının önemi vurgulanmıştır. Sanat çalışmaları için gerekli olan materyaller ve kağıt yırtma, kağıt kesme, katlama, dizme, yoğurma, resim yapma, sebze baskısı, kolaj, model yapımı ve maskeler ile kukla yapımı çalışmaları açıklanmıştır.

KISALTMALAR

M.E.B : Milli Eğitim Bakanlığı

K.H.K : Kanun Hükmünde Kararname

T.B.M.M : Türkiye Büyük Millet Meclisi

A.A.M.R : Amerikan Zihinsel Gerilik Birliği

Z.B : Zeka Bölümü

M.E.B.Ö.E.Y.H : Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri
Yönetmeliği

T.C.B.Ö.İ.B : Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Özürlüler İdaresi
Başkanlığı

S.R.G. : Sayılı Resmi Gazete

BÖLÜM II

YÖNTEM

Bu bölümde; araştırmanın evren ve örnekleme, verilerin toplanması ve verilerin analizi açıklanmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Zihinsel Engelliler Eğitim Uygulama ve iş eğitim merkezlerinde çalışan iş eğitimi dersi öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırmada tüm evren üzerinde çalışılmış örneklem alınmamıştır.

Verilerin Toplanması

Bu araştırmada Eğitilebilir Zihinsel Engelli Çocuklara Beceri Kazandırmada Karşılaşılan Sorunların İncelenmesi amacıyla eğitilebilir zihinsel engelli çocuklara mesleki eğitim veren eğitim uygulama ve iş eğitim merkezlerinde çalışmalar yapılmıştır.

Araştırma yapmak için belirlenen eğitim uygulama ve iş eğitim merkezleri için öncelikle gerekli yazışmalar yapılarak eğitim kültür daire başkanlığından izin alınmıştır. Çalışmalar Batıkent Eğitim Uygulama Ve İş Eğitim Merkezi, Çağdaş Eğitim Uygulama Ve İş Eğitim Merkezi, Eryaman Eğitim Uygulama Ve İş Eğitim Merkezi , Sincan Ali Aktürk Eğitim Uygulama Ve İş Eğitim Merkezi, Yenimahalle Milli Piyango Eğitim Uygulama Ve İş Eğitim Merkezinde yürütülmüştür.

Milli Eğitim Bakanlığı Talim Ve Terbiye Kurulu Başkanlığından Eğitim Uygulama Okulu Eğitim Programı ve Özel Eğitimle İlgili Mevzuat alınıp incelenmiştir.

Tez konusunun özelliğinden dolayı MEB'na ait iş eğitimi dersi üniteleri incelenerek beceri çeşitleri oluşturulmuştur. Belirlenen beceriler eğitim uygulama ve iş eğitim merkezindeki öğretmenlere danışılarak eksik yönleri giderilmiştir.

Daha sonra beş adet eğitim uygulama ve iş eğitim merkezindeki öğretmenlere iş eğitimi dersinde beceri kazandırmada karşılaştıkları güçlükler ve yaşadıkları sorunlar ile ilgili anketler uygulanmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmanın amacı doğrultusunda hazırlanan anketlerin ilgili kişilere uygulanarak veriler elde edilmiştir. Elde edilen verilerin çözümlemesinde SPSS 13 programı ile verilerin yüzdesi (%) alınmıştır. Bu veriler uygun bir şekilde tablolastırılarak çıkan sonuca göre yorumlaması yapılmıştır.

BÖLÜM III

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.ÖZÜRLÜ OLMA KAVRAMI

Özür; normal büyüme, gelişme ve hayat uyumunu kalıcı veya geçici bir süre etkileyen bir sakatlıktır. (Disability)

Bir bireyin günlük hayata tam anlamı ile iştirak ve uyum derecesini bozan, engelleyen, kişisel veya dışarıdan gelen olumsuzluğa da *özür* denir.(Bilir,1986;1)

Özür durumları şöyle gruplanabilir;

- i.**Hareketle ilgili (fiziksel) özürlüler
- ii.**Görme özürlüler
- iii.**İşitme özürlüler
- iv.**Konuşma özürlüler
- v.**Sistem hastalıklarına bağlı özürlüler (epilepsi, diyabet, kalp)
- vi.**Psikolojik özürlüler
- vii.**Zihinsel özürlüler (Karatepe, 1988.Bilir ,1986;2.)

2.ZEKA KAVRAMI

Zeka; zihnin öğrenebilme, öğrenilenden yararlanabilme, yeni durumlara uyabilme ve yeni çözüm yolları bulabilme yeteneğidir.(Bacanlı, 2000. Bilir ,1986;6)

Wechsler'e göre ;Zeka bireyin amaçlı ve biçimli hareket edebilme mantıklı düşünebilme ve çevresine uyum sağlayabilme yetilerinin tümüdür. Zeka düşünme, muhakeme yapma ve bunları uyumlu bir şekilde amaca yönelik kullanmayı kapsar.

Şahin ve Bilir'in kaynaklarından alınan bilgilere göre Piaget zekanın özelliklerini üç noktada toplar;

- 1.Zeka, bireyin çevresi ile etkileşimini sağlar.
- 2.Zeka, bireyin zihinsel yapısı ile çevre arasında sürekli gelişen bir dengedir.
- 3.Zeka, yaşayan ve eylemlerde bulunan bir zihinsel işlemler sistemidir.

Alfred Binet'de zekanın üç özelliği olduğunu belirtmiştir;

- 1.Amaç seçmek ve amaca yönelmek
- 2.Seçilen amaca erişmek için imkanları doğru olarak kullanmak
- 3.Kendi kendini doğru eleştirme biçimi demıştır.

E.L. Thorndike ise zeka tanımına dikkat, akılda tutma, hatırlama, algılama, seçici ve bağlantı kurucu, düşünme, soyutlama, genelleme, tümevarım yolu ile akıl yürütme gibi izlemleri de katmıştır.

Bu tanımlara göre zeka; bireyin bedensel, zihinsel ve sosyal yeteneklerinin bütünleşerek oluşturduğu algılama, problem çözme, yorumlama ve bellek gibi konuları içeren zihin gücü olarak tanımlanabilir. (Şahin, 1994;4. Bilir,1986;8)

3.ZİHİNSEL ENGEL (ZEKA GERİLİĞİ)

Zeka geriliğinin birçok tanımı vardır. Bu tanımlar içinde zeka geriliği, zihinsel engel, geri zekalılık, zihin özü gibi terimler kullanılmıştır.

Zeka geriliği; Çeşitli nedenlerle gelişimi yarıda kalmış veya durmuş, giderilmesi olanaksız zihinsel duruma verilen isimdir. (Çaplı , 1983; 281)

Amerikan Zihinsel Gerililik Birliği (AAMR,1992) zihinsel engelin bireyin halihazırdaki fonksiyonlarında önemli derecede geriliği ifade eder. (Özsoy, Özyürek, ve Eripek, 1997; 157)

AAMR şu uyumsal davranış alanlarını zihinsel engel tanımına almıştır;

i.İletişim

ii.Özbakım

iii.Ev Yaşamı

iv.Sosyal Beceriler

v.Toplumsal Duyarlılık

vi.Kendini Yönetme

vii.Akademik İşlevler

viii.Boş Zamanları değerlendirme ve

ix.İş yaşamıdır. (Ersoy,Avcı 2000; 144)

Zeka geriliği çeşitli yönlerden ele alınabilir;

3.1.Tıbbi yönden geri zekalılık: Yaşıtlarına kıyasla zihni gelişim ve fonksiyonlarda sürekli yetersizlik ve gerilik yanında beyin ve beden yapısında belirgin farklı özellikler durumudur.(Okuturlar, 1968;40)

3.2.Toplumsal yönden geri zekalılık: Sosyal gerekleri kavrama ve uymada yaşıtlarına kıyasla belirgin ve sürekli olarak gerilik, yetersizlik ve beceriksizlik gösterme durumudur.

3.3.Zihin gelişimi yönünden geri zekalılık: Zihin gelişim ve fonksiyonlarında yaşıtlarına göre belli bir şekilde sürekli gerilik gösterme durumudur.

3.4.Psiko-devimsel (motor) ve zihni gelişim yönünden geri zekalılık: Gerek psikodevimsel gerekse zihni gelişimlerinde yaşıtlarına kıyasla belirli ve sürekli gerilik gösterme durumudur.

3.5.Mesleki yönden geri zekahlık: Meslek için gerekli becerileri kazanmada, iş gereklerini kavrama ve onlara uymada yaşatlarına göre belirli ve sürekli bir şekilde gerilik gösterme durumudur.

3.6.Zeka bölümü yönünden geri zekahlık: Genellikle belli bir kültüre göre hazırlanmış güvenilir ve geçer zeka testlerine göre sürekli olarak 74 ve daha aşağı zeka bölümü (IQ) seviyesindeki durumudur.

3.7.Eğitim yönünden geri zekahlık: Normal çocuklar için düzenlenmiş eğitim programlarından, sürekli zihin gelişimi ve fonksiyonel gerilik yüzünden, gereği gibi faydalanamamaya sebep olan bir durumdur.(Okuturlar, 1968;39)

3.8.Kapsamlı olarak geri zekahlık: Doğumdan önce, doğum esnasında ve sonraki gelişim süresinde, çeşitli nedenlerle zihin gelişimlerinde ve fonksiyonlarında oluşan sürekli yavaşlama, duraklama ve gerileme gösteren ve bunun sonucu olarak etkili uyumsal davranışlarda gerilik ve yetersizlik gösteren sürekli bir durumdur, şeklinde tanımlanabilir. (Çaplı, 1993; 287. Enç, Çağlar ve Özsoy, 1981; 230)

Bu tanımlardan sonra zeka geriliğinin mahiyeti şu şekilde açıklanabilir;

- Zeka geriliği, bir hastalık karakteri göstermez. Bunun için ne ilaca ne de çeşitli operasyonlarla tedavi edilecek bir durum değildir. Hatta yetkili bir komisyon geri zekallılığı ümitsiz bir durum olarak nitelendirmiştir.
- Zeka geriliği, zeka testler ile ölçülen zeka seviyesinde sürekli olarak gerilik gösteren bir durumdur.
- Zeka geriliği, çocukların kendi çevrelerine ve kendilerinde olan değişikliklere uyumsal davranışlar göstermede sürekli gerilik gösteren bir durum olarak görülmektedir.
- Zeka geriliği, çocukların kendi hizmetlerini yapmada beceriksizlik ve gerilik şeklinde, psiko-motor gelişimde belirgin gerilik şeklinde görülen bir durum olarak görülmektedir.
- Zeka geriliği, çocukların zihin gelişimlerinde yavaşlık, akademik etkinliklerde belirgin şekilde gerilik ve başarısızlıklarla kendini belli eden bir durum olarak görülür.

- Zeka geriliği, merkezi sinir sisteminde düzeltilmesi mümkün olmayan bir tahribatı sonucu meydana çıkan bir durum olarak bilinmektedir.

- Zeka geriliği, kalıtım, doğumdan önce embriyonal devrede, doğum sırasında, doğumdan sonra merkezi sinir sistemini ve zihni gelişimi etkileyebilecek şekilde geçirilen hastalıklar, kazalar, travmalar, metabolizma ve beslenme bozuklukları ile bir seri bilinmeyen nedenler sonucu ortaya çıkan bir durumdur.

- Zeka geriliği, zeka bölümü (Z.B.) kesin noktasına göre gerilik derecelerinde farklılık gösteren bir durumdur. Z.B. seviyesi düştükçe sosyal uyum ve duygusal gelişimdeki gerilikte artabilir.

- Zeka geriliği, yalnız zihin gelişiminde gerilik gösteren durum değildir. Bunun yanında sosyal gelişim, psikomotor (psiko-devimsel) ve duygusal gelişimi de etkileyen bir durumdur. Bunun için zeka geriliği yalnız zekayı ölçmek amacıyla hazırlana testlerle ölçülemez.

- Sürekli nedenlere bağlı olan gerçek yanında sebepleri geçici olan görünürde zeka geriliği de vardır. Bedensel, ruhsal, sosyal ve eğitsel tedbirlerle düzeltilebilen geçici zeka geriliği birbirine karıştırmamak gerekir. (Demiröz,1995;6. Çağlar,1987;13)

Özetle zeka geriliği niteliği doğumdan önce, doğum sırasında ve çocuklukta merkezi sinir sistemini etkileyen nedenlerle zihin gelişimlerini ve fonksiyonlarını yavaşlatan, gerileten ve bunun sonucu olarak etkili uyumsal davranışları geliştiren ve yetersizleştiren sürekli bir durum olarak ortaya çıkmaktadır. (Enç, Çağlar ve Özsoy 1981;231)

Zihinsel engeli, daha iyi tanımlayabilmek için, zeka bölümlerine bakmak gerekir.

<u>IQ Sınır</u>	<u>İsimleri</u>	<u>Yorum</u>
19 ve altı	Çok ağır grup	Çok ağır derecede
20 - 35	İdiote	Ağır derecede
35 - 49	Embecilite	Orta derecede
50 - 69	Moran-Debilite	Hafif derecede
70 - 79	Sınırdaki	Sınırdaki zeka
80 - 89	Donuk	Düşük normal
90 -109	Ortalama	Normal
110 -119	Parlak	Parlak normal
120 -129	Üstün zeka	Normalin üstü
130 ve üstü	Çok üstün zeka	Çok üstün

(Enç, Çağlar ve Özsoy 1981)

Zihinsel engeli, zeka yaşı açısından da değerlendirebiliriz;

Yorum	Zeka yaşı (yaş)
Ağır derecede.....	0-3
Orta derecede.....	3-7
Hafif derecede.....	7-10 (Şahin ,1994;10. Çağlar.1987;240)

4.ZİHİNSEL ENGELİN TARİHÇESİ

Her insanın değişik öğrenme yetenekleri vardır. Bu durum zihinsel engelliler için farklılık gösterir. Çok eski yıllarda zihinsel engellilere baskılar yapılmıştır. Roma’da “soytarı” olarak kullanmışlardır. Bir dönem dini inançlar gereği içine kötü ruh girdi denerek ölümleri istenmiştir. 1800’lü yıllarda “bir kere gerilik her zaman gerilik” olarak görülüp hiçbir konuda yardım edilmemiştir. 19. yy’da din adamlarınca korumaya alınmışlardır. 20. yy’da kiliselerde tutulup korunmaları sağlanmıştır.

Zihinsel engellilere yönelik sessizlik Rausseav, Locke ve Pereire ile bozulmuştur. Zihinsel engelli bireylerin eğitimi konusunda uluslararası düzeyde Edward Seguin rehber kabul edilmişti.

1850 yılında öğretilebilir zihinsel engelli okulu açılmıştır. 1897 yılında özel eğitim sınıfları yaygınlaşmıştır. 1904 yılında Alfred Binet zeka testleri kullanmaya başladı.

Türkiye’de 1921 yılında İzmir’de sağırılar için ilk özel okul açılmıştır. Daha sonraki yıllarda ilerlemeler gösterilmiştir. 1955 yılında ilk kez zihinsel engelliler için özel sınıf ve Rehberlik Araştırma Merkezi açılmıştır.1980 yılında Özel Eğitim ve Genel Müdürlüğü kurulmuştur. 1987 yılında özel eğitime muhtaç çocuklar genelge çıkarılarak kendi akranları ile kaynaştırma programlarına alınmıştır.

Türkiye’de özel eğitim çalışmaları üniversitelerde yoğun bir şekilde devam etmektedir. Özel eğitim ve rehberlik alanında yapılan çalışmalar son yıllarda hız kazanmıştır. (Şahin ,1994. Çağlar ,1987;95)

5.ZİHİNSEL ENGEL ÇEŞİTLERİ

Zihinsel Engel Çeşitlerini 4 grupta sınıflandırabiliriz;

- 5.1.1. Geçici Zihinsel Engel
- 5.1.2. Gerçek Zihinsel Engel
- 5.1.3. Klinik Tip Zihinsel Engel
- 5.1.4. İdiot Savanlar (Şahin,1994:129. Enç,Çağlar ve Doğan,1981;241)

6.ZİHİNSEL ENGELİN SINIFLANDIRILMASI

Zihinsel engelli çocuklar derecelerine göre iki şekilde sınıflandırılmaktadır;

- Psikolojik sınıflandırma sistemi
- Eğitsel sınıflandırma sistemi (Tanju,2004;10)

6.1- Psikolojik Sınıflandırma Sistemi

Derece	Zeka Testi Puanı
Hafif Zihinsel Engel	50-55'den 70'e kadar
Orta Derecede Zihinsel Engel	35-40 ile 50-55 arası
İleri Derecede Zihinsel Engel	20-25 ile 35-40 arası
Çok İleri Derecede Zihinsel Engel	20-25 ve daha altı

(Tanju,20004;11. Ersoy,Avcı,2000;147)

Schulz; derecelere göre zihinsel gelişim özelliklerini aşağıdaki gibi özetlemiştir;

6.1.1 Hafif Derecede Zihinsel Engelliler

Okulöncesi Dönem (0-5 Yaş)	Okul Çağı (6-20 Yaş)	Yetişkinlik Çağı (21 Yaşüstü)
Farklılık gözlenmeyebilir.	Temel akademik yetenek- lerin kazanılmasında ve konuşma öncesinde özel eğitim gerektirmektedir.	Günlük yaşantıda ve işte iletişim kurabi- lirler, fiziksel olarak Normallerden farklı görünmeyebilirler.

6.1.2. Orta Derecede Zihinsel Engelliler

Okulöncesi Dönem (0-5 Yaş)	Okul Çağı (6-20 Yaş)	Yetişkinlik Çağı (21 Yaş üstü)
Daha çok klinik farklılıklar göstermektedirler. (Down Sendromu) iletişim yetenek- lerinde zayıflık göstermek- tedirler.	Özbakım ve fonksiyonel akademik yeteneklerde kendini idare edebilmek- tedirler.	İş yaşantısında per- formans düzeyleri düşüktür.

6.1.3. İleri Derecede Zihinsel Engelliler

Okulöncesi Dönem (0-5 Yaş)	Okul Çağı (6-20 Yaş)	Yetişkinlik Çağı (21 Yaş üstü)
Motor öğrenmede yavaşlık,iletişim yetersizliği görül- mekte ve genellikle fiziksel anomalilere sahip olabilmektedirler.	Kişisel ihtiyaçlarını bakım gerektirmektedirler,iletişim iletişim kurmayı öğrenebilirler	İletişim kurmada bazı durumlarda sınırlı kal- maktadırlar. Kendisi ile uyum kurmada ve iş eğitimi için yardım gerektirmektedir.

6.1.4.Çok Ağır Derecede Zihinsel Engelliler

Okulöncesi Dönem (0-5 Yaş)	Okul Çağı (6-20 Yaş)	Yetişkinlik Çağı (21 Yaş üstü)
İletişime en düşük düzeyde cevap ver- mektedirler.Birden fazla engele sahiptirler.	Motor gelişimde yavaşlık göstermektedir. Temel özbakım becerilerinde yardıma ihtiyaç duyarlar.	İletişim çok sınırlı Temel ihtiyaçlarında bakım gerektirirler Aktivitelerde perfor- mansları düşüktür.

(Çağlar ,1987;15. Enç, Çağlar ve Doğan, 1981; 245. Okuturlar, 1968; 45)

6.2- Eğitsel Sınıflandırma Sistemi

Bu sistemde zihinsel engelli çocuklar eğitim gereksinimlerine göre sınıflandırılmaktadır. Eğitimsel sınıflandırmada zihinsel engelli çocukların hangi alanlarda özel eğitimden faydalanabileceklerinin, hangi becerileri ne derecede öğrenebileceklerinin belirlenmesi amaçlanmaktadır.

Grupların oluşturulmasında zeka bölümü puanları kullanılmaktadır. Bununla birlikte zeka bölümü puanları psikolojik sınıflandırma sistemine göre daha esnek tutulmaktadır.

Eğitimsel sınıflandırma sistemi;

- Eğitilebilir Zihinsel Engelliler
- Öğretilebilir Zihinsel Engelliler
- Ağır ve Çok Ağır Derecede Zihinsel Engellilerden oluşmaktadır.

6.2.1.Eğitilebilir Zihinsel Engelliler

Bu grup çocuklar genellikle ilkokulların ve ortaokulların özel alt sınıflarında eğitim alabilirler. Zeka bölümlerinin 50-75 arasında olduğu kabul edilmektedir.

“Eğitilebilir” terimi bu gruba giren çocukların okuma, yazma, matematik gibi temel akademik becerileri öğrenebileceklerini açıklamaktadır. Fiziksel özelliklerinde hareket gelişimlerinde normallere yakın bir performans göstermektedirler. Dikkat süreleri ve ilgileri sınırlıdır. Sosyal iletişim kurabilirler ancak sosyal kurallara uymada çektikleri güçlük okul ve ev yaşantısında problem oluşturabilmektedir. Sözel yönlendirmeleri anlama, kavram öğrenme ve durgunluk becerilerinde yetersizlik görülmektedir. Zihinsel engelin yanı sıra hiperaktivite veya durgunluk, genel becerisizlik gibi özellikler taşıyabilirler.

Temel akademik becerilerin yanı sıra özbakım becerilerinde, iş ve çalışma becerilerinde eğitim alabilirler. Yetişkinlikte kısmen yada bütünüyle geçimlerini sağlayabilmektedirler.

Eğitilebilir zihinsel engelli çocukların normal yaşlıları ile kaynaştırma yoluna gidilmesi davranış kazandırma açısından çok önemlidir. (Çağlar ,1987;15)

6.2.2.Öğretilebilir Zihinsel Engelliler

Zeka bölümleri 25-50 arasındadır. Eğitilebilir grubun ulaştığı başarı düzeyine ulaşamazlar, bundan dolayı okuma, yazma, matematik gibi temel akademik becerilerin eğitim uygun olmaz. Özel eğitim ile günlük yaşam aktivitelerini, sosyal uyum, pratik iletişim ve özbakım becerilerini öğrenebilirler. Öğretilebilir zihinsel engelliler için hazırlanan eğitim programlarında akademik öğrenmelerin dışında sosyal yaşama dayalı aktivitelere yer verilmesi gerekmektedir.

Okulöncesi dönemde motor gelişimde gecikme eğitimle desteklenerek yetişkinlikte azaltılabilir. Kullandıkları kelime sayısı çok sınırlı olmakla birlikte kelime hazinelerinin sosyal iletişim kurabilecek düzeyde olduğu görülmektedir.

Yetişkinlikte beceri gerektirmeyen yardımcı işlerde denetim altında çalışabilirler . (Çağlar ,1987;15. Okuturlar, 1968;51)

6.2.3.Ağır Ve Çok Ağır Derecede Zihinsel Engelliler

Zeka bölümleri 25'in altındadır.Bazı basit öz bakım becerilerini öğrenebilirler. Yaşamları boyunca bütün aktivitelerde desteklenmeleri gerekir. Beyin patolojileri ve fiziksel anormallikler sıklıkla görülebilir. Eğitilebilir ve öğretilebilir düzeye hiçbir zaman ulaşamazlar. Konuşmanın gelişmemiş olması sosyal iletişim kurmalarını güçleştirmektedir. Motor becerileri çok zayıftır. Tüm yaşamları boyunca klinik bakım gerektirmektedirler. (Çağlar ,1987;15. Enç, Çağlar, ve Doğan,1981 ;245)

7.ZİHİNSEL ENGELİN OLUŞUM NEDENLERİ

Zihinsel engel nedenlerinin bilinmesi bu bireyler için alınacak tıbbi ve eğitsel kararlar ile zihinsel geriliği önleme çalışmaları açısından büyük önem taşır. Binin üzerinde zihinsel gerilik nedeni bilinmektedir. Zihinsel engel bazen tek bir sebebe bağlı olmayabilir.

Zihinsel engelin nedenleri oluşum zamanına ve türe göre ikiye ayrılır.

7.1. Oluş zamanına göre zihinsel engel nedenleri;

- Prenatal Dönem (Doğum öncesi)
- Perinatal yada Neonatal Dönem (Doğum esnasında)
- Postnatal Dönem (Doğum sonrası).

7.1.1. Prenatal Döneme Ait Nedenler

1. Gebelik öncesi

- Anne ile ilgili nedenler
 - Anne yaşı (on altı yaşından küçük, kırk yaşından büyük olma)
 - Kan uyuşmazlığı
 - Akraba evliliği
 - Anatomik kusur (dar pelvis gibi)
 - Sorunlu gebelik (düşük ve ölü doğum gibi)
 - Sistemik hastalıklar (diyabet ve hipertansiyon gibi)
 - Enfeksiyonlar (toksoplazmozis gib)
 - Annede iyot yetersizliği

- Aile ile ilgili nedenler
 - Kromozom hastalıkları (mongolizm gibi)
 - Metabolik hastalıklar
 - Kalıtsal diğer hastalıklar

ii.Gebelik

- Plasenta yerleşim anomalileri
- Gebelik toksemisi
- Enfeksiyonlar (kızamıkçık gibi)
- Annenin malnutrisyonlu oluşu

7.1.2.Perinatal Döneme Ait Nedenler

- Doğum Travmaları (forceps kullanımına bağlı beyin zedelenmesi)
- Kordon Dolanması
- Çoğul Gebelik
- Düşük Doğum Ağırlığı
- Prematüre Doğum
- Konvülsiyon
- Hiperbilirubinemi
- Hipoglisemi

7.1.3. Postnatal Döneme Ait Nedenler

- Travma
- Enfeksiyon (Ensefalit/Menenjit)
- Uyarıcı yetersizliği (Ersoy, Avcı 2000)

7.2. Türüne Göre Zihinsel Engel Nedenleri;

- Biyolojik ve tıbbi nedenler
- Psiko-sosyal dezavantajlar (Şahin,1994;11. Çağlar ,1987;36)

Bu nedenlerin dışında AAMR 1983 yılında zihinsel engelin oluş nedenlerini şu başlıklarda açıklamıştır;

- Bulaşıcı hastalıklar ve zehirlenmeler
- Yaralanma ve fiziksel etkiler
- Metabolizma ve beslenme bozuklukları
- Kaba beyin hastalıkları
- Doğum öncesi bilinmeyen nedenler
- Kromozom anormallikleri
- Gebelik bozukluklar
- Ruhsal bozukluklar
- Çevresel yada psikososyal dezavantajlar. (Ersoy,Avcı,2000;152. Özsoy, Özyürek ve Eripek,1997; 161)

8.ZİHİNSEL ENGELLİ ÇOCUKLARIN ÖZELLİKLERİ

Zihinsel engelli çocuklar da normal yaşlıları gibi temelde aynı psikolojik, fizyolojik, sosyal ve duygusal gereksinimlere sahiptirler. Kendi aralarında da bireysel farklılıklar gösterirler.

Zihinsel engelli çocukların en belirgin özelliği gelişim hızlarının yaşlılarından yavaş olmasıdır. Bu gecikme gelişimin tüm alanlar için geçerlidir.

Genel olarak bu çocukların gelişim özelliklerini şöyle sıralayabiliriz;

- Öğrenmede yavaşlık/güçlükler vardır.
- Kavramları güç ve uzun zamanda öğrenirler.
- Dikkat süreleri kısa ve dağınıktır.
- İlgileri kısa sürelidir.
- Yeni durumlara uymakta güçlük çekerler.
- Genelleme yapmakta ve kazandıkları bilgileri transfer etmekte zorluk çekerler.
- Bellekte tutma, organizasyon yapabilme yetenekleri için aynı uyarıcıları değişik şekil, zaman ve yerlerde vermek gerekir.
- Yakın çevrelerine ilgi duyarlar ancak içinde bulundukları mekan ve zaman onları daha çok ilgilendirir.
- Başarıları için hemen ödüllendirilmesini isterler.
- Duyu-motor problemleri vardır.
- Günlük yaşama ilişkin becerilerde yetersizlikleri vardır.
- Sosyal becerilerde yetersizlikleri vardır. (Çağlar ,1987;80)

Bu özellikler genel olarak tüm zihinsel yetersizliği olan çocuklarda görülmekte ancak bu becerilerdeki başarısı, yeterliliği zihinsel engelin derecesine göre değişebilmektedir. Örneğin hafif derecede zihinsel engelli bir çocuk sosyal gelişim ve günlük yaşam becerilerinde yeterli bir çocuktur. Temel problemin öğrenme ve dikkat dağınıklığı ile ilgili olduğu kabul edilmektedir.

Orta, ileri ve çok ileri derecede zihinsel engelli çocuklar ise bu alanların tümünde Birden Yetersizlik Gösteren, Desteğe Gereksinimi Olan Çocuklardır. (Enç,Çağlar ve Doğan,1981;249)

Zihinsel engelli çocukları tanıyabilmek için belirgin özelliklerini incelemek gerekir. Bazı özellikleri şunlardır;

8.1.Zeka Geriliği Olan Çocukların Bedensel ve Devimsel Özellikleri

- Beden gelişimleri, bilhassa az troid salgısı nedeniyle, oluşan gerilikte çok geri kalmış veya duraklamış olabilir. Beslenme bozuklukları ve yoksunluklar nedeni ile beden gelişimi çok geridir.
- Mongoloid ve kretenlerde beden yapısı ve organlarda o tipe ait bedeni özellikler görülür.
- Hidrosefaller ve benzerlerinin başları belirli şekilde büyüktür.
- Mikrosefallerde başlar çok küçüktür. Bazılarında başın vücuda oranı normallerininkinden çok farklıdır. Baş kısmında birçok acayipliklere rastlanır.
- Zeka geriliği olan çocuklarda diş deformasyonları görülür. Diş düzeninde belirgin anormallikler görülür. Erken yaşlarda diş çürümeleri yaygın şekilde görülür.
- Bedeni gelişimleri daha yavaştır. Akranlarından daha zayıf, kuvvetsiz ve cansızdırlar. Özellikle yıkılmış ailelerden fakir ailelerden gelen gelişim için gerekli besin, sevgi ve şefkatle doyurulmayan çocuklarda çok sık görülür
- Normal yaşitlarına göre daha sık hasta olurlar. Çeşitli sağlık problemleri vardır.
- Görme ve işitme gibi ek bazı özörlere daha sık rastlanır.
- Zeka geriliği olan çocuklar psiko-devimsel alanlarda belirli derecede gerilik gösterirler. Büyük ve küçük adalelerini kullanmada belirgin şekilde becerisizlik gösterirler. El göz işbirliğini geç ve güç sağlarlar.
- Basit hareketlerde yaşitlarından gerilik, kompleks hareketlerde belirli gerilik yanında yürüme, hareket etme, oturma, durma ve benzeri fiziki hareketlerde acayiplikler görülür. (Çağlar ,1987;81)

Psiko-devimsel alanda görülen bu belirgin geriliklerin sebebi gelişim bozukluğu ve gecikme olduğu kadar bazı hallerde uygun gelişime olanak sağlamayan ve yaşantıları sınırlayan ortam olarak görülmelidir. (Okuturlar, 1968;57. Özsoy, Özyürek ve Eripek,1957;167)

8.2.Zeka Geriliği Olan Çocukların Zihinsel Özellikleri

Zeka geriliği olan çocukların yaşitlarından farklı olduklarını gösteren en belirgin özellikleri zihinsel gelişimde ve fonksiyonlarında geri olmalarıdır. Bu gerilik akranları ile kıyaslandıklarında kolayca görülür. Bilhassa gerilik derecesi fazla olan çocukların bu farklılığı kolayca herkes tarafından saptanabilir. Bu özelliklerdeki gerilik süreklilik gösteriyorsa gerilik konusunda bir yargıya varılabilir.

Zeka geriliği olan çocuklar yaşitlarına göre;

- Akademik kavramları geç, güç ve sınırlı olarak öğrenirler. En çok sıkıntı çektikleri etkinlikler akademik etkinliklerdir.
- Dikkat süreleri kısa ve dağınıktır. Devamlı takip ve teşvik isterler.
- İlgileri kısa sürelidir. Daldan dala sıçar. Kısa zamanda ilginç buldukları etkinliklerden dahi bıkarlar.
- Sosyal terim, tanım ve kavramları çok geç ve güç anlar ve kavrarlar. Tamamen yabancılık duyarlar çoktur. Somut şeyleri kavrarlar. Sözel etkinlikler bunlar için bir anlam taşımaz.
- Zaman kavramı çok geç ve güç gelişir.
- Konuşmaya geç başlarlar. Konuşma gelişimleri zeka gerilik derecesi ile orantılı olarak yavaş gelişir. Akranları ile anlaşmada güçlük çekerler. Konuşma özürleri fazladır. Genellikle çocuğun geç konuşmaya başlaması gerilik için önemli bir işaret sayılır.

- Genelme yapamazlar. Kazandıkları bilgileri ilişkilerine göre gruplamada ve genelme yapmada belirgin şekilde geridirler. Bilgileri yalnız öğrendikleri durumlarda kullanabilirler.

- Kazandıkları bilgileri transfer edemezler veya çok güçlük çekerler. Kazandıkları bilgi ve becerileri yalnız öğrendikleri durumlarda ve şekilde uygularlar.

- Yeni durumlara uyumda çok zorluk çekerler. Yeni durumlardan kaçmayı tercih ederler. Her yeni durumda karşılaşacakları engel onları paniğe düşürür, engelleri yenmeyi deneme yerine ondan kaçmayı tercih ederler.

- Kolayca yorulurlar. Sebatsızdırlar. En basit yapabilecekleri işlerde dahi ufak bir başarısızlığa düşer düşmez işi derhal bırakma eğilimi gösterirler.

- Kendilerinden küçükler ile ilişki kurmayı ve oynamayı tercih ederler. Bu zeka geriliği olan çocukların hepsinin yaptığı bir davranıştır. Daha ziyade zeka seviyesi, ilgisi, sosyal seviyesi, bilgi seviyesi kendininkine uygun, takvim yaşları kendinden küçük olanlarla oynar ve arkadaşlık ederler.

- Gördükleri, duydukları ve öğrendikleri şeyleri çabuk unuturlar. Bellekleri zayıftır. İyice öğrenebilmeleri için aynı uyaranları değişik şekil, zaman ve yerlerde vermek gerekir.

- Yakın şeylere ilgi duyarlar. Uzak gelecek ile ilgilenmezler. Başardığı işlerin hemen ödüllendirilmesini isterler.

- Algıları, kavramları ve tepkileri basittir. Çeşitli yollarla kazandıkları olaylar, eşyalar ve durumlarla ilgili kavramlar çok basittir. Ayrıntılı algı ve kavramlar kazandırmaya çalışmak gereksizdir.

- Duygu ve düşüncelerini açık ve bağımsız olarak ifade edemezler. Genellikle güvendiği bir kimsenin devamlı teşvik ve tasdikini bekler, yardımına ihtiyaç duyarlar. (Çağlar ,1987;82)

Zeka geriliği olan çocukların arzu edilen değişikliklerin yapılabilmesi ve gelişimin sağlanabilmesi bu özelliklere uygun olarak düzenlenmiş bir eğitim ile mümkün olabilir.

(Ersoy ve Avcı,2000;156. Demiröz,1995;7. Enç,Çağlar ve Doğan,1981;250)

8.3.Zeka Geriliği Olan Çocukların Sosyal Özellikleri

Sosyal yönden incelendikçe zeka geriliği olan çocukların yaşıtlarına göre birçok hususta belirli şekilde geri oldukları ve bu alandaki gelişimin yavaş olduğu görölmektedir.

- Kendilerinden yaşça küçük olan çocuklarla sosyal ilişki kurarlar. Onlarla oynarlar. Bu genellikle onların ilgi ve anlayış seviyesindeki çocuklardır.
- Yakın dostlukları uzun süre devam ettiremezler. Kurdukları dostlukları uzun süre devam ettiremezler.
- Sosyal ilişkilerinde grup içinde daima tabi olmayı tercih ederler. Grubun liderlik sorumluluğunu almaktan çekinirler.
- Oyun ve toplum kurallarına uymakta zorluk çekerler.kuralları güç oyunlara ve sosyal faaliyetlere katılmazlar.
- Genellikle fiziki görünüşlerinde, giyim ve kuşamlarında acayıplikler gösterirler.
- Nezaket ve görgü kurallarına uymada gerilik gösterirler.
- Sosyal bakımdan uyumsuz halleri vardır.
- Sosyal faaliyetlere ilgileri azdır.
- Sosyal ilişkilerde bencildirler. (Demiröz,1995;7. Bilir,1994;16. Çağlar,1987;87. Enç,Çağlar ve Doğan1981;252)

8.4.Zeka Geriliği Olan Çocukların Kişisel Özellikleri

- Kendilerine güvenleri azdır.
- Belli bir amaçları yoktur.
- Sabırsızlardır.
- Zor dostluk kurarlar.
- Sorumluluktan kaçarlar.
- Kendi kendilerine işe başlama ve devam ettirme yetenekleri azdır.

- Düşünce ve duygularını ifadede güçlük çekerler. (Özsoy, Özyürek ve Eripek, 2002;166. Çağlar ,1987;91)

8.5.Zeka Geriliği Olan Çocukların Dil Gelişim Özellikleri

- Konuşmaya yaşitlarından geç başlarlar.
- Bazı sesleri çıkarmada güçlük çekerler.
- Konuşurken bazen yavaş bazen de çok hızlı ama anlaşılmaz olabilirler.
- Kelime hazneleri azdır.
- Ağız,dil, çene kasları fazla gelişmemiştir.
- Kendilerini ifade etmede zorlanırlar. (Ersoy ve Avcı,2000;158. Bilir,1994;18. Baysal,1987;131)

8.6.Zeka Geriliği Olan Çocukların İş ve Çalışma Özellikleri

- Diğer çocuklar gibi iş sahibi olma ihtiyacındadırlar.
- İhtiyaç duyulan birçok işi yapabilirler. Bazıları aralıklı, bazıları sürekli kontrol etmeyi gerektirir.
- Bir işi öğrenmeleri için basit parçalara ayrılmasını isterler. Daha sonra bütünün öğrenebilirler.
- Monoton işleri yapmaktan hoşlanırlar.
- İşlerine çok bağlıdırlar.
- Sakindirler.
- Başarılarında mutlu olup daha fazla gayrete gelirler.
- Öğretici veya sorumlu kişinin söylediklerine uyarlar.
- Beden etkinliği sağlayacak faaliyetlerden hoşlanırlar.
- Daha yavaş düşünüp geç kavrarlar.
- İşe ısınıp başlamaları zaman alır. (Demiröz,1995;7. Çağlar,1987;247. Enç,Çağlar ve Doğan,1981;254. Özsoy,Özyürek ve Eripek,1957;161)

9.ZİHİNSEL ENGELLİ ÇOCUKLARIN EĞİTİM TARİHİ

Zihinsel engelli çocukların eğitimi ilk defa Fransa’da 1800’lü yıllarda başlamıştır. Ormanda bulunup “Victor” adı verilen vahşi çocuğun sağırlar okuluna yerleştirilmesi ile ilk eğitime başlanmıştır. Jean Hard zihinsel engelli çocukların eğitim ve öğretiminde deneysel psikoloji metotlarını ilk kullanan kişi olmuştur. Victor üzerinde bireysel çalışmalar yapılmıştır. (Çağlar,1987;94)

Zihinsel engelli çocukların eğitimi için ilk okul Doktor Guggenbühl tarafından 1842 yılında İsviçre’de açılmıştır. Daha sonra bu okulu İngiltere ve Almanya’da açılan okullar izlemiştir. Bu çocukların eğitimi için ilk uluslar arası toplantı 1876 yılında 10 ülkenin temsilcileri ile yapılmıştır.

Ülkemizde zihinsel engellilerin eğitimi geç ele alınmıştır. İlk ön çalışmaların MEB’nın Talim ve Terbiye Kurulu’nun aldığı ilk kararlar başlatılmıştır. Bu kararlar 1952 yılında Gazi Eğitim Enstitüsü’nde bir özel eğitim bölümü açılmıştır.

Bölüm kendi içinde birimlere ayrılmıştır. Bu birimlerden biri de Üstün ve Geri Zekalı Çocukların Eğitimi kısmı olmuştur. 1953 yılında Ankara’nın diğer okullarında da özel sınıflar açılarak buraya özel alanda seçilen öğrenciler üzerinde incelemeler yapılmıştır. 1955 yılında özel eğitime muhtaç çocukların tespiti ve rehberliği için “Psikolojik Servis Merkezi” açılmıştır. 1959 tarihinde Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürlüğü’nde Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Şubesi kurulmuştur. 1961 Anayasasında çeşitli maddelerde Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar ile ilgili kararlar alınarak uygulamaya başlanılmıştır.

Bugünde bütün ülkelerde olduğu gibi ülkemizde Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar için özel okullar ve rehabilite merkezlerinin yanında normal okullarda özel sınıflar açılarak ve kaynaştırma eğitimi yapılarak eğitim ve öğretime devam edilmektedir. (Çağlar ,1987;103. Enç,Çağlar ve Doğan,1981;247. Okuturlar ,1968;32)

10.ZİHİNSEL ENGELLİ ÇOCUKLARIN EĞİTİMİ

Eğitim “İnsanların davranışlarında kendi yaşantıları yoluyla istendik davranışları meydana getirmek gayretindeki süreçtir” (Ertürk, 1966;11)

Çağdaş anlayışta eğitim “Bireyin bedensel, duygusal, zihinsel, sosyal yeteneklerinin, kendisi ve üyesi bulunduğu toplum için en uygun şekilde gelişmesi oluşumudur.” (Tan,1972)

Zihinsel engelli öğrencilerin eğitim hizmetlerinden yararlanabilmesi için, öncelikle tanılanmaları gerekmektedir. Zihinsel engelli öğrenciler tanılandıktan sonra özel eğitim hizmetleri sağlanmakta ve bu eğitim hizmetlerinin niteliğini de tanılama belirlemektedir. (Özyürek, 1985)

Zihinsel engelli öğrencilerin tanılanması ve eğitim hizmetlerinin niteliğinin belirlenmesinde tıbbi tanılama ve eğitsel tanılama modellerinden yararlanılmaktadır. (Enç,Çağlar ve Doğan,1981;261)

10.1. Tıbbi (Psikometrik) Tanılama Modeli

Bu model tıbbi verilerin ve psikometrik ölçümlerin esas alındığı tanılama modelidir. Bu modele göre tanılamada, zedelenmeye yol açan nedenler, oluş zamanı, etkilendiği yer ve derecesi ile nasıl bir gelişme göstereceğine ilişkin veriler üzerinde yoğunlaşmaktadır. Zihinsel engellide oluşan farklılıklar, biyo-fiziksel ve biyokimyasal yapısına bağlanmakta ve çocuk hasta olarak görülmektedir. Bu modele göre zihinsel engelli çocuk hastanelerde ya da rehberlik ve araştırma merkezlerinde yaşatlarına göre zihinsel işlevlerde geri olduğu onaylanmakta, mevcut olan özel eğitim kurumlarına yönlendirilmektedir. (Demir,1996;9. Varol,1992;12)

Türkiye’de ailede ana-baba ve onların yakın çevresi, okulda da öğretmeni tarafından yürüme, konuşma, kendi ihtiyaçlarını karşılama ve öğrenme özellikleri bakımından yaşatlarına göre güçlükleri olduğu fark edilen çocuklar, hastanelere ya da rehberlik araştırma merkezlerine götürülmektedir. Bu kurumlarda çocuklar tıbbi tanılama ve psikometrik incelemeye tabi tutulmaktadır.

Bu tanılamadan sonra çocuklar eğitilebilir, öğretilir, klinik bakıma ihtiyacı olan çocuklar olarak etiketlenmektedir. Tanının konulmasından sonra tıbbi önlemlere yer verilebildiği gibi zihinsel engelli çocuk, mevcut olan özel eğitim kurumlarından birine yerleştirilebilmektedir (Özyürek,1985)

Zihinsel engelli çocukları, sadece tıbbi verilere ve psikometrik ölçümlere göre tanılama ve eğitim kurumlarına yerleştirme eğitim önlem ve düzenlemeleri açısından yetersiz kalabilmektedir (Özyürek, 1985).

Aynı zeka bölümüne sahip olan öğrenciler, beceri ve kavramlarda göstermiş oldukları performans bakımından farklılıklar gösterebilir. Bu nedenle özel eğitim kurumlarında, öğrencilerin eğitim ihtiyaçlarına daha iyi cevap verebilmek için bilişsel, psikomotor özelliklerini belirlemeye yönelik tanılamalara gereksinim vardır. (Ersoy veAvcı,2000;158)

10.2.Eğitsel Tanılama Modeli

Eğitsel tanılama modeli, tıbbi ve psikometrik verilerin toplanmasına ek olarak, yetersizliğin eğitim süreçlerini etkilemesi ve çocuğun bilişsel, duyuşsal ve eğitsel performans düzeylerine ilişkin bilgilerin toplanmasını içerir. (Varol 1992).

Öğrencinin eğitsel değerlendirilmesinde gözlem ve ölçüt bağımlı testlerden yararlanılır. Beceri, kavram ve ünite analizlerinden yararlanılarak hazırlanan ölçüt bağımlı testlerde öğrencilerin bu beceri, kavram ve ünitelerdeki performans düzeyi belirlenir. (Varol 1992;12. Özyürek 1985. Snell 1983)

Öğrencilerin performans düzeyine ilişkin elde edilen verilere göre de söz konusu beceri kavram ve ünite ile ilgili davranışları değerlendirilmektedir.(Gürsel 1993)

Bu veriler zihinsel engelli çocuk için nasıl ve nerede eğitim ortamı oluşturulacağına hangi araçların kullanılabileceğine ve ne tür bir eğitim programı uygulanması gerektiğine hizmet etmektedir.(Özyürek 1985)

Bir çocuğun zihinsel engelli olup olmadığının teşhisini koymak oldukça zor bir iştir. Bunun için dikkat edilmesi gereken bazı ilkeler vardır. Bunlar;

- Çocuk bütün olarak incelenmelidir.
- Çocuğun sağlık durumu, beden durumu, zihin, sosyal ve kişilik gelişimi ayrı ayrı bütün unsurları kapsayacak şekilde derinliğine incelenmelidir.
- Çocuğun yalnız incelenmeye alındığı zamanki durumu değil, o ana kadar gelişimi incelenmelidir.
- Çocuğun her yönü ve özelliğinin incelenmesinde mümkün olduğu kadar çeşitli ve uygun testler uygulanmalıdır.
- Yapılan incelemeler, incelenen alanda yeterli bilgi ve beceri sahibi olan uzman kişiler tarafından yapılmalıdır.
- Teşhisin doğruluk ve yanlışlığı sürekli incelemelerle kontrol edilmeli ve sonuç her zaman değişikliğe açık tutulmalıdır.
- Teşhis yalnız çocuğun yetersiz olduğu yetenek alanlarını ve özelliklerini değil, yeterli, üstün olduğu ve başarılı olacağı alanları ortaya çıkarmayı amaç edinmelidir.
- Öğretilebilecek konu yada davranışlar analiz edilerek uygun basamaklarda öğretilmelidir.
- Öğrenciler öğrenmeye güdülenmelidir.
- Zihinsel engelli çocuğa kazandırılması düşünülen her bilgi, beceri ve alışkanlığı hayatı ve geleceği için anlamlı olması sağlanmalıdır. (Ersoy ve Avcı,2000;156. Demir,1996;9. Varol,1992;12. Enç, Çağlar ve Özsoy 1981)

11.TÜRK MİLLİ EĞİTİMİNİN AMAÇLARI

11.1.Genel Amaçlar

Madde 2. Türk Milli Eğitiminin genel amacı, Türk milletinin bütün fertlerini,

a. Atatürk inkılap ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk Milleti'nin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasa'nın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek;

b. Beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek;

c. İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak;

Böylece, bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun ferah ve mutluluğunu artırmak; öte yandan milli birlik ve bütünlük içinde iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk Milleti'ni çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı, seçkin bir ortağı yapmaktır.

11.2. Özel Amaçlar

Madde 3. Türk eğitim ve öğretim sistemi, bu genel amaçların gerçekleştirecek şekilde düzenlenir ve çeşitli derece ve türdeki eğitim kurumlarının özel amaçları, genel amaçları ve aşağıda sıralana temel ilkelere uygun olarak tespit edilir. (MEB, 2002;1)

12. ÖZÜRLÜLER İLE İLGİLİ SOSYAL POLİTİKA

Sosyal Politika bir toplumdaki sosyal sorunların oluşturduğu toplumsal bütünleşmeyi sağlayacak bir dizi önlem ve eylemleri gerçekleştirmeyi amaçlar.

Özürlüler politikasının bakış açısı eğitim, sağlık, istihdam, sosyal güvenlik ve toplumsal yaşama tam katılım gibi temel sorun alanlarında özürlülerin fırsat eşitliliğinden yararlanan bir nüfus grubu olarak kabul etmesidir.

Özürlülerin kapasitelerini geliştirmek, yaşam koşullarını iyileştirmek, toplumsal gelişmelerden payını almalarını sağlamak, bağımsızlaşmalarına destek verecek olanaklardan yararlanmalarını temin etmek, sürekli destek, bakım ve korunmaya ihtiyacı olan özürlülerin insanca ve özel ihtiyaçlarını karşılayarak yaşama haklarını güvence altına almak özürlüler politikasının sorumluluklarıdır. Eğitim haklarının tümünden eşit olarak yararlanmaları ve toplumla bütünleştirilerek meslek sahibi olmalarını sağlamak politikanın en önemli unsurlarındandır.

Anayasamızın 42., 50., 61. maddeleri başta olmak üzere yasalarımız özürlülerin eğitim, çalışma yaşamını, istihdamını, devlet memuru olma koşullarını, sosyal güvenlik ve sosyal yardım sistemlerinden yararlanma koşullarını, mesleki rehabilitasyon v.b. hizmetlerini düzenlemektedir. (Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı Raporları,1999;4)

13. ÖZEL EĞİTİM

Özel eğitim bireylerin bazı özelliklerinde meydana gelen zedelenme, sapma, yetersizlikten kaynaklanan özür-engel durumları ve onların genel eğitim hizmetlerinden yararlanamadıklarından eğitim hizmetlerini özelleştirilmesini kapsamaktadır. (Özsoy,Özyürek ve Eripek, 2002;6)

Bireyler değişik tür ve derecede özürlü durumda olabilir. “Çeşitli nedenlerle, bireysel özellikleri ve eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından beklenen düzeyden anlamlı farklılık gösteren birey özel eğitim gerektiren bireydir”. (Özsoy 1997)

Özel eğitim bu bireylerin eğitim ve sosyal gereksinimlerini karşılamak için özel olarak yetiştirilmiş personel, geliştirilmiş eğitim programları ve yöntemleri ile onların bireysel yeterliliklerine dayalı, gelişim özelliklerine uygun ortamda sürdürülen eğitimidir. (Özsoy 1997)

13.1. Özel Eğitim Kanunu

12.10.1983 Tarih ve sayılı Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar kanunda 4-18 yaş grubundaki çocuklara yönelik olmak üzere “Beden, zihin, ruh, duygu, soysala ve sağlık özellikleri ve durumlarındaki ayrılıklar” kıstas alınmıştır. Kanunun geniş kapsamlı bu belirlemelerinde MEB’e bağlı Özel Eğitim Okulları yönetmeliğinde özel eğitime muhtaç çocuklar için 15 ayrı kategoride ayrı tanımlar verilmiştir.

Bu kanun 6.6.1997 tarihli mükerrer 23011 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan 573 sayılı Özel Eğitim Hakkındaki Kanun Hükmünde kararnamede kaldırılmıştır.

573 sayılı K.H.K’ye göre özel eğitim gerektiren birey “Çeşitli nedenlerle, bireysel özellikleri ve eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından beklenen düzeyden anlamlı farklılıklar gösteren kişiyi” ifade eder.

Türkiye’de özürlülerin sağlık, beslenme, aile, gençlik, çocuk, eğitim, konut, istihdam, topluma uyum ve korunma, ulaşım, sosyal güvenlik gibi hususlarda özürlülük ile ilgili politikalara Anayasa’nın 31, 43, 45, 47, 48, 55, 56, 57.maddelerinde yer verilmiştir. (Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı Raporları,1999;7)

13.2. Özel Eğitim Kurumlarının Amaçları

Özel eğitim kurumlarının amaçları, özel eğitim gerektiren bireyin; Türk Milli Eğitimi’nin genel amaç ve temel ilkeleri doğrultusunda;

a. Toplum içindeki rollerini gerçekleştirebilen, başkaları ile iyi ilişkiler kurabilen, işbirliği içinde çalışabilen, çevresine uyum sağlayabilen, üretici ve mutlu bir vatandaş olarak yetişmelerini,

b. Kendi kendine yeterli bir duruma gelmeleri için temel yaşam becerilerini geliştirmelerini,

c. Uygun eğitim programları ile özel yöntem, personel ve araç gereç kullanarak ilgileri, gereksinimleri, yetenekleri ve yeterlilikleri doğrultusunda, üst öğrenime, iş ve meslek alanlarına ve yaşama hazırlanmalarını amaçlar.

Özel eğitimin amaçlarının gerçekleştirilebilmesi, başarıya ulaşılabilmesi için şu hususlar göz önünde bulundurulmalıdır;

- Her çocuğun eğitim hakkı vardır. Özürlü çocukların da eğitim hakkı çiğnenmemelidir.
- Özel eğitim genel eğitimin ayrılmaz bir parçasıdır.
- Özel eğitime muhtaç çocukların özür tür ve derecesine bakılmaksızın eğitim verilmelidir.
- Özel eğitimde bireysellik esas alınmalıdır.
- Özel eğitime muhtaç çocukların mümkün olduğunca normal akranları arasında eğitilmeleri gerekir.

- Özel eğitimde erkenlik esastır. Eğitime erken başlanması bireyin gelişimini olumlu etkiler.
- Özel eğitim mümkün olduğunca bireyin ayağın götürülmelidir.
- Özel eğitimde süreklilik esastır. İster doğrudan ister sonradan olsun eğitim alacak birey hem dış çevrede hem eğitim merkezlerinde düzenli ve sürekli eğitim almalıdır.
- Özel eğitimde işbirliği esastır. Çocukların gelişimi ve sosyal hayata uyumu için hem bireylerin hem de kurumların işbirliği içinde olmaları gerekir.
- Özel eğitimde planlama tek elden yapıp yürütülmelidir.
- Özel eğitimde eğitim kurumu ve ailenin işbirliği esastır.(MEB 2002) (Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı Raporları,1999;6)

13.3. Özel Eğitim İlkeleri

Türk Milli Eğitimi'nin genel amaçları doğrultusunda özel eğitimin temel ilkeleri şunlardır:

- a. Özel eğitim gerektiren tüm bireyler; ilgi, istek, yeterlilik ve yetenekleri doğrultusunda ve ölçüsünde özel eğitim hizmetlerinden yararlandırılır.
- b. Özel eğitim gerektiren bireylerin eğitimine erken yaşta başlanması esastır.
- c. Özel eğitim hizmetleri, özel eğitim gerektiren bireyi, sosyal ve fiziksel çevrelerinden mümkün olduğu kadar ayırmadan planlanır ve yürütülür.
- d. Özel eğitim gerektiren bireyin eğitim performansları dikkate alınarak; amaç, içerik ve öğretim süreçlerinde uyarlamalar yapılarak, yetersizliği olmayan akranları ile birlikte eğitilmelerine öncelik verilir.
- e. Özel eğitim gerektiren bireyin, her türlü ve kademedeki eğitimlerini kesintisiz sürdürebilmeleri için her türlü rehabilitasyonlarını sağlayacak kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapılır.

f. Özel eğitim gerektiren birey için, bireysel eğitim planı hazırlanır ve eğitim programları bireyselleştirilerek uygulanır.

g. Ailelerin, özel eğitim sürecinin her boyutuna aktif katılmaları ve eğitimleri sağlanır.

h. Özel eğitim politikalarının geliştirilmesinde, özel eğitim gerektiren bireye yönelik etkinlik gösteren sivil toplum örgütlerinin görüşlerine önem verilir.

ı. Özel eğitim hizmetleri, özel eğitim gerektiren bireyin toplumla etkileşimi ve karşılıklı uyum sağlama sürecini kapsayacak şekilde planlanır. (Özsoy, Özyürek ve Eripek, 2002;15. MEB 1991)

13.4. Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar

Bireylerin akademik, iletişim ve uyum alanlarında önemli eksiklik, kusur yaratan durumların önlenmesi, azaltılması yada ortadan kaldırılmasıyla ilgili eğitsel değişkenlerin düzenlenmesi uğraşısına *Özel Eğitim* denir. (Özsoy, Özyürek ve Eripek, 2002;7)

Özel Eğitime Muhtaç Çocuklarla ilgili pek çok tanım vardır. Bunlardan bazıları şöyledir:

Beden, zihin, duygusal ve sosyal gelişimlerdeki özür ve üstün özellikleri yönünden eğitim ve öğretim amaçlarını gerçekleştirmek için normal çocukların eğitim hizmetlerine ek olarak bir takım özel hizmet ve önlemleri gerektiren çocuklara *özel eğitime muhtaç çocuklar* denir. (Özsoy 1971)

Bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal özelliklerinde sürekli olarak işlev kaybı veya bozukluğu sonucu normal yaşamın gereklerine uyamama durumundaki kişilere *özel eğitime muhtaç çocuklar* denir. (Çağlar 1987)

Özel eğitime muhtaç çocuk genel eğitim yada normal eğitim hizmetleri yoluyla kapasitesi ölçüsünde gelişim gösteremeyen, özel eğitim hizmetlerine ve destek servislerine gereği olan çocuktur. (Özçelik 1987)

Ortalama yada normal çocuktan zihinsel, duygusal, sosyal, duyuşsal, sinir yada fiziki özellikleri, iletişim becerileri yönünden okul yaşantılarında uyarlama yada özel eğitim hizmetlerine gereği olan çocuk **özel eğitime muhtaç çocuktur**. (Kirk 1972)

Gelişme ve fiziksel yada kişisel özellikleri yüzünden okullarda sağlanan eğitim ve öğretim olanaklarında daha fazla özel eğitim hizmetlerine gereksinimi olan çocuklara **özel eğitime muhtaç çocuklar** denir. (Çaplı ,1993;279)

Özel eğitime muhtaç çocuklar beden, zihin, ruh, duygu, sosyal ve sağlık özellikleri ve durumlarındaki olağan dışı ayrılıkları sebebiyle normal eğitim hizmetlerinden yararlanamayan 4-18 yaş grubundaki çocuklardır.(Ataman ,2003,21)

Özel eğitim, özel eğitime muhtaç çocukların eğitimleri için özel olarak yetiştirilmiş personel ve geliştirilmiş eğitim programları ile bu çocukların özür ve özelliklerine uygun ortamda sürdürülen eğitimidir. (2916 Sayılı kanun)

Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar 3 ana gruba ayrılırlar;

I.Bedensel sakat veya arızaları olanlar

- Ortopedik sakatlıkları olanlar
- İşitme özürleri olanlar
- Görme özürleri olanlar
- Konuşma özürleri olanlar
- Müzmin hastalıkları olanlar

II.Zihinsel gelişimi yönünden normalden farklı olanlar

- Zeka geriliği onlalar
- Üstün zekalılar ve özel yetenekliler

III.Ruhsal bakımdan intibaksız olanlar

- Korumaya muhtaç çocuklar
- Terbiyesi zor olan çocuklar
- Suça yönelen ve suçlu çocuklar

Bu özürler birkaçı aynı çocukta görülebilir. Belli düzeyde hazırlanmış olan M.E.B. ait müfredat programı bu çocukların eğitimlerine cevap veremez. Bu sebepten dolayı özel eğitime muhtaç kalırlar. (Çaplı, 1993;280)

Özel eğitimde sınıflandırma tanıya, tanımaya, eğitim gereksinimlerinin ortaya çıkarılmasına, eğitimlerinde daha uygun düzenleme ve planlamaya yol gösterici olması için yapılmaktadır. Sınıflandırma ne kadar ayrıntılı yapılırsa özel eğitimde o kadar bireyselleşmiş olur. (Özsoy, Özyürek ve Eripek, 2002)

13.5. Özel Eğitimin Tarihçesi

Özürlü bireylerin varlığı insanlık tarihi kadar eskidir. Türkiye’de özel eğitim alanında ilk çalışmalar üstün zekalı ve üstün özel yetenekli çocukların eğitim ve öğretimleri ile başlamıştır. Osmanlılar döneminde 1365 yılında II. Murat zamanında kurulan Enderun Mektebi devşirilen üstün zekalı ve yetenekli çocukların yetiştirildiği ilk örgün eğitim kurumudur. Enderun Okulu’nda görev alacak öğretmenler her bakımdan başarılı öğrenciler arasından seçilirdi. Cumhuriyetten önceki 2. atılım 1889 yılında Mösyö Grati tarafından açılan körler ve sağır okulu olmuştur. 1924 yılında TBMM’nin himayesinde İzmir Sağır ve Dilsizler Okulu açılmıştır.

Özel eğitimin M.E.B'nin örgün eğitim hizmetleri arasında yer alması ancak 1951 yılının sonlarına doğru olmuştur. 1983 yılında çıkarılan 2916 sayılı Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu ve bu kanunun emrettiği yönetmelikler bugünkü uygulamayı belirlemiştir. Buna göre özel eğitim, Bakanlık Merkez Örgütünde Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Genel Müdürlüğü'nce, illerde Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı Rehberlik ve Araştırma merkezleri yoluyla yürütülmektedir. (Çağlar, 2006; 30)

Özel eğitim çalışmaları; sağır, kör, ortopedik engelliler, eğitilebilir-öğretililebilir zeka geriliği olanlar için ayrı okul ve özel sınıf uygulaması biçiminde görülmektedir.

Türkiye'de özel eğitim personelinin eğitimi konusu 1952-53 ders yılında Gazi Eğitim Enstitüsü içinde açılan özel eğitim şubesiyle başlamıştır.

Özel eğitim durumu, sorunları ve çözüm önerilerini kapsayan “Özel Eğitim Konseyi” 13-15 Mayıs 1951 tarihlerinde toplanmış, sekiz ayrı komisyon çalışmalarını raporlaştırmıştır. Bu konsey Türkiye'de özel eğitim konusunda yapılmış kapsamlı ve şura nitelikli bir çalışmadır. (Okuturlar 1968)

13.5.1.Özel eğitime muhtaç çocuklar için ülkemizde var olan eğitim ortamları

13.5.1.1.Normal okul içinde

- Normal sınıf
- Özel sınıf

13.5.1.2.Ayrı okulda

- Yatılı okullarda
- Gündüzlü okullarda
- Kaynak okullarda (kaynaştırma eğitimi veren okullar)

13.5.1.3. Diğer uygulamalar

- Ziyaretçi öğretmenlik
- Hastane sınıfları
- İşitme ve Konuşma Merkezleri
- Rehberlik ve Araştırma Merkezleri ve
- Rehabilitasyon merkezleri aracılığı ile yapılmaktadır.

(Özsoy,Özyürek ve Eripek,1957;170)

14.REHABİLİTASYON

Başbakanlık özürlüler idaresi başkanlığı I.özürlüler şurası çağdaş toplum yaşam ve özürlüler ön komisyon raporlarına göre;Rehabilitasyon doğuştan veya sonradan herhangi bir nedenle yaralanma ve hastalık sonrası oluşan özürlü ortadan kaldırmak veya mümkün olan en az düzeye indirmek ve kişinin evinde, işinde tıbbi, fiziksel, psikosoyal ve mesleki yaklaşım sürecidir.(Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı Raporları,1999;20)

Özürlü bir kişi için kişisel rehabilitasyon planı beş adımı içermelidir.

- i.**Rehabilitasyon amaçlarının özelleşmesi ve formüle edilmesi
- ii.**Problemlerin ergonomik olarak belirlenmesi
- iii.**Problemlerin çözümü için yaklaşımlar
- iv.**Rehabilitasyon yaklaşımlarının sonuçlarının değerlendirilmesi
- v.**Özürlü durumu ve yaşam kalitesinin değişiminin izlenmesi

Ülkemizde 1950’li yıllardan itibaren rehabilitasyon kavramından söz edilmeye başlanmıştır. Rehabilitasyon hizmetleri hastanelerde, özel kliniklerde, bakım evlerinde ayrıca bazı işyeri ve fabrikaların rehabilite ünitelerinde verilebilir.

Rehabilitasyonun başlıca bölümleri şunlardır;

- Koruyucu Rehabilitasyon
- Tıbbi Rehabilitasyon
- Mesleki Rehabilitasyon
- Psikososyal Rehabilitasyon
- Ev rehabilitasyon
- Toplum Temelli Rehabilitasyon

14.1.Koruyucu Rehabilitasyon: Bu rehabilitasyonda bozukluk ve hastalığın oluşmasının önlenmesi, ilerlemesi, tıbbi bakım ve rehabilitasyon hizmetleri alması, sosyal ve çevresel engellerin önlenmesi sağlanır.

14.2.Tıbbi Rehabilitasyon: Özürlü, hastalık veya bozukluğun giderilmesi özür durumuna göre ihtiyaç duyulan protez v.b. araçların temini ve sosyal yaşama uyum sağlaması süreçleridir.

14.3.Psikososyal Rehabilitasyon: Özürlü kişi ile aile, arkadaşı ile ilişkileri açısından uyumlandırma aşamalarından oluşur.

14.4.Ev Rehabilitasyonu: Bu programda hastanın taburculuğunda evine ve sosyal hayata uyumu söz konusudur. (Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı Raporları,1999;320)

14.5. Mesleki Rehabilitasyon

Mesleki Rehabilitasyon fiziksel ve mental yetersizliği sonucu emniyetli ve uygun bir işe ihtiyacı olan özürlü bir kişinin işe yerleştirilmesi, korunması için mesleki eğitim ve en uygun iş alanının seçilmesi hizmetini kapsar.

Mesleki Rehabilitasyon'da özürlü kişinin fiziksel ve mental kapasitesi yetenek ve becerileri ile değerlendirilir. İş analizleri ile bu sonuçlar karşılaştırılarak eski işine dönüşü ve adaptasyonu sağlanır.

Eski işine dönemeyecek olan özürlü kişi için fiziksel ve mental kapasitesi yetenek ve becerileri, ilgisi değerlendirilir. İş analizleri ile bu sonuçlar karşılaştırılarak fizyoterapist, mesleki danışman, iş ve uğraşı terapisti birlikte karar verir. Seçilen yeni iş kolunda özürlü kişinin kazanılmış bir vasfı yok ise iş yerlerinde öğretmenler tarafından yeni işi öğretilir.

Bu sırada fizyoterapist ve/veya iş uğraşı terapisti çalışma kapasitesini artırıcı eğitim verir. Çalışma bağımsızlığını artırıcı araç gereç tasarımı, kendisine yardım araçları önerilir.

Sosyal hizmet uzmanı ve psikolog tarafından psikososyal açıdan eğitim yapılır. Özürlü kişinin psikolojik uyumu için bireysel ve grup tedavi programlarına alınır.

Kurs ve rehabilitasyon eğitiminin sonunda meslek danışmanı ve iş ve işçi kurumu veya aynı amaçla hizmet gören iş merkezleri tarafından özürlü kişi işe yerleştirilir. Fizyoterapist ve/veya iş uğraşı terapisti iş yeri ziyaretleri yaparak çalışma ortamının ergonomik olarak düzenleyici çalışmalar yapar. İş veren ve çalışanın memnuniyeti ilgili disiplinler tarafından değerlendirilip mesleki rehabilitasyon çalışması bitirilir. (Başbakanlık Özürölüler İdaresi Başkanlığı Raporları,1999;326)

14.5.1.Mesleki Rehabilitasyon Yaklaşımları

Özürlü ve mesleki rehabilitasyona ihtiyacı olan birey için şu yaklaşımlarda bulunulur:

- Özürlü kişinin geriye kalan fonksiyon beceri ve isteklerinin değerlendirilerek iş ile yeniden bütünleşmesinin sağlanması. (Eski işine döndürme veya yeni bir işe yönlendirme)
- Çalışma kapasitesinin verimli kullanımı için eğitim
- Özürlü şiddetlendirmek yerine azaltıcı yönde işin düzenlenmesi ve çalışma organizasyonu

- Emniyetli çalışma ortamının düzenlenmesi özürlü kişinin kendisine ve başkalarına zarar vermesi ve iş kazalarının önlenmesi. (sosyal problemler konusunda yardımcı olmak) (Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı Raporları,1999;4327)

14.5.2.Mesleki Rehabilitasyon servislerinin Bu Amaçlar Doğrultusundaki Görevleri Şunlardır:

- Özürlü kişinin geriye kalan fiziksel, mental ve mesleki yeteneklerinin ve gerçekleşmesi mümkün olabileceklerin doğru bir şekilde belirlenmesi (değerlendirme).
- Mesleki eğitim ve iş imkanları doğrultusunda tavsiyede bulunmak (rehberlik).
- Gerekli çalışma potansiyelinin sağlanması ve mesleki eğitim (işe hazırlama ve eğitim).
- Kişiye en uygun işin bulunmasında yardımcı olma (işe yerleştirme).
- Çalışma yerinin verimliliği arttıracak şekilde organizasyon (ergonomi).
- Özel düzenlemeler altında iş yerinde çalışmanın sağlanması (Korumalı iş yeri).
- İşe tam uyum gösterene kadar özürünün gözlenmesi (izleme).

Mesleki Rehabilitasyon için;

- Özel amaçlarla donatılmış değerlendirme odası
- İş atölyeleri
- Çalışma performansını geliştirici eğitim bölümü
- Ergonomik tasarım bölümü
- Mesleki rehabilitasyonda özürlü kişinin mental, fiziksel kapasitesi ve ilgileri belirlenmelidir.

Rehabilitasyona ihtiyacı olan bireyin iş ve uğraşı çalışmaları kapsamında Günlük Yaşam aktivitelerindeki performansı değerlendirilir ve tedavi edilir. İş ve uğraşı çalışmaları içerisinde duyu-algı ve kognitif eğitim günlük yaşam aktiviteleri eğitimi, el eğitimi, mesleki değerlendirme, aktivite eğitimi, uğraşı aktiviteleri, müzik, dans ve sosyal beceri programları yer almaktadır.

Bu programların uygulanmasına olanak verecek şekilde, gerekli ekipmanla donatılmış ünitelere ihtiyaç vardır.

Bedensel engelliler, görme özürlüler, zihinsel özürlüler ve işitme özürlü kişiler için bağımsız hareket ve oryantasyon teknikleri, günlük yaşam aktiviteleri eğitimi ve yaşamı kolaylaştırıcı kendine yardım araçları eğitimi yapılır. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı Raporları,1999;327)

14.6.Zihinsel Engellilerde Rehabilitasyon

Zihinsel Engellilerin rehabilitasyonunda amaç, engellileri toplumda bazı yönlerden ayrı bir kesim olarak görmek değil, bu çocukların mevcut bedensel, zihinsel ve sosyal becerilerini geliştirecek şekilde eğiterek çalışan ve üreten bireyler olarak topluma ve ekonomiye kazandırmaktır. Zihinsel engelli bireylerin de eğitilip üretim süresince katılabilmesi, sürekli gelir sahibi olabilmesi ve ailesine bağımlılık oranının azaltılabilmesi tıbbi ve mesleki rehabilitasyon çalışmaları ile gerçekleştirilebilir. Bu bireyleri zihinsel fiziksel özelliklerini olabildiğince geliştirici ve yönlendirici eğitim hizmetleri ile tıbbi ve mesleki rehabilitasyon hizmetlerinin sağlanması gerekmektedir.

Zihinsel engelli bireylerde en önemli sorunlardan biri çevreye uyumdaki güçlüğüdür. Yapılan çalışmalar zihinsel engelli bireylerin fiziksel uygunluklarının aynı yaştaki normal bireylere göre daha yetersiz olduğunu göstermiştir. Zihinsel engelli bireylerin kas gücünde zayıflık görülmekte denge ve hareket gelişimi büyümenin herhangi bir döneminde durabilmektedir.Bu aşamada rehabilitasyon ile zihinsel engelli bireylerin kaslarında gelişmeler sağlanabilmektedir.

Zihinsel özür toplumumuzda çok fazla görülen bir patoloji olmasına rağmen toplum tarafından yeterince bilinmemektedir. Bu konuda hem toplumun hem de zihinsel engelli çocukların ailelerinin eğitimi zorunludur. Bu eğitim rehabilite merkezlerinde verildiği gibi Milli Eğitim'e bağlı bazı eğitim merkezlerinde de verilmektedir. (Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı Raporları,1999;358)

15.ZİHİNSEL ENGELLİ ÇOCUKLARIN EĞİTİM PROGRAMLARI

Zihinsel engelli çocukların eğitiminde ilk iş olarak bir eğitim programı hazırlanmalıdır.

Eğitim Programı; eğitime yön verecek amaçları, amaçların gerçekleşmesinde uygulanacak muhtevayı, muhtevanın öğretilmesinde uygulanacak eğitim, öğretim süreçlerini, öğretim sürecinde kullanılacak araç ve gereci amaçları destekleyen kol ve ders dışı etkinlikleri, amaçların ne derece gerçekleştiğini anlamak için yapılan değerlendirme sürecini kapsamına alan bir eğitim aracı olarak tanımlanabilir. Bu programların mahiyeti şu unsurları kapsamaktadır;

1. Eğitim amaçlarını.
2. Muhtevayı (içerik).
3. Metot, araç-gereç.
4. Öğretmen ve uzman personeli.
5. Öğrenim süresini.
6. Rehberlik hizmetlerini ve.
7. Değerlendirmeyi kapsamaktadır. (Çağlar ,1987;259)

15.1.Ülkemizde Zihinsel Engelliler İçin Var Olan Eğitim Ortamları

Zihinsel engelli çocukların eğitimi önceleri evde, hastanede veya yatılı okullarda yapılmıştır. Özel eğitim alanında meydana gelen gelişmeler zihinsel engelli çocukların eğitim için değişik ortamların düzenlenmesini sağlamıştır (Özsoy 1985.Çağlar, 1979).

Zihinsel engelli çocuklar için eğitim ortamları arasında normal okul düzenlemeleri içinde özel araç ve gereçlerle özel eğitim hizmeti, özel eğitim danışmanlığı, gezici öğretmenlik, yarım günlük özel sınıflar, normal okulda özel sınıf, özel ve normal okul düzenlemeleri bulunmaktadır. Ayrıca yatılı okullar, hastanede eğitim ve eve dayalı eğitim düzenlemeleri zihinsel engelli çocukların yararlanabileceği eğitim düzenlemeleridir.

Genel olarak özel sınıf düzenlemeleri ve gündüzlü okul düzenlemeleri olarak iki türlü sistemden söz edilebilir. (Demir,1996;11)

15.1.1.Özel Sınıf Düzenlemeleri: Normal ilkokul sistemi içinde yer alan sınıflardır. Rehberlik ve Araştırma Merkezi tarafından alt özel sınıflara öğrenci seçimi ve yerleştirilmesi yapılmaktadır. Rehberlik Merkezi tarafından yapılan psikometrik ölçümler sonucu 45-75 arası zeka puanı olan ve eğitebilir zihinsel engelli olarak adlandırılan çocuklar özel sınıflara yerleştirilir. MEB tarafından Eğitilebilir Çocuklar İlkokul Programı sınıf öğretmenlerince uygulanır. (Varol,1992;14. MEB 1991)

15.1.2.Gündüzlü Okul Düzenlemeleri: Gündüzlü okullar eğitilebilir çocuklar iş okulları ve öğretilebilir çocuklar okullarıdır.

Eğitilebilir çocuklar iş okullarında, alt özel sınıflardan mezun olan öğrencilere iş ve meslek kazandırmayı amaçlayan okullardır.

Öğretilebilir çocuklar okulları zihinsel engelli çocuklara okul öncesi düzeyde eğitim vermeyi amaçlamaktadır. MEB tarafından hazırlanan Öğretilebilir Çocuklar Taslak Programı uygulanmaktadır. (Demir,1996;12. Varol,1992;14)

15.2. Eğitilebilir Zihinsel Engelli Çocuklar (Orta Düzeyde Zihinsel Öğrenme Yetersizliği Olan Bireyler) İçin Var Olan Eğitim Ortamları

Zeka Bölümü çeşitli ölçeklerde “45-75” puan aralığında olan çocuklar “Eğitilebilir zihinsel engelli” çocuklar olarak tanımlanmaktadır.(MEB 1991) Ancak 18 Ocak 2000 tarihinde çıkarılan “Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği (M.E.B.Ö.E.H.Y)” ile sınıflamada değişiklik yapılmıştır. Eğitilebilir zihinsel engelli yerine “ orta düzeyde zihinsel öğrenme yetersizliği olan birey” öğretilebilir zihinsel engelli terimi yerine “ağır düzeyde zihinsel öğrenme yetersizliği olan birey” terimi kullanılmaktadır.

Ülkemizde orta düzeyde zihinsel öğrenme yetersizliği olan bireyle için var olan eğitim ortamları anaokulu, özel eğitim sınıfları, ilköğretim ve meslek okullarıdır. (T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı 1999. Demir,1996;12)

15.2.1.Anaokulu

Ülkemizde orta düzeyde zihinsel öğrenme yetersizliği olan bireylerin okul öncesi eğitimleri için anaokulu bulunmamaktadır. Ancak “anaokulu, ilköğretim ve meslek okulu” bünyesinde hizmet veren okullar bulunmaktadır. (T.C Başbakanlık Ö.İ.B. 1999).

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’nin 24. maddesinde, özel eğitim gereksinimleri belirlenmiş, 36-72 ay arasındaki çocuklar için, okul öncesi eğitimin zorunlu olduğu belirtilmekte ve kaynaştırmalı uygulamaları temeline dayalı olarak, deste eğitim planları çerçevesinde yürütüleceği vurgulanmaktadır (23937 S.R.G.). (Demir,1996;9)

15.2.2.Özel Eğitim Sınıfı

Özel eğitim sınıfları, normal okul sistemi içinde yer alan sınıflardır. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin 70. maddesinin (b) bendinde, durumları ayrı bir sınıfta eğitilmeyi gerektiren öğrenciler için okul öncesi eğitim, ilköğretim, orta öğretim ve yaygın eğitim kurumlarında özel eğitim sınıflarının açılacağı belirtilmektedir (23937 S.R.G.). uygulamada ise, özel eğitim sınıfları sadece normal ilköğretim okulları bünyesinde bulunmaktadır.

Bu güne kadar, özel eğitim sınıflarına öğrenci seçimi ve yerleştirilmesi, illerde özel eğitim hizmetlerinin düzenlenmesi ve yürütülmesinden sorumlu olan rehberlik ve araştırma merkezleri tarafından yapılmaktaydı. Merkezde uygulanan testler sonucunda, zeka bölümleri 45-75 arasında olduğu belirlenen bireyler özel eğitim sınıfına yerleştirilmekteydi (Özsoy, Özyürek ve Eripek,1997;7)

Ancak Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin 20. maddesi gereği, bundan sonra öğrencinin özel eğitim sınıfına yerleştirilmesi işleminin, yapılan eğitsel tanılama sonucundaki gereksinimleri dikkate alınarak, Özel Eğitim Hizmetleri Kurulu tarafından verilecek karara göre yapılması öngörülmektedir (23937 S.R.G.).

Özel eğitim sınıflarında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanmış olan "Eğitilebilir Çocuklar İlkokulu Programı" uygulanmaktadır (M.E.B., 1990 a). Ancak, 8 yıllık zorunlu eğitime geçilmesi nedeniyle, ilkokul düzeyi için hazırlanmış olan bu programın, yeni program hazırlanıncaya kadar 6.,7. ve 8. sınıflarda da programdaki konulardan yararlanılarak uygulanacağı belirtilmektedir (M.E.B., 1999 a). Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin 61. maddesinde de, programla ilgili olarak, özel eğitim okul ve sınıflarında genel/mesleki öğretim programlarının uygulanacağı, programlarda öğrencilerin özelliklerine göre düzenlemeler yapılacağı, bu programlarla birlikte destek eğitim programlarının uygulanmasının esas olduğu, bireylerin gelişim özellikleri ve öğrenme yeterlilikleri dikkate alınarak, farklı konu ve sürelerde hazırlanmış, iletişim becerileriyle akademik ve sosyal becerilerin geliştirilmesi üzerinde yoğunlaşmış gelişimsel eğitim programlarının da hazırlanarak uygulanacağı belirtilmektedir (23937 S.R.G.).

Özel eğitim sınıflarına devam eden ve ilköğretim programını başarıyla tamamlayan öğrencilere “ilköğretim diploması” verilmektedir. İlköğretim programını özel eğitim sınıflarında tamamlayan zihinsel öğrenme yetersizliği olan bireylerden isteyenler, “Mesleki Eğitim Merkezi”ne giderek eğitimlerine devam etmektedirler (M.E.B., 1999 a).

Özel eğitim sınıflarında genellikle, belli bir süre hizmet içi eğitim kursu alan normal ilkokul öğretmenleri görev yapmaktadır (Varol, 1996). Ülkemizde 1998-1999 öğretim yılı itibarıyla özel eğitim sınıflarının sayısı 697’dir (Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı , 1999).

15.2.3.İlköğretim Okulu

Ülkemizde orta düzeyde zihinsel öğrenme yetersizliği olan bireylere yönelik ilköğretim okulları bulunmamaktadır. Ancak, anaokulu, ilköğretim ve meslek okulu bünyesinde hizmet veren 8 ilköğretim okulu bulunmaktadır (T.C.Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı , 1999). Ayrıca, orta düzeyde öğrenme yetersizliği olan bireyler, rehberlik ve araştırma merkezlerince verilen rapor doğrultusunda, normal ilköğretim okullarına kaynaştırma eğitim kapsamında devam edebilmekte ve buradan mezun olunca da ilköğretim diploması verilmektedir (M.E.B., 1999 a).

İlköğretim okulunda halen, “Eğitilebilir Çocuklar İlkokul Programı” uygulanmaktadır (M.E.B., 1990 a). Ancak 8 yıllık zorunlu eğitime geçilmesi nedeniyle, ilkokul düzeyi için hazırlanmış olan bu programın, yeni program hazırlanıncaya kadar 6.,7. ve 8. sınıflarda da programdaki konulardan yararlanılarak uygulanacağı belirtilmektedir (M.E.B., 1999 a). Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’nin 36. maddesinde de orta düzeyde zihinsel öğrenme yetersizliği olan ilköğretim çağı çocukları için açılan ilköğretim okullarında, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından denkliği bozmayacak düzenlemeler yapılarak hazırlanmış ilköğretim programlarının uygulanacağı belirtilmektedir (23937 S.R.G.).

İlköğretim okulunda mezun olan bireylerden isteyenlere, ilköğretim diploması verilerek mesleki eğitim merkezine devam edebilmektedirler (M.E.B.,1999 a). Yine Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin 36. maddesinin 4. fıkrasında ilköğretim okullarında öğrenimlerini tamamlayan bireylerin ilköğretim okulu diplomasının verileceği ve bu bireylerin bireysel gelişim özellikleri ve yeteneklerine uygun orta öğretim ve yaygın eğitim kurumlarını yönettirecekleri belirtilmektedir (23937 S.R.G.).

15.2.4.Mesleki Eğitim Merkezi

Ülkemizde daha önce “eğitilebilir çocuklar iş okulu” adıyla anılan iş okulu, yapılan değişiklikle “meslek okulu “ adını almıştır (M.E.B., 1999 b). Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde ise meslek okulları, “mesleki eğitim merkezi “ adıyla yer almaktadır (23937 S.R.G.). Mesleki eğitim merkezi, ilköğretimlerini tamamlayan orta düzeyde zihinsel öğrenme yetersizliği olan bireylere iş ve meslek kazandırmayı amaçlayan okudur. Ülkemizde, 34 mesleki eğitim merkeziyle, anaokulu ilköğretim ve mesleki eğitim merkezi bünyesinde çalışan 5 mesleki eğitim merkezi bulunmaktadır (T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı, 1999).

Mesleki eğitim merkezlerine ilköğretimlerini tamamlayan, 20 yaşından gün almamış ve orta düzeyde zihinsel öğrenme yetersizliği olan bireyle devam edebilmektedir. Mesleki eğitim merkezleri birinci yılı hazırlık olmak üzere 4 yıldır (23937 S.R.G.). Mesleki eğitim merkezlerinde halen “Eğitilebilir Çocuklar İş Okulu Programı” uygulanmaktadır (M.E.B., 1991 a). Programda yer alan dersler, Türkçe, matematik, din kültürü ve meslek ahlakı, sosyal bilgiler ve uygulamalı meslek bilgisi dersleridir. Hazırlık sınıfında öğrencilere kültür dersleri ve merkezdeki atölyelerde gerekli teorik bilgiler verilmekte, uygulamalı iş eğitim yoluyla temel bilgi ve beceriler kazandırılmaktadır. Birinci, ikinci ve üçüncü sınıflarda iş yerine yerleştirilen öğrenciler, kültür derslerini haftada bir gün merkezde , uygulamalı meslek bilgisi derslerini dört gün işletmelerde, işe yerleştirilmeyen öğrenciler ise uygulamalı meslek bilgisi derslerini merkezdeki atölyelerde görmektedirler (M.E.B., 1999 a).

Mesleki eğitim merkezlerinde kurs programını tamamlayan bireylere “Kurs Bitirme Belgesi” verilmektedir (M.E.B., 1999 a. Demir,1996;23)

15.2.5.Anaokulu İlköğretim ve Mesleki Eğitim Merkezi

Ülkemizde orta düzeyde zihinsel öğrenme yetersizliği olan bireyler için anaokulu, ilköğretim ve mesleki eğitim merkezi olarak hizmet veren 5 kurum bulunmaktadır (T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı, 1999).

15.2.6.Korumalı İş Yerleri

Bu kurumlar tüm özellikleriyle zihinsel engelli çocukların iş eğitimlerini gerçekleştirmek için düzenlenmiş eğitim ağırlıklı iş yerleridir. Burada çocuklara iş eğitimi ve iş eğitimi sonrası istihdam olanakları sağlandığı gibi dışarıdaki bir işe geçiş aşamasında o işe ilişkin hazırlık programları da uygulanmaktadır. Ekip çalışmasını gerektiren korumalı iş yerlerinde eğitimi iş öğretmeni ve danışmanlar gerçekleştirir. (Demir,1996;13)

Son yıllarda okul-iş yeri çalışma programları içerisinde orta düzeyde zihinsel öğrenme yetersizliği olan bireylere iş eğitim ve istihdam olanaklarının yaygınlaşması üzerine çalışmalar artmıştır. Bu uygulamada çocuk bir yandan iş eğitiminden geçirilirken diğer yandan yarım zamanlı olarak gerçek bir iş yerine yerleştirilmektedir. Yani okulda verilen eğitim çalışmalarının sonuçları gerçek iş ortamlarında gözlenmekte, buna göre iş eğitimi programlarına yön verilmektedir. (Diler2000;22. Özsoy, Özyürek ve Eripek 1997;174)

16.EĞİTİLEBİLİR ZİHİNSEL ENGELLİ ÇOCUKLARIN EĞİTİMLERİNDE UYULMASI GEREKEN İLKELER

Zihinsel engelli çocukların eğitimlerinde uyulması gereken bazı ilkeler vardır. Bu ilklere uyulduğu takdirde çocuklar eğitimden yararlanma imkanı bulacaktır. Bu ilkeler;

- Zihinsel engelli çocuklar uygun araçlarla erken tanılanmaları gerekir.
- Zihinsel engelli çocuklar için uygun eğitim ortamları hazırlanmalıdır.
- Zihinsel engelli çocuklar geç ve güç öğrenirler. Bunun için öğrenim süresi öğrenme hızına göre ayarlanmalıdır.
- Eğitimlerinde yapılacak açıklamalar bireysel yapılmalıdır.
- Öğrenimlerinde aralıklı veya sık tekrar önemlidir.
- Sosyal ilişkilerde dikkatli ve nazik olunmalıdır.
- Zihinsel engelli çocukların öğretmenlerinin özel kişilik özelliklerine sahip olması gereklidir.
- Zihinsel engelli çocuklarla çalışacak öğretmen, rehberlik uzmanı, terapist ve diğer personelin özel bir eğitim görmesi gerekir.
- Eğitim gördükleri okulun gerek fiziksel yapısı gerekse araç-gereçler açısından uygun olmalıdır.
- Zihinsel engelli çocuklara somut bilgiler gerekirse yaptırılarak öğretilmelidir.
- Zihinsel engelli çocuklara uygun sosyal şartlar hazırlanmalıdır.
- Zihinsel engelli çocukların eğitiminde bazı özel araç-gereç kullanmak gereklidir. Bunların temini sağlanmalıdır.
- Mesleki eğitim ve öğretimleri özel hazırlanmış yerlerde yapılmalıdır.
- Zihinsel engelli çocukların aile eğitimine önem verilmelidir.
- Zihinsel engelli çocuklar için konulan amaçlar gerçekçi ve ulaşılabilir olmalıdır.

- Zihinsel engelli çocuğu bireysel olarak bütün yönleriyle tanımak gerekir.
 - Zihinsel engelli çocuğu eğitim sırasında yeterlilikleri izlenmelidir.
- (Tanju,2004;18. Özsoy, Özyürek ve Eripek, 2002;177. Çağlar ,1987;251)

17.ZİHİNSEL ENGELLİ ÇOCUKLAR İÇİN GENEL ÖĞRETİM YÖNTEMLERİ

Orta düzeyde zihinsel öğrenme yetersizliği olan çocuklara özel eğitimde, genel eğitimde de kullanılan anlatım, soru cevap, problem çözme, rol oynama vb. yöntemlerin yanında şu yöntemlerde uygulanmalıdır; (Tanju,20004;22)

17.1.Açık Anlatım Yöntemi

Açık anlatım yöntemi “tümdengelim yada doğrudan öğretim” olarak da adlandırılmaktadır. Bu öğretim yöntemi hem düzenli bir programı hem de araçların kullanımında sistematik olmayı gerektirmektedir.

Açık anlatım yönteminde ayırt edici öğrenme sürecinden yararlanılmaktadır. Bunun için öğretmen, öğreteceği kavramın ilişkili ve ilişkisiz niteliklerini belirler. Daha sonra kavramın olumlu ve olumsuz örneklerini oluşturur. İlişkisiz nitelikler ise kavramı tamamlamayan ancak kavramın yapısında var olan niteliklerdir.

İlişkisiz nitelikler kavramın örneklerinin farklı olmasını sağlar. Örneğin, “kırmızı” kavramı için tek ilişkili nitelik onun rengidir. Kırmızıyı temsil eden nesnenin şekli, malzemesi gibi nitelikler ilişkisiz niteliklerdir.

Kavramın olumlu örnekleri, kavramı tanımlayan nitelikleri gösterir. Kavramın olumsuz örnekleri ise kavramı tanımlamayan nitelikleri gösterir. Örneğin, “kırmızı” kavramının olumlu örnekleri “kırmızı plastik boncuk”, “kırmızı tahta silindir”, “kırmızı el işi kağıdı” dır. Kırmızı kavramının olumsuz örnekleri ise, “sarı plastik boncuk”, “yeşil tahta silindir”, “mavi el işi kağıdı” dır.

Kavramın olumlu ve olumsuz örnekleri hazırlanırken örnek sayısının çok olmasına ve ilişkisiz niteliklerin değişmesine dikkat edilmelidir. Daha sonra çocuğa olumlu ve olumsuz örnekler sunulmalı, çocukların doğru tepkileri pekiştirilmeli, yanlış tepkiler görmezlikten gelinip tekrar sunu yapılmalıdır. Böylece ayırt edici pekiştirmelere yer verilerek öğrenme gerçekleştirilmelidir.

17.2.Basamaklandırılmış Yöntem

Bu yöntemin öğrenim süreci “yap”, “göster”, “söyle” ve “yaz” basamaklarına ilişkin etkinlikleri içermektedir. Yap, göster, söyle ve yaz basamaklarında öğretmenin gerçekleştirdiği hareketin her biri çocuk tarafından bir karşı hareketi gerektirir. Çocuklar, öğretmeni beceri yaparken görürler, beceriyi açıklamasını dinlerler. Daha sonra çocuklar beceriyi kendileri yaparlar, gösterirler, ne yaptıklarını söylerler ve yazarlar. Basamaklandırılmış yöntemle öğretim yapılırken çocuktan; yaparak, göstererek, sözlü ve yazılı dil kullanarak bu tepkide bulunması beklenmektedir. Çocuk doğru tepki verdiğinde davranışı pekiştirilmekte, yanlış tepki verdiğinde ise öğretime geri dönülmektedir.

17.2.1.Yap Basamağı: “Yap” basamağında öğretmen, gerçek nesneleri kullanır ve çocukta yanıtlarını gerçek nesneler kullanarak verir. “Yap” basamağı, çocukların bir birleriyle ve öğretmenleriyle aralarında yakınlık kurmalarına yardımcı olur.

Çocuğun gruba katılımını sağlamak için kullanılan etkili bir öğretim yoludur. Bu basamak “yap yap”, “yap göster”, “ yap söyle”, “yap yaz” alt basamaklarından oluşmaktadır.

17.2.2.Göster Basamağı: “Göster” basamağında öğretmen, çocuğa görsel bir uyaran verir ve çocuktan doğru tepki vermesi beklenir. Öğretmen, uyarıcıları çocuğu görebileceği şekilde sunar. Bu basamak “göster yap”, “göster göster”, “göster söyle”, “göster yaz” alt basamaklarından oluşmaktadır.

17.2.3.Söyle Basamağı: “Söyle” basamağında öğretme çocuğa sembolik uyarıyı sözlü olarak verir ve çocuktan da doğru tepki vermesi beklenir. Bu basamak “söyle yap”, “söyle göster”, “söyle söyle”, “söyle yaz” alt basamaklarından oluşmaktadır.

17.2.4.Yaz Basamağı: “Yaz” basamağında öğretmen, çocuğa sembolik uyarıyı yazılı olarak verir ve çocuktan da doğru tepki vermesi beklenir. Bu basamak “yaz yap”, “yaz göster”, “yaz söyle”, “yaz yaz” alt basamaklarından oluşmaktadır.

18. ZİHİNSEL ENGELLİ ÇOCUKLAR İÇİN UYGULANAN BECERİ ÖĞRETİM YÖNTEMLERİ

İleri zincirleme yöntemi, tüm beceri yöntemi ve tersine zincirleme yöntemlerinin tümünü birden *beceri öğretim yöntemleri* denilmektedir. Bunlar;

18.1.İleri Zincirleme Yöntemi

İleri zincirleme yöntemine göre öğretim yapabilmek için performans alımı öncesi hazırlanan beceri analizinin ilk yapılandan son yapılanına doğru düzenlenmesi gerekir.

Öğretim yapılırken ilk işlem basamağı (birinci temel beceri) üzerinde durulup diğer işlem basamakları (diğer temel becerilerin) öğretimi yapılmaz. Çocuk, ilk işlem basamağını bağımsız olarak gerçekleştirdikten sonra ikinci işlem basamağına geçilir.

18.2.Tüm Beceri Yöntemi

Bu yöntemin kullanılabilmesi için de performans alımı öncesi alınan beceri analizinin ileri zincirlemeye göre yapılması gerekir. Bu yöntemin uygulanması sırasında becerinin bütün işlem basamakları için öğretim yapılır. Her öğretim oturumunda beceri basamaklarındaki ip uçları yavaş yavaş çekilerek becerinin tümü gerçekleştirilmeye çalışılır.

18.3.Tersine Zincir Yöntemi

Bu öğretim yönteminin kullanılabilmesi için performans alımı öncesinde hazırlanan beceri analizinin tersine zincirleme yöntemine göre yapılması gerekir. Yani beceri analizi son yapılandan ilk yapılan doğru düzenlenerek oluşturulmalıdır. Öğretim yapılırken son işlem basamağı üzerinde durulur; diğer işlem basamaklarının öğretimi yapılmaz. Çocuk, son işlem basamağında bağımsızlığa ulaştıktan sonra bir önceki işlem basamağının öğretimine geçilir. Her oturumda çocuğun bağımsız gerçekleştirdiği basamakları da yaparak beceriyi tamamlaması istenir.

Tersine zincirleme yöntemi her beceri için uygun olmayabilir. Özellikle giyinme becerilerinde ve bazı mesleki becerilerde tersine zincirleme yönteminin diğer yöntemlere göre daha etkili olduğu bilinmektedir. Bunun nedeni; çocuğun başlangıçta gerçekleştirmesini beklediğimiz becerinin oldukça az sayıda işlem basamağı içermesi, kolaylıkla başarıya ulaşmanın mümkün olması ve diğer basamakların öğretimi yapılırken bağımsızlığa ulaştığı işlem basamaklarını da tekrarlamasıdır.

18.4.İpuçları

İpucu, çocuğa belli bir uyarının varlığında doğru tepkide bulunmasını sağlamak amacıyla nasıl davranacağı ve ne yapacağına ilişkin hatırlatmada bulunmadır. İpuçları; sözel ipucu, işaret ipucu, model olma ve fiziksel yardımı içerir. (Demir,1996;22)

18.4.1Sözel İpucu: Çocuğun yapmasını istediğimiz şeyi sözcüklerle ifade etmektir. Sözel ipucu bireyler kendilerine söyleneni anladıkları taktirde hareketleri yapmalarına yardım eden kullanışlı bir yoldur. Ayrıca sözel ipucu, çocuğa bir beceriyi gerçekleştirmesi için en az yardım etme yoludur. Öğretimde sadece sözel ipucunun kullanılması düşünülüyorsa kullanılacak sözel ipuçlarının çocuk için anlamlı olup olmadığının araştırılması gerekmektedir. Çocuk için bir anlamı olmayan sözel ipuçları verip çocuğun beceriyi gerçekleştirmesini beklemek, çocuğu başarısız kılma anlamına gelmektedir. Bu nedenle pek çok durumda sözel ipucu, fiziksel yardım ve model olma ipuçlarıyla birlikte kullanılarak sözel ipuçlarının çocuk için anlamlı hale getirilmesi amaçlanmaktadır. Öğretimde kullanılan sözel ipuçlarının çocuklar başarılı oldukça geri çekilmesi gerekmektedir. (Demir,1996;24)

18.4.2.İşaret İpucu: Fiziksel temas olmadan çocuğun dikkatini bir şey çekmek için yapılan hareketlerdir. Bu hareketler; kol, el, baş gibi hareketlerden; parmak, göz gibi hareketlere doğru bir yol izler. İşareti ipucuyla birlikte sözel ipucu verilerek çocuktan ne yapması beklendiği ifade edilir. Öğretimde kullanılan işaret ipuçlarının, çocuk başarılı oldukça geri çekilmesi gerekmektedir.

18.5.Model Olma: Bir kişinin yaptığı hareketi gözleyerek ve taklit ederek yapma ve öğrenmedir. Beceri öğretiminde model olma ipucunun kullanılabilmesi için çocuğun taklit etme becerisine sahip olması gerekmektedir. Ancak, taklit etme becerisi de öğretilebilir bir beceridir. Bu nedenle taklit etme, model olmadan önce öğrenilmelidir. Model olmada öğretmen, çocuğun o davranışı hangi eliyle, ayağıyla yapmasını bekliyorsa kendisi de o elini ve ayağının kullanarak beceriyi gerçekleştirmelidir.

Bunu yaparken öğretmenin, çocuğun kullandığı eli tarafında ve hafifçe ona dönerek durması daha uygun olmaktadır. Öğretmen, çocuğun karşısına geçerek model olduğunda, çocuk öğretmenin beceri basamağını yaptığı eli yada koluyla beceri basamağını yapmaya çalışmakta ve bu durum karışıklık yaratabilmektedir.

Model olma ipucu da diğer ipuçlarında olduğu gibi geri çekilmelidir. Model olma, sözel ipuçlarıyla birlikte kullanılır ve öğretim süreci içinde model olmanın ipuçları sistematik olarak geri çekilerek çocuğun sadece sözel ipuçlarıyla hareketi yapması sağlanır. Model olma ipucu, hareketin tamamının yapılıp açıklanması ve yönerge verilmesine doğru küçük basamaklar halinde geri çekilmelidir. Model olma ipucunun kaç basamakta geri çekileceği, tamamıyla çocuğa bağlıdır.

Öğretmen, çocuğun her beceri basamağında ne kadar modele gereksinimi olduğun saptamalıdır. Eğer model öğretmen dışında başka birisi olaksa bu kişinin, öğretimi yapılan çocuk tarafından kabul gören bir kişi olmasına dikkat edilmelidir. (Demir,1996;224)

18.6.Fiziksel Yardım: Bir kişiye; el, kol, ayak vb.leriyle yapılan vücut hareketlerini içeren etkinlikleri öğretmek için uygulanan yardımdır. Fiziksel yardım, öğretmenin çocukla birlikte bir beceri basamağının tamamını yapması ve ne yapıldığını söylemesinden; beceri basamağını hiç yapmayıp ne yapılacağını söylenmesine kadar değişen bir süreç içinde uygulanır. Fiziksel yardım uygulanırken sözel ipucu da birlikte verilir. Çocuğun beceri basamağını gerçekleştirmesini sağlamak amacıyla uygulanan fiziksel yardım geri çekilerek çocuk beceri basamağını sözel ipuçlarıyla yapar hale getirilir.

Fiziksel yardım uygulanırken, özellikle el yada kol hareketlerine ipucu verilirken, ipucu veren kişinin nerede durduğu önemlidir. Öğretmenin, çocuğun arkasına geçerek ve beceri basamağını çocukla birlikte yaparak fiziksel yardım uygulaması karışıklığı önlemektedir. Fiziksel yardımın amacı, çocuğa beceri basamağını nasıl yapacağını hissettirmek, zamanla beceri basamağını sözel ipucuyla yapmasını sağlamaktır.

Fiziksel yardım uygulanırken ilk başta öğretmen, eliyle çocuğun elinden yada kolundan sıkıca tutarak beceri basamağını yaptırır. Daha sonra öğretmen çocuğu beceri basamağına katıldığını hissedince elindeki baskıyı hafifletir.

Çocuk, beceri basamağını yapar hale geldikçe öğretmenin eli; çocuğun bileğine, ön koluna, dirseğine ve omzuna doğru ilerler. Son olarak çocuk, güçlük hissettiğinde yardım etmek üzere elini, çocuğun elinin yakınında bulundurur.

Sözel, model olma ve fiziksel yardım ipuçları ile bunların her birinin kendi içindeki basamakları ile ilgili ipuçları geri çekilirken çocuğun özellikleri dikkate alınmalı ve ipuçları sistematik bir şekilde çalışmalıdır. Çocuk çalışılan basamakta başarısız olursa öğretmenin ipuçlarını hızlı çektiği düşünülebilir. Bu durumda öğretmen önceki basamakta kullanılan ipucuna geri dönerek çalışmaya devam etmelidir. (Demir,1996;23)

18.7.Şekil Verme

Şekil verme, çocuğa yeni bir davranışın kazandırılması, var olan davranışların artırılması yada gerçekleştirilmesinde kullanılan temel süreçlerden biridir. Şekil verme, bir davranışın öğelerinin bir kaçının pekiştirilmesini ve diğer öğelerin pekiştirilmemesinin yada sönmesini içerir. Başlangıçta gösterilen davranışlardan hedef davranışa yakın olan başarılı davranışlar pekiştirilirken sonra bu davranışların pekiştirilmesine son verilerek davranış çeşitlendirilir ve aralarından hedef davranışa yakın olan davranışlar seçilip tekrar pekiştirilerek hedef davranışın oluşumu sağlanır.

Şekil verme sürecinde sadece hedef davranış değil, hedef davranışa ulaşmayı sağlayan her tepki pekiştirilir. Böylece, çocuklardan, davranışın son şeklini beklemek yerine, çocuğun gösterdiği küçük ilerlemeler pekiştirilerek davranışa şekil verilir. (Özokçu,1997;19. Demir,1996;22. MEB 1991. Varol 1992;24)

19.ZİHİNSEL ENGELLİ ÇOCUKLARIN BECERİ EĞİTİMİ

Zihinsel engellilerin eğitimlerinin temel amacı da bireylerin yaşam işlevlerini geliştirerek onları daha bağımsız kılmaktır. (Tanju,2004;24)

Bu amaçla zihinsel engellilerin eğitimlerinde onlara bağımsız yaşam becerileri kazandırmaya yönelik etkinliklere yer verilmektedir. (Cavkaytar, 1998; 1).

Bağımsız yaşam becerileri genel olarak, bireyin başkalarına bağımlı olmadan yaşamını sürdürebilmesi için gerekli becerileri içerir (Neistadt ve Marques, 1984). Bu becerilerin önemli bir bölümü çocukluk döneminden yetişkinlik dönemine doğru gelişimsel bir sıra izler. Bazı beceriler ise belli gelişim dönemlerinde verilmelidir. (Cavkaytar . 1998; 1).

Bağımsız yaşam becerilerini çeşitli gruplar altında sınıflandırma girişimleri bulunmaktadır.Bu sınıflamanın en bilineni Close, Sowers ve Bourbeau (1985) tarafından yapılan sınıflamadır. Buna göre bağımsız yaşam becerileri;

- Uyum için gerekli beceriler,
- Günlük yaşam becerileri ve
- Meslek hazırlık becerileri ile
- Mesleki beceriler olarak dört beceri alanına ayrılmaktadır (Cavkaytar. 1998; 2).

Başarı için gerekli temel beceriler; temel gelişim becerileri, günlük yaşamda gerekli sayısal bilgiler, günlük yaşamda gerekli okuma ve iletişim gibi alt beceri alanlarından oluşmaktadır.

Uyum için gerekli beceriler kendini tanıma; kişilik ve duygusal uyum ve bireyler arası sosyal beceriler gibi alt beceri alanlarından oluşmaktadır. Topluma uyum becerileri yada günlük yaşam becerileri, öz bakım becerileri, tüketici becerileri, ev içi becerileri, sağlık bakımı ve toplumsal bilgi alt beceri alanlarından oluşmaktadır (Cavkaytar 1998;2).

Birçok beceriyi birey kendi öğrenebilir. Bazı bireylere bir çok beceriyi yapılandırılmış ortamlarda ve önceden hazırlanmış programlarla öğretmek gerekmektedir. Beceri öğretimi özel eğitime muhtaç olan bireylerin sosyal hayata kabulü ve kendi ayakları üzerinde durabilmeleri için çok önemli bir alandır.

İlk öğrenilmesi yada öğretilmesi gereken temel beceriler şunlardır:

Beslenme, giyinme ve tuvalet eğitimi temel öz bakım becerilerini oluşturur. El yüz yıkama, diş fırçalama, burun temizliği, banyo, duş alma ve saç tarama becerileri temel becerileri destekleyici niteliktedir. Her ne kadar öz bakım becerileri her gün yapılmaktaysa da tümünün de çok karmaşık alt becerilerinin gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Daha önce geliştirilmesi gereken alt beceriler arasında bazı bilişsel, sosyal ve hareket yetileri sayılabilir (Özyürek 1986;150).

Günümüzde zihinsel engellilere bağımsız yaşam becerilerinin kazandırılmasında uygulamalı davranış analizi yaklaşımı geniş kabul görmektedir. Öğrencide istenen davranışı sağlayabilmek için davranış öncesi ve sonrası uyarıların, yani çevrenin sistematik olarak düzenlenmesi şeklinde tanımlanabilen uygulamalı davranış analizi genel olarak altı ilkeyi içermektedir:

1. Öğretilcek davranış yada becerinin analiz edilmesi ve tanımlanması.
2. Öğretilcek beceride çocuğun yapabildiklerinin sürekli ve doğrudan ölçülmesi.
3. Öğretim süresince öğrencinin aktif olması için fırsatlar sağlanması.
4. Öğrenci davranışlarına anında ve sistematik dönütler verilmesi.
5. Öğrenci davranışlarının uyarılarla kontrolü sürecinde öğretim amaçlı ip uçları yada yardımlardan doğal olarak ortaya çıkan uyarılarla geçişin sağlanması.
6. Yeni öğrenilen becerilerin yeni durum ve ortamları genellemesi ve bunların yerine getirilmesini sağlamak için stratejilerin uygulanması. (Cavkaytar 1999; 63)

19.1.Beceri Öğretim Çalışmaları

Öğretim çalışmaları için uygun zamanların belirlenmesinden ve öğretim öncesi son hazırlıkların yapılmasından sonra, öğretim çalışmalarının başlatılması ve öğretim süresince de bazı tekniklerin kullanılması gerekmektedir. (Kulaksızoğlu,2003;234)

19.1.1.Dikkati Sağlama

Bir davranışı yada beceriyi yerine getirmenin temel koşulu, dikkatin o davranış yada beceri üzerine toplanmasıdır. Bunun için öğreteceğimiz beceriye ilişkin araçlar çocuğa tanıtılabilir. Becerinin günlük yaşamdaki önemi anlatılabilir. Bunların yanında çocuk beceri hakkında konuşturulabilir. Böylece çocuğun ilgisi ve dikkati çalışma üzerine çekilmiş olur.

Dikkati Sağlamak İçin:

1. Çocuk yorulduğu an çalışmaya ara vermek.
2. Çocuğun dikkatini ve ilgisini çekecek kimse yada nesneleri çalışma ortamından uzak tutmak.
3. Çocuğun çalışmaya istekli olduğu anları kollamak ve çalışma zamanlarına karar verme konusunda çok katı olmamak.

Bunların yanında, başarılı davranışları sonunda çocuğu ödüllendirmemiz de çocuğun dikkatini çalışma üzerinde toplanmasında önemli kolaylıklar sağlayacaktır.

19.1.2.Yönerge Verme

Yönerge verme, çocuktan ona öğreteceğimiz beceriyi yapmasını istemektir. Bir bakıma, çocuğa öğretim çalışmalarını başlatacak işareti vermektir. Yönerge verme, aynı zamanda çocuğa, ona hangi beceriyi öğreteceğimiz konusunda açıklayıcı olacaktır.

Öğretim öncesinde son hazırlıkları yaptıktan ve çocuğun dikkatini sağladıktan sonra yönergeyi vererek çalışmaya başlanmalıdır.

Çocuğa yönerge verirken ondan ne istendiğinin açık bir biçimde ifade edilmesi önemlidir. Bu yapılırken yumuşak fakat kararlı bir dil kullanılmalıdır. Zorunlu olmadıkça yönerge tekrarlanmamalıdır. Yönerge verilip beklenmelidir.

19.1.3.İpuçları Verme

Beceri öğretiminde çocuğun beceri basamaklarına uygun davranışlarda bulunabilmesi, dolayısı ile beceriyi bağımsız olarak yerine getirmeyi öğrene bilmesi için bazı ipucu tekniklerinden yararlanmamız gerekmektedir. Bu tekniklerin ortak özelliği çocuğa neyi, nasıl yapacağını hatırlatmasıdır.

Başka ipucu teknikleri, en hafiften en şiddetliye doğru sözel ipucu, davranışı yapan bir modeli izleme (model olma) ve fiziksel ipucu (yardım) olarak sıralanabilir. Bu sıra aynı zamanda öğretim çalışmalarında izleyeceğimiz sırayı göstermektedir.

19.1.4.Onaylama, Ödüllendirme ve Harekete Geçirme

Öğretim çalışmaları boyunca çocuk, yerine getirdiği davranış yada becerilerin doğru olup olmadığını öğrenmek ister. Bunu öğrendiğinde daha cesaretli ve daha istekli olarak çalışmalara katılır. Bunu yapmanın yollarından biri doğru davranışları onaylama, diğeri ödüllendirmedir.

19.1.5.Onaylama

Onaylama, bir şekilde çocuğa doğru yolda olduğunu hissettirmektir. Çocuk beceri basamaklarındaki davranışları yerine getirirken ürkek davranabilir. Yaptıklarından emin olmayabilir, tereddüt edebilir ve hafif bir duraksama gösterebilir.

Bu durumda başımızı sallamak, gülümsemek “Evet,tamam, devam et” demek onun yaptıklarını onaylamaktır.

Bu şekilde çocuğun doğru yaptığı davranışları onaylandığında tereddütleri de ortadan kalkmış olacak, dolayısıyla kendine güveni artacaktır ve çocuk çalışmayı daha cesaretli olarak sürdürecektir.

19.1.6.Ödüllendirme

Çocuğumuzun istediğimiz şekilde yerine getirdiği her bir beceri basamağı için; aferin, çok güzel deme, kucaklama, saçını okşama gibi sosyal ödüller kullanırız. Çocuk çalışmanın belli bir aşamasına kadar beceri basamaklarını doğru olarak yerine getirmişse, kısa dinlenme molaları vererek bir parça yiyecek, biraz içecek gibi küçük miktarlarda yiyecek-içecek ödülleri sunulur. Çocuk becerinin tamamını istenen şekilde yerine getirdiğinde, beceri basamaklarında verdiğimiz ödülde daha fazla miktarda yiyecek, içecek, nesne ve oyuncak yada oyun etkinlik ödülü veririz. Ödülün türü ne olursa olsun tüm ödülleri sosyal ödüllerle birlikte kullanırız.

19.1.7.Harekete Geçirme

Harekete geçirme, çocuğa bir sonraki davranışa yada basamağa geçiş işareti vermektir. Çocuk beceri basamağındaki davranışın bir bölümünü yada tamamını yerine getirdiğinde, bundan sonra ne yapacağı konusunda duraksayabilir. Bu durumda “haydi”, “yap bakalım”, “devam et”, “sonra” gibi sözlerle çocuğa bir sonraki basamağa yada davranışa geçiş işareti veririz. Bu şekilde sözler, çocuğun dikkatini ne yapması gerektiği konusuna yoğunlaştıracak, onu harekete geçirecektir (Cavkaytar 1999; 51).

Beceri öğretimi çalışmaları, zihinsel engelliler için tüm hayatı kapsayan çalışmalar olmalıdır. Öz bakım becerilerini öğrenen çocuğun, alış veriş yapmayı, otobüse binmeyi, yemek yapmayı vb. öğrenmesi gerekir.

Tüm çalışmaların başarıyla öğrenen çocukların mesleki öğretime alınmaları kendilerine, çevrelerine yararlı olmalarını sağlayabilir.

İş hayatına adapte edilmek istenen zihinsel engelli bireyin selamlaşmadan alet kullanmaya, maaşını düzenli harcamaya kadar pek çok beceri alanına sahip olması gerekir. Bu nedenledir ki; zihinsel engellilerde eğitim çalışmaları tüm hayatı kapsamlı ve kişiye göre beceri öğretimi ve beceri analiz çalışmaları yapılmalıdır. (Kulaksızoğlu,2003;234. Varol,2002;13)

20.ZİHİNSEL ENGELLİ ÇOCUKLARIN EĞİTİMİNDE EL SANATLARI EĞİTİMİ

Sanat , doğru bir akıl yürütmeye dayanan ve insanın zevklerini bir yaratış olarak ortaya konulmasını sağlayan yetenektir.

Sanat milletlerin kültür magazinini en önemli bölümünü oluşturan bu olgu bazı düşüncelerin , amaçlarını olayların beceri ve düz gücü kullanarak ifade edilmesine yada başkalarına iletilmesine yönelik yaratıcı insan etkinliğidir.

Sanat ürünlerinin belli mesajları vardır. Ürettikleri çağın değer yargılarını teknik, araç-gereç ,beceri estetik yönlerini , dünya görüşlerini , yapılarını belgeler. El sanatları , bir milletin yaşam boyunca oluşan ve kuşaktan kuşağa aktarılan en önemli kültür varlıklarıdır.

El sanatları , bireyin bilgi ve becerisine dayanan doğal hammaddeleri kullandığı elde basit aletler dışında makine gücüne ihtiyaç duyulmadan ve toplum kültürünü gelenek ve göreneklerini folklorik özelliklerini taşıyan yapan kişinin zevk ve becerisini yansıtan gelir sağlayıcı üretime yönelik etkinliklerdir.

El sanatları insanla beraber doğmuş ve onunla beraber gelişme göstermiş bir sanattır. El sanatları ilk zamanlarda doğa şartlarından korunma ve insanın örtünme güdüsü ile birlikte zamanla güzel görünmek ve çevresindeki eşyaları güzelleştirmek amacı ile kişilerin yapmış olduğu çalışmaları kapsamaktadır.

El sanatları çalışmaları her birey için gerekli olan bir çalışmadır.Çocuk eğitime başlanıldığı andan itibaren el becerileri eğitimi de başlamış olur.El sanatları faaliyetleri her çocuk için gerekli olduğu gibi zihinsel engelli çocukların eğitiminde de önemli bir yer teşkil eder.

El becerilerinin akademik becerilerin gelişiminde etkili olduğu yapılan çalışmalarla kanıtlanmıştır. Zihinsel engelli çocukların tüm gelişim alanlarının birbirinden bağımsız olmadığı bir alandaki geriliğin diğer gelişim alanlarını etkilediği görülmektedir.(Demiröz,1995;108)

Çocuklar duygu ve düşüncelerini yaptığı çalışmaları ile ifade ederler. Çocukların bazıları kendiliğinden çalışmaya başlarlar, bazıları ise çekingenlik yada başaramama korkusundan dolayı büyüklerin yöneltmesiyle aktivitelere katılırlar. (Çağlar ,1987;339)

Çocuk, yaşına ve gelişim özelliklerine uygun materyal ve ortam bulduğu an hayal gücü ve duygularını birleştirerek iç dünyasını dışarıya aktarabilir. Çocuğa bu olanağı veren aktivitelerin başında sanatla ilgili aktiviteler gelir.(Bilir,1986;153)

Bu çalışmalar, çocuğa kendini ifade etme, seçim yapma, karar verme yeteneklerini kazandırır. Ayrıca sosyal açıdan çocuklar, aktiviteler sırasında yardımlaşma, paylaşma, gruba katılma, kendi işini planlama, uygulama ve sonuçlandırma ile ilgili beceriler kazanırlar, sanat ile ilgili aktiviteler çocukların büyük ve küçük kaslarının kuvvetlenmesine ve daha koordineli hareket etmesine yardımcı olur. Zihin gelişiminde amaçlanan kavramların sanat aktiviteleri ile pekiştirilmesi, programı daha etkin kılar. Sanat ile ilgili aktiviteler çocuğun duygu ve düşüncelerini açıklamasına olanak verdiğinden rahatlatıcı bir etki yapar. (Demiröz,1995;36)

Çocuk elindeki materyalleri önce eller, evirir, çevirir, dener, daha sonra dağınık düşüncelerini materyallere aktararak kendisi için değerli olan sonuçları ve yapıtları ortaya çıkarır.

Özürlü çocuklar, yetenek ve yeteneksizliklerine göre, büyük farklılaşma göstereceklerinden onları el sanatları için eğitirken, kendilerine has bir ilerleme cesareti veren esnek bir program izlenmelidir.(Çağlar ,1987;339)

Sanat materyalleri, zihinsel engelliler için ellerini ve gözlerini kullanma da bazı gerçekleri görmeye ve seçim yapmada yararlı sonuçlar verebilir. Sanat çalışmaları yoluyla eğitim daha verimli olabilir.

Zihinsel engelli çocuklar için el sanatları duygusal açıdan rahatlatıcı, hoş vakit geçirmelerini sağlayan ve değişik el becerileri kazandıran uğraşılardır. Sınırlı yetenekleri olan zihinsel engelli çocuk için farklı duygularını ifade edebilmede el sanatları özel bir önem taşır.

El sanatları parmak kaslarının kuvvetlenmesine, daha koordineli hareket etmesine ve el-göz koordinasyonunun gelişmesine yardım eder.

Sanat ile ilgi etkinlikler kağıt koparma, yırtma gibi kaba hareketlerden, kesme, katlama, yapıştırma gibi daha ince hareketlere doğru bir yön izler. Fiziksel özrü olan çocuklar için boya fırçasının basit kontrolü önemli bir gelişmedir.

Konuşma yeteneği sınırlı olan çocuklar duygu ve düşüncelerini ve olaylara karşı tepkilerini resimle ifade etmeyi, konuşarak ifade etmekten daha kolay gerçekleştirebilirler. Aynı şekilde çocuklar, elleriyle çalışarak (örneğin; çamıra şekil vererek, artık materyalleri yapıştırarak) duygusal doyum sağlayabilirler.

El sanatları, çocuğun kendi yeteneklerine güvenmesine ve daha olumlu kişilik geliştirmesine yardım eder.

Zihinsel engelli çocuklara, el sanatları öğretmek normal anaokulu öğrencilerine el sanatları öğretmeye çok benzer.

Herhangi bir çalışma sonunda yapılan eser, bir resim, bir model, süslenmiş bir çamur parçası çocuğun aldığı zevk açısından ve gösterdiği beceri açısından çok önemlidir . (Dikmen,Emir,1987;153. Bilir,1986;154)

Çocuklar için, el sanatı çalışmaları doğal bir dürtüdür. Ancak başarıların ve çabaların pekiştirilmesi gereklidir. Ayrıca yapılan çalışmaların sergilenmesi çocukların benlik kavramlarının gelişimini sağlar. (Bilir ,1986;154. Okuturlar, 1968;59)

Genel olarak zihinsel engelli çocuklar bir iş yapmada şu özellikleri gösterirler;

- İş sahibi olma ihtiyacı hissettikleri için iş sahibi olmaya isteklidirler.
- Yapabilecekleri bir çok iş vardır. Bazıları aralıklı bazıları sürekli kontrol gerektirir.
- Monoton işleri yapmaktan çok hoşlanırlar. Sıkılmazlar ve gösterilen işi aynen yapar, değişikliğe uğratmazlar.
- İşlerine ve iş kurallarına bağlıdırlar.
- Mesleki alanda daha iyi eğitilirler.
- Başarılı oldukları işlerde gurur duyarak daha istekli çalışırlar.
- Bedenen yapılan işlerden daha çok hoşlanırlar.
- Yavaş düşünür ve kavrarlar. Sözel ifadelerden çok uygulatılarak öğretilmeleri gerekir.
- İşe başlatılmaları zaman alır ve sabır ister.
- Kavramada uzun zaman isterler.
- Başarısız oldukları alanlarda çabuk güven kaybederler. (Çağlar ,1987;339-395)

Bütün bu özellikler dikkate alınarak zihinsel engellilere iş eğitim verilmelidir. Meslek becerileri sadece okulda değil tüm yaşamlarını kapsayacak şekilde verilmelidir. Mesleki eğitim erken yaşlarda başlamalıdır.

M.E.B.'nın vermiş olduğu amaçlara göre orta düzeyde zihinsel öğrenme yetersizliğı olan çocuklara iş eğitimi vermek onun şu alanlarda da gelişim göstermesini sağlar.

- Zihinsel engelli çocuğun büyük ve küçük adalelerinin gelişimini sağlar.
- Zihinsel engelli çocuğun zamanının hoş ve faydalı yönde kullanmasını sağlar.
- Dil ile ifade edemediğı duygu ve düşüncelerin resim-iş yoluyla ifade etme olanaklarını sağlar.
- Duygusal ve ruhsal bunalımlarından kendi kendini serbest kalmasını sağlar.
- Bilinç ve bilinç altındaki duygu ve düşüncelerini ifade etmesine aracılık eder ve rahatlık sağlar.
- Çocukta biriken enerjiyi uygun kanallara akıtmasını sağlar.
- İşin gereğine ve önemine inanır.
- Gizil (mevcut) güçlerini bir şey yaparak kullanmasını sağlar.
- Çeşitli araç ve gereçleri uygun ve ekonomik şekilde kullanma alışkanlıklarını kazanır.
- İş kurallarına uyma gerek ve gerçeğini öğrenir.
- Temel iş alışkanlıkları kazanır.
- Kendi kendini tanır. Kendine uygun kararlar almasını sağlar.
- Kendine güven kazanır.
- Karşılaştığı ve karşılaşacağı problemlere uygun çözüm yolları bulmayı öğrenir.
- Başkaları ile işbirliği yapma, dayanışma gerek ve gerçeğini öğrenir.
- Planlı çalışma alışkanlıkları kazanır.
- Çocuğu yeni şeyler yapmaya teşvik eder (motive eder).
- İşe ve işçiye karşı olumlu tavırlar geliştirir.
- El-göz işbirliğinin artırır.
- Dikkatini geliştirerek daha sürekli ve kesin gözlemler yapmasını sağlar.
- Renkleri ayırt etmesine ve uygun şekilde birleştirmesini sağlar.

- Yerel ilişkileri kavramasına yardım eder.
- İyi, güzeli ayırt etmesini ve haz duymasını sağlar.
- Okul ile iş hayatı arasında sağlam bir geçiş yapmasını sağlar.
- Diğer derslerde öğrendiklerini pekiştirir. Disiplinler arası koordine katkılar sağlar.
- Yapararak öğrenme prensibi, zihinsel engelli çocuğun hayatında büyük bir önem taşır. El işleri en etkili bir öğrenme sağlar.
- Çocukta faydalı şeyler yapma arzusunu geliştirir. Çocuğun el becerisi geliştikçe işindeki doğruluk ve düzenliliği de gelişir. Başardıkça yeni şeyler yapma arzusu ve gayreti artar.
- Okul ile iş hayatı arasında sağlam bir geçiş yapmasını sağlar.
- Diğer derslerde öğrendiklerini pekiştirir. Disiplinler arası koordine katkılar sağlar.
- Yapararak öğrenme prensibi, zihinsel engelli çocuğun hayatında büyük bir önem taşır. El işleri en etkili bir öğrenme sağlar.
- Bu erken devrede yaptığı el işlerinden kazandığı beceriler ve koordinasyon ona gerçek iş hayatındaki meslek gereklerini, tekniklerini ve becerilerini öğrenmeye yardım eder. Onu yeni devimsel gerekleri daha kolay öğrenmeye hazırlayan yaşantı temelini verir. (Çağlar ,1987;339)

21.EĞİTİLEBİLİR ZİHİNSEL ENGELLİ ÇOCUKLARIN İŞ EĞİTİMİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI

MEB'nın özel eğitim programı İş Eğitimi dersi öğretim programı konuları dört yılda işlenecek şekilde düzenlenmiştir.

İş Eğitimi dersi, konularla ilgili bilgi ve becerileri kazandırmanın yanında, öğrencinin kişiliğinin gelişmesi, düzenli iş yapabilme alışkanlıklarının kazandırılması açısından da büyük önem taşır.

Bu açıdan araçların doğru kullanımı ve bakımı ile iş bitiminde yerine konması gibi alışkanlıkların geliştirilmesine dikkat edilmelidir. Ayrıca kullanılan araç ve gereçlerin en ekonomik şekilde temin edilmesi ve kullanılması alışkanlığının geliştirilmesi, özellikle üzerinde durulması gereken konulardır.

İş Eğitimi dersinde yapılacak çalışmalarda basitten karmaşığa doğru bir öğretim yolu izlenmelidir. Çalışmalarda birbirinin ön koşulu olan basamaklarda bir önceki basamak ele alınmadan bir sonraki basamağa geçilmemesine özen gösterilmelidir. Yapılacak etkinlikler, öğrencilerin performansları ve bireysel farklılıkları dikkate alınarak seçilmelidir.

Ayrıca İş Eğitimi ile ilgili çalışmalar yapılırken sözel anlatım yanında öğrencinin doğrudan görerek öğrenmesi için gerekli düzenlemeler de öğretmen tarafından yapılmalıdır.

İş Eğitimi dersinin; çocuğun günlük yaşamını bağımsız olarak sürdürebilmesi ve üretici bir birey olarak topluma katılabilmesi için gerekli olan bilgi ve becerileri kazandırmak gibi temel amaçları olduğu dikkate alınarak, çalışmalar her öğrencinin gereksinim duyduğu alanlara göre belirlenmelidir. Bu belirleme yapılırken öğrencinin bireysel özellikleri ve yaşadığı çevrenin koşulları da dikkate alınmalıdır.

Bu dersin işlenişinde, konuların özelliğine göre olabildiğince gerçek yada yapılandırılmış ortamlardan yararlanılmalıdır.

Ayrıca bir işe başlamadan önce öğrencilerin o iş üzerinde düşünmelerine olanak yaratarak; ne yapmak istediği, nasıl yapmak istediği, hangi araç gereçleri kullanacağı vb. konularda bol bol konuşturulmalı, çalışmalarıyla ilgili uygun kararlar almaları ve iş sırasında belirlemeleri sağlanmalıdır.

İş Eğitimi dersi, diğer derslerin uygulama alanı niteliğindedir. Bu nedenle dersler arasında paralellik sağlanmalı, diğer derslerde teorik olarak işlenen konuların bu derste uygulama olanağı yaratılmalıdır.

İş Eğitimi dersinin amacı, öğrencileri ilgili konularda birer usta olarak yetiştirmek değil, iş öncesi yapacağı davranışları, iş yaparken ve iş yaptıktan sonra uyacağı kuralları da kazandırmak onları günlük yaşam hazırlamak olmalıdır. Bunun yanında onlara metotlu çalışma alışkanlığı kazandırma, sorumluluk almalarını sağlama, birbiriyle iş birliği yapma ve yardımlaşma duygularını geliştirme gibi amaçların gerçekleşmesine de çalışılmalı, ortaklaşa yapılacak işler için öğrencilerin iş bölümü yapmalarına ve paylarına düşen işi ne uygun şekilde tamamlamalarına dikkat etmeleri sağlanmalıdır.

Her çocuk gibi zihinsel engelli çocuklar da başarılı olma, kendine güven duyma, başkaları tarafından onaylanma ve beğenilme güdülerinin doyurulmasının çok önemli olduğu unutulmamalıdır.

Buna yönelik olarak çocukların bu derste yaptıkları çalışmalar sergilenmeli ve öğrencilere çalışma sonunda ürettikleri işleri koruma alışkanlığı kazandırılmalıdır.

22.EĞİTİLEBİLİR ZİHİNSEL ENGELLİ ÇOCUKLARIN İŞ EĞİTİMİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ AMACI

- i.** Temel iş alışkanlıkları kazanır.
- ii.** Tertipli, düzenli çalışma alışkanlığı kazanır.
- iii.** Ev yaşamı için gerekli olan temel bilgi ve becerileri kazanır.
- iv.** Çeşitli araç gereçleri uygun ve ekonomik bir şekilde kullanma alışkanlığı kazanır.
- v.** Sağlık şartlarına uygun olarak yiyecek ve içecek hazırlama becerisi kazanır.
- vi.** El becerilerin geliştirir.
- vii.** Çalışma kurallarına uyar.
- viii.** Üretici olarak kendini gerçekleştirir.
- ix.** Yeteneklerini keşfederek en verimli şekilde kullanır.

23.İŞ EĞİTİMİ DERSİNİN EL SANATLARINI KAPSAYAN ÖZEL AMAÇLARI

1. Çalışmalarda kullanılan araç gereçleri tanır.
2. Çalışmalara hazırlık yapar.
3. Araç gereçlerin kullanımına özen gösterir.
4. Çalışmalarında temiz ve düzenli olmaya özen gösterir.
5. Maket bıçağı kullanırken dikkat edilecek noktaları bilir.
6. Maket bıçağı kullanır.
7. Maket bıçağı ile mukavva kesme çalışmaları yapar.
8. Mukavva şekillendirme çalışmaları yapar.
9. Boncuk dizer.
10. Boncukla çalışmalar yapar.
11. Kil hamuru hazırlar.
12. Tuz seramiği hamuru hazırlar.
13. Tutkal seramiği hamuru hazırlar.
14. Kağıt hamuru hazırlar.
15. Yoğurma maddeleri ile çalışmalar yapar.
16. Yoğurma maddeleri ile çalışırken dikkat edilecek noktaları bilir.
17. Alçı bulamacı hazırlar.
18. Kalıpla alçı çalışması yapar.
19. Alçı kütleyi yontarak ve oyarak şekillendirme yapar.
20. Alçıdan inşa işleri yapar.
21. Pense ile tel бүker.
22. Bakır/alüminyum levhayı döver.
23. Metal malzemelerle çalışmalar yapar.
24. Ağaç malzemeyi zımparalar.
25. Ağaç malzemeleri yapıştırır.
26. Kıl testereyi kullanırken dikkat edilecek noktaları bilir.

27. Kıl testere ile ağaç malzemeyi keser.
28. Oyma kalemi ile ağaç malzemeyi oyar.
29. Ağaç yakma aletiyle ağaç malzemeyi yakar.
30. Ağaç malzemeyle çalışmalar yapar.
31. Şişe ilmik atar.
32. Tığla zincir çeker.
33. Tığ ve şişe örgü işleri yapar.
34. Temel makrome düğümü yapar.
35. Makrome işleri yapar.
36. İğneye iplik geçirir.
37. Elinde kumaş diker.
38. Dikiş işleri yapar.
39. İki delikli düğme diker.
40. Kumaş üzerine dikerek applike yapar.
41. Kumaş üzerine yapıştırarak applike yapar.
42. Kumaşı şablonla keser.
43. Kumaş üzerine basit işlemler yapar.
44. Bağlam batik çalışması yapar.
45. Kumaşla çalışmalar yapar.
46. Dokuma yapar.(MEB 2002)

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde, zihinsel engelli öğrencilerin meslek edinimlerine yardımcı olarak becerilerin belirlenmesinde önce iş eğitimi dersinde bulunan üniteler incelenmiş daha sonra ünitelerde kullandıkları ek olarak gerekli beceriler saptanmıştır. İkinci aşamada belirlenen beceriler iş eğitimi derslerine giren öğretmenlere verilerek görüşleri alınmış ve gereken düzeltmeler yapılmıştır. Bunun yanında zihinsel engelli öğrencilere eğitim uygulama ve iş eğitim merkezlerindeki iş eğitimi dersinde kazandırılması düşünülen beceri çeşitlerine, zihinsel engelli çocuklara beceri kazandırılırken karşılaşılan güçlüklerle ve beceriler kazandırılırken karşılaşılan diğer güçlüklerle ilgili bulgulara ve yorumlarına yer verilmiştir.

1.Zihinsel Engelli Öğrencilere İş Eğitimi Dersinde Kazandırılması Gerekli Beceriler

1.1.KESME BECERİSİ

Kapsadığı Üniteler;

- Kağıt ve Mukavva Çalışmaları.
- Ahşap İşleri.
- Cam İşleri.
- Kumaş İşleri.
- İpler (Ponpon Yapma vb.).

Basamaklar;

- Makas, maket bıçağı, testere, elmas vb. araç kullanımı.
- Malzemeyi düz çizgide kesme.
- Malzemeyi eğri şekillerde kesme.
- Malzemeyi şekilli kesme.

1.2.YOĞURMA BECERİSİ

Kapsadığı Üniteler;

- Alçı işleri.
- Kağıt Hamuru, Tuz Seramiği, Tutkal Seramiği işleri.
- Kil işleri.

Basamaklar;

- Yoğurma maddelerini hazırlama (Un, seramik tutkalı kağıt vb.).
- Malzemeleri uygun oranda karıştırma.
- Hazırlanan malzemeyi şekillendirme.

1.3.OYMA BECERİSİ

Kapsadığı Üniteler;

- Alçı,seramik, kil çalışmaları.
- Ağaç işleri.

Basamaklar;

- Oyma yapacağı malzemeleri kullanabilme (maket bıçağı, oyma kalemi, kıl testere)
- Oyma yapacağı zemine desen çizme.
- Oyma yapılacak zemini desen üzerinden oyma.
- Zemini serbest oyma yaparak şekillendirme.

1.4.BOYAMA BECERİSİ

Kapsadığı Üniteler;

- Kağıt boyama.
- Ahşap boyama.
- Cam boyama.
- Deri boyama.
- Seramik, Alçı boyama.
- Kumaş boyama (Batik).

Basamaklar;

- Kağıt Boyama
 - *Desen üzerini boyama.
 - *Serbest boyama.
 - *Uygun boya malzemelerini kullanma.
- Ahşap Boyama
 - *Uygun malzemeleri hazırlama.
 - *Zemini zımparalayıp tozunu alma.
 - *Zemini düz boyama
 - *Zemini desenli boyama
- Cam Boyama
 - *Uygun boya malzemelerini hazırlama.
 - *Deseni cam altına koyup kontür boyası ile deseni çıkarma.
 - *Kontürün içini düz veya gölgeli boyama.
 - *Camı serbest boyama.

- Deri Boyama
 - *Deriye uygulanacak uygun boyaları hazırlama.
 - *Deriye deseni çizme.
 - *Deseni boyama.
 - *Deriyi serbest boyama.
 - *Deriye Batik çalışması yapma.
- Seramik, Alçı Boyama
 - *Seramik ve Alçı boyamaya uygun boya hazırlama.
 - *Seramik veya Alçı yüzeyi zımparalayıp tozunu silme.
 - *Deseni yüzeye geçirme.
 - *Deseni boyama.
 - *Yüzeyi serbest boyama.
- Kumaş Boyama
 - *Kumaşa uygun boyaları seçip hazırlama.
 - *Boyanacak yere deseni geçirme.
 - *Deseni boyama.
 - *Kumaşı serbest boyama.
 - *Kumaşa Batik çalışması yapma.

1.5.YAPIŞTIRMA BECERİSİ

Kapsadığı Üniteler;

- Kağıt işleri
- Ahşap işleri
- Cam işleri

- Deri işleri
- Kumaş işleri

Basamaklar;

- Yapıştırma yapacağı uygun yapıştırıcı malzemeyi seçme.
- Zemine yapışacak malzemeyi hazırlama (Kağıt, peçete, ahşap vb.).
- Zemin üzerinde yapıştırma yerini belirleme.
- Malzemenin arka yüzeyine uygun miktarda yapıştırıcı sürme.
- Yapıştırma işlemini yapma

1.6.YAKMA BECERİSİ

Kapsadığı Üniteler;

- Ahşap işleri

Basamaklar;

- Yakma yapılacak zemine desen çizme.
- Yakma aletini çalıştırıp ısınmasını bekleme.
- Desene uygun yakma işlerini yapma.

1.7.ÖRME BECERİSİ

Kapsadığı Üniteler;

- Şiş örücülüğü.
- Tığ örücülüğü.
- Makrome örücülüğü.

Basamaklar;

- Şiş Örücülüğü
 - *Şiş ve ipi uygun şekilde tutma.
 - *İpe uygun şiş seçme.

- *Uygun sayıda ilmek atma.
- *Haroşa örgüyü öğrenme.
- *Düz örgü örme.
- *Renkli veya modelli örme.
- Tığ Örücülüğü
 - *İpi ve tığ tutmayı öğrenme
 - *İpe uygun tığ seçimi
 - *Zincir çekme
 - *Dolgu yapma (Direk)
 - *Sık iğne yapma
 - *Bir modele birkaç teknik uygulama
- Makrome Örücülüğü
 - *Makrome ipi ile makrome düğümü yapma
 - *Dönem makrome düğümü, gemici düğümü vb. düğüm çeşitlerini yapma
 - *Birkaç düğüm çeşidini kullanarak ürün yapma.

1.8.DİKME BECERİSİ

Kapsadığı Üniteler;

- Basit dikiş teknikleri
- Düşme dikme
- Basit işleme teknikleri
- Aplike yapma

Basamaklar;

- İğneye ipliği takma
- İpi düğümleme
- Parça kumaş üzerine sıra sıra basit teknikler deneme (Teel, Düz dikiş,

Makine dikişi)

- Parçaları birleştirerek dikiş dikme
- Zemine basit işlemler yapma
- Kumaşa boncuk, düğme, metal vb. malzemeleri dikerek süsleme

1.9.DOKUMA BECERİSİ**Kapsadığı Üniteler;**

- Dokuma teknikleri

Basamaklar;

- Dokuma tezgahına çözgü iplerini geçirme
- Atkı ipliklerini küçük parçalar halinde hazırlama
- Cetvelle çözgüler: 1 alt 1 üst ayırıp atkı iplerini geçirme
- Belli sırada tarakla sıkılaştırma
- Dokumayı bitirince kasnaktan keserek çıkarma
- Çözgü iplerini bağlayarak saçak yapma

1.10.DİZME BECERİSİ**Kapsadığı Üniteler;**

- Boncuk dizme

Basamaklar;

- Uygun boncukları seçme
- Boncukları dizeceği malzemeyi seçme (ip, tel, mumlu ip vb.)

- Boncukları uygun sırayla ipe geçirme
- Dizme işlemini bitirince düğmeleme

1.11.ŞEKİL VERME BECERİSİ

Kapsadığı Üniteler;

- Kağıt işleri
- Alçı, Seramik, Kil çalışmaları
- Ağaç işleri
- Kumaş işleri
- Boncuk işleri

Basamaklar;

- Kağıt İşleri
 - *Uygun kağıtları katlayarak şekil verme
 - *Uygun kağıtları yapıştırarak şekil verme
 - *Uygun kağıtları keserek şekil verme
- Alçı, Seramik, Kil Çalışmaları
 - *Malzeme çamur halindeyken elle veya kalıpla şekillendirme
 - *Malzeme kuruduktan sonra kazıma, oyma teknikleri ile şekillendirme
- Ağaç İşleri
 - *Malzemeyi keserek şekillendirme
 - *Ahşabı oyarak şekillendirme
 - *Ahşabı yakarak şekillendirme
 - *Ahşabı boyayarak şekillendirme

- Kumaş İşleri
 - *Kumaşı keserek şekillendirme
 - *Kumaşı boyayarak şekillendirme
 - *Kumaşı dikerek şekillendirme
 - *Kumaşı işleyerek şekillendirme
- Boncuk İşleri
 - *Boncukları dizerek şekillendirme
 - *Boncukları örerek şekillendirme
 - *Farklı teknikler kullanarak şekillendirme

2.ZİHİNSEL ENGELLİ ÖĞRENCİLERE BECERİLERİ KAZANDIRMADA KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER

2.1. Zihinsel Engelli Öğrencilerin Belirlenen Becerileri Kazanma Dereceleri

2.1.1.Zihinsel Engelli Öğrencilere Beceriler Kazandırılırken Genel Olarak Karşılaşılan Güçlük Dereceleri

**Tablo1: Zihinsel Engelli Öğrencilere Beceriler Kazandırılırken
Genel Olarak Karşılaşılan Güçlük Dereceleri**

BECERİLER	Çok Fazla		Fazla		Orta		Az		Hiç	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Kesme Becerisi	-	-	-	-	4	26,6	10	66,6	1	6,6
Yoğurma Becerisi	-	-	2	13,3	6	40	5	33,3	2	13,3
Oyma Becerisi	11	73,3	4	26,6	-	-	-	-	-	-
Boyama Becerisi	-	-	-	-	1	6,6	13	86,6	1	6,6
Yapıştırma Becerisi	-	-	-	-	7	46,6	6	40	2	13,3
Yakma Becerisi	-	-	6	40	9	60	-	-	-	-
Örme Becerisi	-	-	3	20	2	13,3	9	60	1	13,3
Dikme Becerisi	-	-	2	13,3	6	40	5	33,3	1	13,3
Dokuma Becerisi	-	-	4	26,6	5	33,3	3	20	-	-
Dizme,Sıralama Becerisi	-	-	-	-	2	13,3	10	66,6	3	20
Şekil Verme Becerisi	-	-	2	13,3	8	53,3	2	13,3	3	20

Tablo 1’de görüldüğü gibi ; öğretmenler öğrencilerin en fazla oyma (%73,3) becerisinde zorlandıklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerin fazla zorlanmadığı beceriler boyama (%86,6)kesme ,dizme sıralama ,(%60)yapıştırma(%40) ve şekil verme %33,3)becerileridir. Hatta bazı öğretmenler dizme sıralama(%33,3) ve şekil verme becerilerinde(%13,3) hiç zorlanmadıklarını belirtmişlerdir. Ancak yakma becerisinde öğretmenlerin % 60’ ı orta derecede %40’ı da fazla zorlandıklarını aynı şekilde yoğurma becerisinde de % 40 orta, %33,3’de az zorlandıklarını söylemişlerdir.

Bu becerilerde öğretmen görüşlerinin farklılığı öğretme tekniği farklılığından kaynaklanmış olabilir. Dizme- sıralama becerisi, şekil verme becerisi, yapıştırma becerisi, kesme becerisi ve boyama becerisinde ise daha az güçlük çekildiği görülmüştür. Bu sebepten , zihinsel engelli öğrenciler mesleki hayatlarında bu becerilerin ağırlıkta olduğu işlerde çalıştırıldığında daha başarılı olacakları düşünülmektedir.

2.1.2. Zihinsel Engelli Öğrencilere Beceriler Kazandırılırken Ünitelerde Karşılaşılan Güçlük Dereceleri

Tablo 2. Zihinsel Engelli Öğrencilerin Kağıt İşleri Ünitesinde Kullanılan Becerilerde Karşılaştıkları Güçlük Dereceleri

	Çok Fazla		Fazla		Orta		Az		Hiç	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Kesme	-	-	-	-	2	13,3	8	53,3	3	20
Şekillendirme	-	-	1	6,6	4	26,6	4	26,6	-	-
Birleştirme	-	-	-	-	8	53,3	7	46,6	-	-
Boyama	-	-	-	-	-	-	2	13,3	4	26,6

Tablo 2’de görüldüğü gibi ;kağıt işleri ünitesinin tüm aşamalarında çok fazla derecesi seçilmemiştir. Sadece şekillendirme aşamasında %6,6’sı fazla zorlandıklarını belirtmişlerdir. Kesme aşamasında %13,3 orta,% 53,3 az, %20 hiç,şekillendirme aşamasında %26,6 orta, %26,6 az ve birleştirme aşamasında %53,3 orta,% 46’sı az zorlanıldığını söylemiştir.

Bu verilere göre öğrenciler kağıt işleri ünitesinde güçlük çekmemektedir. Öğrencilerin kağıt işleri ünitesinin tüm becerilerinde güçlük çekmemelerinin nedeni bu becerilerin onların gelişim düzeylerine uygun ve ilköğretim programlarında da görüldüğü gibi kağıt etkinlikleri ile çok fazla karşılaşmaları olabilir.

Tablo 3. Zihinsel Engelli Öğrencilerin Boncuk İşleri Ünitesinde Kullanılan Becerilerde Karşılaştıkları Güçlük Dereceleri

	Çok Fazla		Fazla		Orta		Az		Hiç	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Dizme	-	-	-	-	-	-	2	13,3	10	66,6
Boncuk Örme	-	-	1	6,6	3	20	7	46,6	-	-
Boncuk Dikme	-	-	2	13,3	6	40	2	13,3	-	-
Boncuk Yapıştırma	-	-	-	-	-	-	6	40	7	46,6
Ürün Haline Getirme	-	-	-	-	9	60	3	20	1	6,6

Tablo 3’de; Zihinsel engelli öğrencilerin boncuk işleri ünitesinde kullanılan becerilerde karşılaştıkları güçlük dereceleri gösterilmiştir. Çok fazla derecesini seçenler olmamıştır. Fazla oranını seçenlerin %13,3’ü boncuk dizme, %6,6’sı boncuk örme, becerisinde güçlük çekildiğini, Orta derecesini seçenlerin %60’ı ürün haline getirme, %40’ı boncuk dikme, %20’si boncuk örme aşamalarında güçlük çekildiğini, Az oranını seçenlerin %46,6’sı bozcuk örme, %40’ı yapıştırma, %20’si ürün haline getirme, %13,3’ü dizme ve dikme becerisinde güçlük çekildiğini, Hiç derecesini seçenlerin %66,6’sı dizme, %46,6’sı yapıştırma, %6,6’sı ürün haline getirmede güçlük çekildiğini belirtmiştir.

Elde edilen sonuçlara göre iş eğitimi dersi ünitelerinden boncuk işleri ünitesinde kullanılan becerilerde karşılaştıkları güçlük derecelerine göre öğrenciler boncuk işleri ünitesinde çok fazla zorlanmamaktadır. Zihinsel engelli öğrencilerin renklere olan ilgileri nedeniyle boncuk işleri ünitesi keyifli gelmektedir.

Tablo 4. Zihinsel Engelli Öğrencilerin Yoğurma Maddeleri Ünitesinde Kullanılan Becerilerde Karşılaştıkları Güçlük Dereceleri

	Çok Fazla		Fazla		Orta		Az		Hiç	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Yoğurma Maddeleri Hazırlama	-	-	2	13,3	4	26,6	1	6,6	-	-
Şekil verme	-	-	7	46,6	3	20	-	-	-	-
Pişirme	6	40	4	26,6	4	26,6	-	-	-	-
Boyama	-	-	1	6,6	6	40	-	-	-	-
Vernikleme	-	-	-	-	2	13,3	1	6,6	1	6,6

Tablo 4’de görüldüğü gibi; Zihinsel engelli öğrencilerin yoğurma maddeleri ünitesinde kullanılan becerilerde karşılaştıkları güçlük dereceleri gösterilmiştir. Çok fazla derecesini seçenler olmamıştır. Fazla derecesini seçenlerin %46,6’sı şekil verme, %26,6’sı pişirme, %13,3’ü yoğurma maddeleri hazırlama, %6,6’sı boyama becerisinde güçlük çekildiğini, orta derecesini seçenlerin %40’ı boyama, %26,6’sı pişirme ve yoğurma maddeleri hazırlama, %20’si şekil verme, %13,3’ü vernikleme becerisinde güçlük çekildiğini, az derecesini seçenlerin %6,6’sı yoğurma maddeleri hazırlama ve vernikleme becerisinde güçlük çekildiğini, hiç derecesini seçenlerin %6,6’sı vernikleme becerisinde güçlük çekildiğini belirtmiştir.

Elde edilen sonuçlara göre öğrenciler en fazla pişirme ve şekil verme becerisinde güçlük çekmektedirler. İş ve meslek okullarında pişirme fırınının olmaması ve uygulamanın başka seramik atölyelerinde gerçekleşmesi öğrencilerin bu becerilerin gelişmesi için yeterince uygulama yapamamasına neden olmaktadır. Bu nedenle pişirme becerisinde güçlük çekiyor olabilirler. Ayrıca şekillendirmede hazır kalıpların kullanılmaması da şekillendirme becerisinde zorlanmalarına neden olabilir.

Tablo 5. Zihinsel Engelli Öğrencilerin Alçı İşleri Ünitesinde Kullanılan Becerilerde Karşılaştıkları Güçlük Dereceleri

	Çok Fazla		Fazla		Orta		Az		Hiç	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Alçı Hazırlama	-	-	2	13,3	7	46,6	-	-	-	-
Alçıya Şekil Verme	4	26,6	5	33,3	3	33,3	-	-	-	-
Boyama	-	-	-	-	8	53,3	2	13,3	-	-

Tablo 5’de görüldüğü gibi; çok fazla derecesini seçenlerin %26,6’sı alçıya şekil verme becerisinde güçlük çekildiğini, fazla derecesini seçenlerin %33,3’ü şekil verme, %13,3’ü alçı hazırlama becerisinde güçlük çekildiğini, orta derecesini seçenlerin %53,3’ü boyama, %46,6’sı alçı hazırlama, %20’si alçıya şekil verme becerisinde güçlük çekildiğini, az derecesini seçenlerin %13,3’ü boyama becerisinde güçlük çekildiğini, hiç derecesini seçen olmamıştır.

Elde edilen sonuçlara göre öğrenciler yoğurma maddeleri ünitesinde olduğu gibi alçı işleri ünitesinin en fazla alçıya şekil verme becerisinde güçlük çekildiği görülmüştür. Bu güçlük hazır şekilli kalıpların kullanılmamasından kaynaklanıyor olabilir.

Tablo 6. Zihinsel Engelli Öğrencilerin Metal İşleri Ünitesinde Kullanılan Becerilerde Karşılaştıkları Güçlük Dereceleri

	Çok Fazla		Fazla		Orta		Az		Hiç	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Kesme	4	26,6	2	13,3	1	6,6	-	-	-	-
Şekil verme	-	-	3	20	3	20	1	6,6	-	-
Birleştirme	-	-	-	-	5	33,3	2	13,3	-	-
Boyama	-	-	-	-	1	6,6	5	33,3	-	-

Tablo 6’da görüldüğü gibi; çok fazla derecesini seçenlerin %26,6’sı kesme becerisinde güçlük çekildiğini, fazla derecesini seçenlerin %20’si şekillendirme, %13,3’ü kesme becerisinde güçlük çekildiğini, orta derecesini seçenlerin %33,3’ü birleştirme, %20’si şekillendirme, %6,6’sı kesme ve boyama becerisinde güçlük çekildiğini, az derecesini seçenlerin %33,3’ü boyama, %13,3’ü birleştirme, % 6,6’sı şekillendirme becerisinde güçlük çekildiğini, hiç derecesini seçenlerin %6,6’sı boyama becerisinde güçlük çekildiği görülmüştür.

Elde edilen sonuçlara göre iş eğitimi dersi ünitelerinden metal işleri ünitesinin en fazla kesme becerisinde güçlük çekildiği görülmüştür. Metal parçaları kesmek diğer malzemelerden daha fazla güç gerektirir. Zihinsel engelli öğrencilerde kaslar daha güçsüz olduğu için bu beceride zorlandıkları düşünülmektedir. (Çağlar 1987, Çaplı 1993) İnce ve makasla kesilebilen metaller kullanıldığında öğrenciler daha fazla başarılı olabilir.

Tablo 7. Zihinsel Engelli Öğrencilerin Ağaç İşleri Ünitesinde Kullanılan Becerilerde Karşılaştıkları Güçlük Dereceleri

	Çok Fazla		Fazla		Orta		Az		Hiç	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Kesme	1	6,6	8	53,3	2	13,3	-	-	-	-
Zımparalama	-	-	-	-	-	-	6	40	5	33,3
Şekillendirme	-	-	3	20	6	40	3	20	-	-
Yapıştırma	-	-	2	13,3	9	60	-	-	-	-
Boyama	-	-	-	-	-	-	3	20	1	6,6
Birleştirme	-	-	7	46,6	5	33,3	-	-	-	-
Vernikleme	-	-	-	-	8	53,3	1	6,6	-	-
Oyma	9	60	2	13,3	-	-	-	-	-	-

Tablo 7’de görüldüğü gibi ; çok fazla derecesini seçenlerin %60’ı oyma aşamalarında güçlük çekildiğini, fazla derecesini seçenlerin %53,3’ü kesme, %46,6’sı birleştirme, %20’si şekillendirme, %13,3’ü yapıştırma aşamalarında güçlük çekildiğini, Orta derecesini seçenlerin %60’ı yapıştırma, %53,3’ü vernikleme, %40’ı şekillendirme, %33,3’ü birleştirme, %13,3’ü kesme aşamalarında güçlük çekildiğini,

Az derecesini seçenlerin %40'ı zımparalama, %20'si şekillendirme, boyama, %6,6'sı vernikleme aşamalarında güçlük çekildiğini, hiç derecesini seçenlerin %33,3'ü zımparalama, %6,6'sı boyama aşamalarında güçlük çekildiği gösterilmiştir.

Elde edilen sonuçlara göre iş eğitimi dersi ünitelerinden ağaç işleri ünitesinde kullanılan becerilerde karşılaştıkları güçlük derecelerine göre öğrenciler en fazla oyma ve kesme becerisinde güçlük çekmektedir. Sert malzemelerin oyulması ve kesilmesi daha fazla güç gerektirdiğinden öğrenciler bu beceride zorlanmaktadır. (Çağlar 1987, Çaplı 1993) Bu beceri için daha uygun kolay şekil alabilen malzemeler seçildiğinde öğrencilerin daha başarılı olabilir.

Tablo 8. Zihinsel Engelli Öğrencilerin Tekstil İşleri Ünitesinde Kullanılan Becerilerde Karşılaştıkları Güçlük Dereceleri

	Çok Fazla		Fazla		Orta		Az		Hiç	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Örme	-	-	-	-	8	53,3	1	6,6	-	-
Dikme	-	-	-	-	12	80	-	-	-	-
Kesme	-	-	-	-	4	26,6	2	13,3	-	-
Birleştirme	-	-	3	20	7	46,6	1	6,6	-	-
Boyama	-	-	-	-	6	40	4	26,6	-	-
Dokuma	-	-	4	26,6	3	20	-	-	-	-

Tablo 8'de görüldüğü gibi ; çok fazla derecesini seçen olmamıştır. Fazla derecesini seçenlerin %26,6'sı dokuma, %20'si birleştirme aşamalarında güçlük çekildiğini, orta derecesini seçenlerin %80'i dikme, %53,3'ü örme, %46,6'sı birleştirme, %40'ı boyama, %26,6'sı kesme, %20'si dokuma aşamalarında güçlük çekildiğini, az derecesini seçenlerin %26,6'sı boyama, %13,3'ü kesme, %6,6'sı örme ve birleştirme aşamalarında güçlük çekildiğini, hiç derecesini seçenler olmamıştır.

Elde edilen sonuçlara göre öğrenciler iş eğitimi dersi ünitelerinden tekstil işleri ünitesinin birleştirme ve dokuma becerisinde fazla derecede güçlük çekildiği görülmüştür .Tekstil işleri ünitesinde birleştirme ve dokuma becerisi daha fazla dikkat gerektiren işler olduğundan öğrenciler başarısız olmaktadır.Gelişim özelliklerinden dolayı dikkatleri kısa ve dağınık olan zihinsel engelli öğrencilere tekstil atölyelerinin ihtiyacına cevap verecek niteliklerde tekstil becerileri kazandırılabilir. (Çağlar 1987,Çaplı1993) İstihdam alanı oldukça geniş olan bu üniteye daha fazla yer verilip becerilerin kazandırılması durumunda öğrenciler daha başarılı olabilirler.

2.2. Zihinsel Engelli Öğrencilere Beceriler Kazandırılırken Karşılaşılan Diğer Güçlükler

Tablo 9:
Zihinsel Engelli Öğrencilere Beceri Kazandırma Karşılaşılma Diğer Güçlükler

	KES	%	YOĞ	%	OY	%	BOY	%	YAP	%	ÖR	%	Dİ K	%	DOK	%	DİZ SIRA	%	ŞEK VER	%
FİZİKİ ORTAMDAN KAYNAKLANAN	9	60	2	13,3	---	-	---	-	---	-	---	26,6	4	26,6	4	26,6	---	-	3	20
DIŞ ÇEVREDEN KAYNAKLANAN	---	-	---	-	---	-	---	-	---	-	---	-	---	-	---	-	---	-	---	-
ÜNİTE PROGRAMLARINDA N KAYNAKLANAN	---	-	---	-	---	-	---	-	---	-	---	-	---	-	---	-	---	-	---	-
MALZEME YETERSİZLİĞİNDEN KAYNAKLANAN	---	-	---	-	3	20	2	13,3	---	-	---	40	6	40	8	53,3	---	-	7	46,6
MADDİ OLANAKLARDAN KAYNAKLANAN	---	-	3	20	3	20	---	-	---	-	---	53,3	5	53,3	2	13,3	---	-	4	26,6
ÖĞRENCİ GRUBUNDAN KAYNAKLANAN	8	53,3	11	93,3	14	93,3	10	66,6	10	60	9	80	12	80	10	66,6	---	-	14	93,3
EĞİTİMCİLERDEN KAYNAKLANAN	---	-	--	-	2	13,3	---	-	---	-	---	-	---	-	3	20	---	-	---	-

Tablo 9’da görüldüğü gibi ;kesme becerisinde %60 fiziki ortamdan kaynaklanan, %53,3 öğrenci grubundan kaynaklanan güçlükler çekildiği, yoğurma becerisinde; %93,3 öğrenci gurubundan ,%20 maddi olanaklar ve %13,3 fiziki ortamdan kaynaklanan güçlükler çekildiği, oyma becerisinde %93,3 öğrenci grubundan ,%20 malzeme yetersizliği ve maddi olanaklar , %13,3 eğitimciden kaynaklanan güçlükler çekildiği, boyama becerisinde % 66,6 öğrenci grubundan,%13,3 malzeme yetersizliğinden kaynaklanan güçlükler çekildiği, yapıştırma becerisinde yalnızca %60 öğrenci grubundan kaynaklanan güçlükler çekildiği, örme becerisinde de yalnızca %60 öğrenci grubundan güçlükler çekildiği, dikme becerisinde %80 öğrenci grubundan kaynaklanan ,%53,3 malzeme yetersizliği,%40 maddi olanaklar ve %26,6 fiziki ortamdan kaynaklanan güçlükler çekildiği, dokuma becerisinde %66,6 öğrenci grubundan , %53,3 malzeme yetersizliği, %26,6 fiziki ortam,% 20 eğitimcilerde kaynaklanan ve %13,3 maddi olanaklarda kaynaklanan güçlükler çekildiği ,dizme sıralama becerisinde ise hiç güçlük çekilmediği , şekil verme becerisinde %93,3 öğrenci grubundan kaynaklanan, % 46,6 malzeme yetersizliğinden kaynaklanan, %26,6 maddi olanaklardan kaynaklanan ve %20 fiziki ortamdan kaynaklanan güçlükler çekildiği görülmüştür.

Elde edilen sonuçlara göre; Bu tabloya göre becerilerin bir çoğunda öğrenci grubundan kaynaklı güçlükler çekildiği görülmüştür. Bu nedenle öğrencilerin zorlandıkları beceriler üzerinde daha farklı çalışmalarla beceriler pekiştirilebilir. Bunun yanında okullardaki atölyelerde fiziki ortamın uygunsuzluğu nedeniyle öğrencilerin bazı üniteleri hiç uygulayamadıklarını görülmüştür. Mesleki eğitim çalışmalarında malzeme önemli olduğu için malzeme yetersizliği ve maddi kaynakların yetersizliği becerilerin kazanılmasını güçleştirmektedir. Ayrıca iş eğitimi dersi öğretmenlerinin mesleki bilgiler yanında eğitimleri sırasında özel eğitim almamaları eğitim sırasında sıkıntılar oluşturabilir.

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde araştırmanın bulguları doğrultusunda elde edilen sonuçlar ve öneriler yer almaktadır.

Sonuç

Eğitim bireyler için zorunlu bir gereksinimdir ve her bireyin ayırt edilmeksizin eğitilme hakkı vardır. Bazı nedenlerden dolayı bireylerin özel eğitime ihtiyacı olabilir.

Zihinsel engelli çocukların yaşam kalitesinin artması için diğer bireylerden farklı eğitim alma gereksinimleri vardır. Yaşamlarını daha anlamlı kılmak için de mesleki bilgi ve beceriler öğretilmesi gerekmektedir. Bu nedenle zihinsel engelli çocukların eğitim alabilecekleri eğitim ve uygulama okulları açılmıştır. Bu okulların amaçları çocuklara gerekli yaşam becerileri kazandırma ve meslek edindirmedir.

Zihinsel engelli öğrencilerin iş eğitimi dersi üniteleri incelenerek bu programların içinde yer alan ve zihinsel engelli çocuklara meslek edindirmek için gerekli olduğu düşünülen bazı temel beceriler saptanmıştır..Belirlenen beceriler öğretmenlere görüşleri alınarak eksik yönleri giderilmiştir.

Elde edilen verilere göre ünitelerde kullanılan beceriler ; kesme becerisi, yoğurma becerisi, oyma becerisi, boyama becerisi, yapıştırma becerisi, yakma becerisi, örme becerisi, dikme becerisi, dokuma becerisi, dizme sıralama becerisi, şekil verme becerisi olarak belirlenmiştir.

Eğitilebilir zihinsel engelli öğrencilerin iş ve meslek okullarında zihinsel engelli öğrencilere beceri kazandırmada karşılaşılan güçlük dereceleri belirlenmiş ve şu sonuçlara varılmıştır:

1.Zihinsel engelli öğrencilere beceri kazandırmada en fazla oyma becerisinde güçlük çekildiğini,daha sonra sırası ile yakma, dokuma, örme, yoğurma ve dikme becerilerinde zorlanıldığı ortaya konulmuştur. Dizme sıralama ,yapıştırma ve kesme becerilerinde daha az zorlanmaktadırlar.

2.Zihinsel engelli öğrencilerin iş eğitimi dersi ünitelerindeki kazandırılmak istenen becerilerde karşılaştıkları güçlük derecelerine bakıldığında; öğrenciler kağıt işleri ünitesinin en çok şekillendirme becerisinde, boncuk işlerinin en çok boncuk dikme becerisinde, ağaç işlerinin en çok oyma becerisinde , tekstil işlerinin en çok dokuma ve dikme becerisinde, yoğurma maddeleri işlerinin en çok şekil verme becerisinde, alçı işlerinin en çok alçıya şekil verme becerisinde , metal işlerinin en çok metal kesme becerisinde zorlandıkları görülmüştür.

3.Zihinsel engelli öğrencilere bu becerilerin kazandırılmasında ortaya çıkan diğer güçlükler ise sırası ile en çok öğrenci grubundan, malzeme yetersizliğinden, fiziki ortamdan, maddi imkanlardan, eğitimcilerden kaynaklanan sıkıntılar yaşanmaktadır. Dış çevreden ve ünite programlarından kaynaklanan güçlükler yaşanmamaktadır.

Tüm bu sonuçlara göre zihinsel engelli öğrencilerin toplumda üretici bir birey olmaları için;karşılaşılan güçlükler dikkate alınarak gerekli beceriler kazandırılıp her öğrencinin ilgi ve yeteneğine bağlı olarak uygun yerlerde istihdam edilmelerinin gerekliliği sonucuna varılmıştır.

Öneriler

Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre öneriler şöyle sıralanabilir;

Zihinsel engelli bireylerin eğitsel tanılarının yapılarak ve bireysel farklılıklar göz önüne alınarak öz bakım, bağımsız yaşam akademik ve mesleki becerileri kazanmaları oldukça önem taşır.

Zihinsel engelli çocukların tüm gelişim alanlarının birbirinden etkilendiği bir alandaki yeniliğin diğer gelişim alanını etkilediği görülmektedir. El becerilerinin akademik becerilerin gelişiminde önemli olduğu çeşitli çalışmalarda kanıtlanmıştır. Toplum ve aileleri için büyük bir problem olarak görülen Zihinsel Engelli Öğrencilerin Mesleki Eğitimleri üzerinde durulması gereken bir konudur.

Zihinsel engelli öğrencilerin iş eğitimi dersi ünitelerinde kazandırılmak istenen becerilerde karşılaşılan güçlükler dikkate alınıp başarılı oldukları becerilerde mesleğe yönlendirilmelidir.

Ünitelerde güçlük çekilen beceriler değişik ünitelerde ve değişik yöntemlerle yinelenerek verilmelidir.

Meslek okullarında eğitim sürecinin daha çok ürün odaklı çalışma çocukları daha başarısız göstermektedir. Oysa ki her zihinsel engelli çocuğun farklı bir beceride üstün olduğu görülmüştür. Bilindiği gibi zihinsel engelli bireyler monoton, sabit, karışık olamayan, devamlılığı olan tek işlerde daha verimlidirler. (Okuturlar, 1968) Çoğu uygulama ve meslek okullarında ki galoş üretim atölyeleri de bunu göstermektedir. Bu nedenle eğitimleri sırasında daha başarılı ve yetenekli oldukları becerilere yönlendirilmelidir. Kendi düzeyine göre ilgi ve isteklerine uygun becerileri kazanan çocuk ünite programlarındaki işleri de rahatlıkla yapabilir. Bu temel becerilerin kavranması birçok alanda zihinsel engelli öğrencilere iş imkanı sağlayabilir.

Eğitim uygulama ve iş eğitim merkezlerinde piyasa analizleri yapıp gerekli becerilere ağırlık verilmelidir.

Korumalı iş yerlerinin sayıları artırılarak öğrencilere son sınıfta uygulama imkanı verilmelidir.

Atölye çalışmalarındaki uygulamalar işyerlerinin ihtiyacını karşılayacak nitelikte olmalıdır.

Eğitim uygulama ve iş eğitim merkezlerinin sayıları artırılıp her ünite için zihinsel engelli öğrencilere uygun fiziki koşullarda atölyeler hazırlanmalıdır.

Ayrıca eğitim uygulama ve iş eğitim merkezinde görev yapan atölye öğretmenlerinin özel eğitim almaları gerektiği düşünülmektedir.

Uygun mesleki eğitimi alıp okul sonrası işe başlayan zihinsel engelli bireylerin hem kendileri hem de toplum açısından önem taşımaktadır. Tüm bu çalışmalar zihinsel engelli öğrencilerin daha başarılı olup meslek sahibi olmaları için önemlidir.

KAYNAKÇA

1. Akçamete, Gönül. Bireyselleştirilmiş Eğitim Programları. Özel Eğitim Dergisi. Mayıs 1991. Sayı 1
2. Alptekin, Serpil. Zihinsel Engelli Öğrencilere Renk Ve Şekil Kavramlarının Açık Anlatım Ve Basamaklandırılmış Yöntemle Sunulmasının Etkinliği. G.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü Özel Eğitim A.B.D. Yüksek Lisans Tezi. Ankara 2000
3. Ataman, Ayşegül. Özel Gereksinimli Çocuklar Ve Özel Eğitime Giriş. Gündüz Eğitim Ve Yayıncılık. Ankara 2003
4. Bacanlı, Hasan. Gelişim Ve Öğrenme . Ankara 2000
5. Bilir, Şule (Editör) . Özürlü Çocuklar Ve Eğitimleri. İçindeki Yazarlar: Özel Eğitimde Sanat Betül Dikmen, Filiz Emir. Zeka Özürlü Çocukların Dil Gelişimi Nilgün Baysal. H.Ü. Çocuk Gelişimi Ve Eğitimi Bölümü Karatepe Yayınları. Ankara 1986 Çağlar, Doğan. Geri Zekalı Çocuklar Ve Eğitimi. A.Ü. Eğitim Fakültesi Yayınları No: 39. Ankara 1986
6. Binbaşıoğlu, Cavit. Gelişim Psikolojisi . Ankara 1978
7. Cavkaytar , Atilla. Zihinsel Engellilerde İş Ve Meslek Eğitimi. Hizmet İçi Eğitim Semineri. Zihinsel Özürlülere Destek Derneği. İstanbul 1998
8. Çağlar ,Doğan. Geri Zekalı Çocuklar Ve Eğitimi. A.Ü. Eğitim Fakültesi Yayınları. No:39. Ankara 1987
9. Çaplı, Orhan. Çocuk Ve Gençlerin Eğitimi. “Geri Zekalı Çocukların Eğitimi”. Bilgi Yayınevi. 1993

10. Demir, Hidayet. Zihinsel Engelli Öğrencilere Düğme Dikme Becerilerinin Kazandırılmasında Model Olma Ve Sözel İpucuyla Sunulan Bireyselleştirilmiş Düğme Dikme Becerisi Öğretim Materyalinin Etkisi. G.Ü. Eğitim Bilimler Enstitüsü Özel Eğitim Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi. Ankara 1996

11. Demiröz, Ümran. Zihinsel Engelli Çocuklarda İnce Devinsel Becerilerin Gelişiminin İncelenmesi. H.Ü. Çocuk Sağlığı Ve Eğitimi Programı. Bilim Uzmanlığı Tezi. Ankara 1998

12. Diler, Nesrin. Zihinsel Engelli Öğrencilere Resim Ve Becerilerinin Kazandırılmasında Amaçlara Tüm Beceri Ve İleri Zincirleme Yaklaşımlarına Göre Düzenlendiği Bireyselleştirilmiş Resim İş Beceri Öğretim Materyalinin Etkinliği. G.Ü. Özel Eğitim A.B.D. Yüksek Lisans Tezi. Ankara 2000

13. Enç, Mithat. Çağlar, Doğan. Özsoy, Yahya. Özel Eğitime Giriş. A.Ü. Eğitim Fakültesi Yayınları No: 95. Ankara 1981

14. Eripek, Süleyman. Zihinsel Engelliler. Mevcut Durum Sorun Ve Öneriler. Eğitim Fakültesi Dergisi. A.Ü. Eğitim Fakültesi Yayınları. Eskişehir, 1990

15. Ersoy, Özlem. Avcı, Neslihan. Özel Gereksinimi Olan Çocuklar Ve Eğitimleri. Ya-Pa Yayınları. Ankara 2000

16. Ertürk, Selahattin. Planlı Eğitim Ve Değerlendirme. Meb Yayınları. Ankara 1966

17. Güven, Nergis. Bayhan, Pınar. Metin Nilgün. Artan, İsmihan. Zihinsel Engelli Çocuklar Ve Gençler İçin Program Amaçları. Ankara 1999

18. Gürsel, Oğuz. Eskişehir İlkokulları Alt Özel Son Sınıf Öğrencilerinin Ritmik Sayma, Doğal Sayılar, Toplama Ve Çıkarma İzlemlerindeki Amaçları Gerçekleştirme Düzeyleri. Anadolu Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir 1987

19. Kırcaali,Gönül. Birkan, İftar Bünyamin. Uysal, Ayten. Zihinsel Özürlü Çocuklara Kavram Öğretimi. Anadolu Üniversitesi Engelliler Araştırma Enstitüsü 1997

20.Kirk,Sa. Educating Exceptional Children. Boston 1972

21. Konrat,Ahmet. Özel Eğitimden Yansımalar. 13, Ulusal Özel Eğitim Kongresi Bildirileri. (Türkiye’de Özel Eğitim Tarihçesi Doğan Çağlar). Kök Yayıncılık. 2006

22.Kulaksızozoğlu, Adnan. Farklı Gelişen Çocuklar. Epsilon Yayıncılık. İstanbul 2003

23.Küçükturan,Güler. Özel Eğitim Gerektiren Çocukların Ailelerinin Tutumlarının Saptanması. H.Ü. Çocuk Gelişimi Ve Eğitimi Programı. Bilim Uzmanlığı Tezi. Ankara 1982

24.Lynch,Eleanor Whiteside. Simms, Betty. Çeviri Hasan Karatepe. Karatepe Yayınları. Ankara 1988

25. Mondoll,Colleen. Veronika.Gold Teaching Handicapped Students. New York 1984

26.Meb. Özel Eğitimle İlgili Mevzuat. Milli Eğitim Basımevi. Ankara 1991

27. Meb Talim Ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Eğitim Uygulama Okulu Eğitim Programı. Meb Basımevi. Ankara 2002

28. Okuturlar, Mehmet H. Özel Eğitim. As Matbaası. İstanbul 1968

29. Orhaner, Emine. Tunç, Azize. Özel Öğretim Yöntemleri .Gazi Kitabevi. Ankara. 2003

30. Özçelik, İ. Özel Eğitim Alanı Ve Özürlü Olma Durumu. Ankara Fen Matbaası 1987

31. Özokçu, Osman. Zihinsel Engelli Çocuklara Dikiş Dikme Becerilerinin Kazandırılmasında Model Olma Ve Sözel İpucuyla Sunulan Bireyselleştirilmiş Öğretim Materyalinin Etkinliği. G.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü Özel Eğitim Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. Ankara 1997

32. Özsoy, Yahya. Özyürek, Mehmet. Eripek, Süleyman. Özel Eğitime Giriş. Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar. Karatepe Yayınları. Ankara 1997

33. Özsoy, Yahya. Özel Eğitime Giriş. Eğitim Fakültesi Notları. Ankara 1971

34. Özyürek, Mehmet. Ortopedik Arızalıların Eğitim Ortamlarına Yerleştirilmesi. A.Ü. Basımevi. Ankara 1985

35. Özyürek, Mehmet. Zihinsel Yetersizlik Gösteren Çocuklarda Öz Bakım Becerilerinin Kazandırılması. Eğitim Fakültesi Dergisi. Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları. Eskişehir 1986

36.Snell,Martha. Systematic Instruction Of The Moderately And Severely Handicapped. Ohio Merrill Publishing Company, Columbus 1983

37.Şahin,Semra.Zihinsel Engelli Çocukların Ailelerine Verilen Eğitim Çocuğun Kavram Gelişimine Etkilerinin İncelenmesi. Çocuk Sağlığı Ve Eğitim Programı. Bilim Uzmanlığı Tezi. Ankara 1994

38.Tan,Hasan. Rehberliğin Esasları. Ankara 1972

39.Tanju,Ebru Hasibe. 4-5 Yaş Grubu Zihinsel Engelli Çocuklara Şekil, Renk Ve Sayı Kavramının Kazandırılmasında Bilgisayar Destekli Eğitimin Etkisinin İncelenmesi. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi. Ankara 2004

40.T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı Özürlülere Hizmet Veren Kurum Ve Kuruluşlar Rehberi. Ankara 2000

41.T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı I. Özürlüler Şurası Çağdaş Toplum Yaşam Ve Özürlüler Ön Komisyon Raporları. Hacettepe Üniversitesi. Ankara 1999

42.T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Engelliler İçin Eğitim Modelleri Geliştirme Projesi. Anadolu Üniversitesi. Eskişehir 1992

43.Varol,Nihal. Zihinsel Engelli Çocuklara Kırmızı, Sarı, Büyük Daire, Üçgen, Uzun, Bir Tane, İki Tane Ve Kalın Kavramlarını Kazandırmada Açık Anlatım Yöntemi İle Sunulan Bireyselleştirilmiş Kavram Öğretim Materyalinin Etkinliği. Anadolu Üniversitesi No: 637 Eğitim Fakültesi Yayınları. Eskişehir 1992

44. Www.Psikiyatrist.Org/Tarih1.Html
45. Www.Meb.Gov.Tr/Özelegitim/Zihinselelliler
46. Mail.Ada.Com.Tr/Zyevakfi/Main.Html
47. Www.Ozida.Gov.Tr

EKLER

EK 1.

T.C.

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI

ÖZEL EĞİTİM HİZMETLERİ YÖNETMELİĞİ

573 Sayılı Özel Eğitim Hakkında KHK

Amaç

Madde 1-Bu Kanun Hükmünde Kararnamenin amacı; özel eğitim gerektiren bireylerin, Türk Millî Eğitiminin genel amaçları ve temel ilkeleri doğrultusunda, genel ve meslekî eğitim görme haklarını kullanabilmelerini sağlamaya yönelik esasları düzenlemektir.

Kapsam

Madde 2-Bu Kanun Hükmünde Kararname; özel eğitim gerektiren bireyler ile onlara doğrudan veya dolaylı olarak sunulacak eğitim hizmetlerini; bu hizmetleri sağlayacak okul, kurum ve programları kapsar.

Madde 3-Bu Kanun Hükmünde Kararnamede geçen;

a) “Özel eğitim gerektiren birey”, çeşitli nedenlerle, bireysel özellikleri ve eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından beklenen düzeyden anlamlı farklılık gösteren bireyi,

b) “Özel eğitim”, özel eğitim gerektiren bireylerin eğitim ihtiyaçlarını karşılamak için özel olarak yetiştirilmiş personel, geliştirilmiş eğitim programları ve yöntemleri ile onların özür ve özelliklerine uygun ortamlarda sürdürülen eğitimi,

c) “Kaynaştırma”, özel eğitim gerektiren bireylerin diğer bireylerle karşılıklı etkileşim içinde bulunmalarını sağlamak ve eğitim amaçlarını en üst düzeyde gerçekleştirmek için geliştirilmiş eğitim ortamlarını,

d) “Tanılama”, eğitsel amaçla, bireyin tüm gelişim alanlarındaki özelliklerinin belirlenerek değerlendirilmesi sürecini,

e) “Bakanlık”, Millî Eğitim Bakanlığını,

ifade eder.

Özel Eğitimin Temel İlkeleri

Madde 4-Türk Millî Eğitimini düzenleyen genel esaslar doğrultusunda özel eğitimle ilgili temel ilkeler şunlardır:

a) Özel eğitim gerektiren tüm bireyler, ilgi, istek, yeterlilik ve yetenekleri doğrultusunda ve ölçüsünde özel eğitim hizmetlerinden yararlandırılır.

b) Özel eğitime erken başlamak esastır.

c) Özel eğitim hizmetleri, özel eğitim gerektiren bireyleri sosyal ve fiziksel çevrelerinden mümkün olduğu kadar ayırmadan plânlanır ve yürütülür.

d) Özel eğitim gerektiren bireylerin, eğitsel performansları dikkate alınarak, amaç, muhteva ve öğretim süreçlerinde uyarlamalar yapılarak diğer bireylerle birlikte eğitilmelerine öncelik verilir.

e) Özel eğitim gerektiren bireylerin her tür ve kademedeki eğitimlerinin kesintisiz sürdürülebilmesi için her türlü rehabilitasyonlarını sağlayacak kurum ve kuruluşlarla iş birliği yapılır.

f) Özel eğitim gerektiren bireyler için bireyselleştirilmiş eğitim plânı geliştirilmesi ve eğitim programlarının bireyselleştirilerek uygulanması esastır.

g) Özel eğitim politikalarının geliştirilmesinde, özel eğitim gerektiren bireylerin örgütlerinin görüşlerine önem verilir.

h) Özel eğitim hizmetleri, özel eğitim gerektiren bireylerin toplumla etkileşim ve karşılıklı uyum sağlama sürecini kapsayacak şekilde plânlanır.

Tanıılama-Değerlendirme-Yerleştirme

Madde 5- Her aşamadaki tanılamada, bireyin eğitsel performans düzeyi belirlenir, gelişim alanlarındaki özellikleri değerlendirilir ve bu değerlendirme sonuçları dikkate alınarak eğitim amaçları ve hizmetleri plânlanır, en uygun eğitim ortamına yerleştirilmesine karar verilir.

Tanıılama, değerlendirme ve yerleştirme sürecinin her aşamasında ailenin de görüşü alınarak katılımı sağlanır.

Erken Çocukluk Dönemi Eğitimi

Madde 6- Erken çocukluk dönemindeki özel eğitim hizmetleri ailenin bilgilendirilmesi ve desteklenmesi temeline dayalı olarak evlerde ve kurumlarda sürdürülür.

Okul Öncesi Eğitimi

Madde 7- Tanısı konulmuş özel eğitim gerektiren çocuklar için okul öncesi eğitimi zorunludur. Bu eğitim özel eğitim okulları ile diğer okul öncesi eğitim kurumlarında verilir. Gelişim ve bireysel özellikleri dikkate alınarak, özel eğitim gerektiren çocukların okul öncesi eğitim süreleri uzatılabilir.

İlköğretim

Madde 8- Okul öncesi eğitimini tamamlayan veya zorunlu ilköğretim çağına gelmiş özel eğitim gerektiren çocuklar için hazırlık sınıfları açılabilir.

Hazırlık sınıflarının amacı, öğrencilerin gelişim ve bireysel özellikleri ile gereksinimleri doğrultusunda onları örgün eğitimi izleyebilecekleri duruma getirmektir.

Özel eğitim gerektiren bireyler, ilköğretimlerini özel eğitim okulları ve/veya diğer ilköğretim okullarında sürdürürler.

Zorunlu ilköğretim programlarının amaçlarını gerçekleştirecek durumda olmayan bireyler için gelişim alanlarındaki performans düzeyleri dikkate alınarak hazırlanmış eğitim programlarının uygulanacağı kurumlar açılır.

Orta Öğretim

Madde 9- Özel eğitim gerektiren bireyler, orta öğretimlerini özel eğitim okullarında ve/veya diğer genel ve meslekî teknik orta öğretim okullarında sürdürürler.

Yüksek Öğretim

Madde 10- Özel eğitim gerektiren bireylerin ilgi, istek, yetenek ve yeterlilikleri doğrultusunda ve ölçüsünde yüksek öğretim imkânlarından faydalanabilmeleri için gerekli özel tedbirler alınır.

Yaygın Eğitim

Madde 11- Özel eğitimin temel ilkeleri doğrultusunda farklı konu ve sürelerde, özel eğitim gerektiren bireyler için temel yaşam becerilerini geliştirmek, öğrenme ihtiyaçlarını karşılamak, işe ve mesleğe hazırlamak amacıyla yaygın eğitim programları düzenlenir. Özel eğitim gerektiren bireylerin aileleri ve yakın çevrelerinin bireyin gelişim sürecinde aktif rol almalarına ve onlarla birlikte yaşama becerilerini geliştirmelerine yönelik yaygın eğitim programlarına öncelik verilir.

Kaynaştırma

Madde 12- Özel eğitim gerektiren bireylerin eğitimleri, hazırlanan bireysel eğitim planları doğrultusunda akranları ile birlikte her tür ve kademedeki okul ve kurumlarda uygun yöntem ve teknikler kullanılarak sürdürülür.

Özel Eğitim Okullarında Eğitim

Madde 13- Benzer yetersizlikleri olan akranları ile birlikte ayrı bir okul veya kurumda eğitim görmeleri gereken özel eğitim gerektiren öğrencilerin eğitimi, uygun kaynaştırma modelleri ile düzenlenerek, özel eğitim okul ve kurumlarında sürdürülür.

Özel Eğitim Desteği

Madde 14- Özel eğitim gerektiren bireylere, her tür ve kademedeki eğitim ortamlarında devam

ettiği eğitim programlarının amaçlarını gerçekleştirmek üzere özel eğitim desteği verilir. Bu amaçla bireysel ve grupla eğitim imkanları sağlanır.

Herhangi bir eğitim kurumuna devam edecek durumda olmayan zorunlu eğitim çağındaki özel eğitim gerektiren bireylere yetersizlikten etkilenme düzeyine bakılmaksızın temel yaşam becerilerini geliştirme ve öğrenme ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik eğitim programları uygulanır.

Eğitim Programları

Madde 15- Özel eğitimde, eğitim programları bireylerin eğitsel performansları dikkate alınarak ve programın amaçları bireye uyarlanarak uygulanır.

Özel eğitim okul ve sınıflarında normal okul programları uygulanır, ancak; öğrencilerin özellikleri ve öğrenme yeterlilikleri dikkate alınarak, söz konusu programlarda denklіđi bozmayacak şekilde düzenlemeler yapılır. Özel eğitim okul ve sınıf programları, öğrencileri, eğitimlerini normal okullarda akranlarıyla birlikte sürdüreceğk yeterliliklere ulaştırmayı amaçlayan bir yaklaşımla hazırlanır.

Özel eğitim okul ve sınıflarında süreleri ve içerikleri öğrencilerin özelliklerine göre hazırlanmış özel eğitim programları da uygulanabilir. Bu programları tamamlayanlara verilecek diploma ve sertifikaların denklіđi ile üst öğrenim kurumlarına devam gibi konular ve öğrenciye sağlayacağı haklar Bakanlıkça belirlenir.

Özel eğitim gerektiren bireyleri ilgi, ihtiyaç ve yetenekleri doğrultusunda iş hayatında geçerliliği olan görevlere hazırlayıcı iş ve meslek eğitim programları; uygulama ağırlıklı ve bireyin o işi veya mesleği amaçlanan yeterlilikte yapmasını sağlayacak şekilde sürdürülür.

Değerlendirme

Madde 16- Normal akranları ile birlikte eğitim gören özel eğitim gerektiren öğrencilerin hazırlanan eğitim planındaki amaçları gerçekleştirme düzeyleri, devam ettikleri okulun sınıf geçme ve sınav yönetmeliğine göre değerlendirilir. Ancak, özür ve özellikleri dikkate alınarak sınavlarda gerekli önlemler alınır ve düzenlemeler yapılır.

Özel eğitim okul ve sınıflarında eğitim gören öğrencilerin değerlendirilmesinde, öncelikle bireyselleştirilmiş eğitim planlarında konulan amaçların gerçekleştirilmesi esas alınır.

Özel Eğitim, Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri

Madde 17- Eğitim öğretim kurumlarındaki rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri ile özel eğitim hizmetlerini düzenlemek, koordineli bir şekilde yürütülmesini sağlamak, izlemek ve değerlendirmek üzere her ilde milli eğitim müdürlüğüne bağlı olarak il milli eğitim müdür yardımcısı veya şube müdürü başkanlığında özel eğitim rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri birimi kurulur.

İllerde özel eğitim rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri bu birim tarafından yürütülür.

Özel Eğitim Okulları

Madde 18- Durumları ayrı bir okulda özel eğitim gerektiren bireyler için özür ve özelliklerine uygun gündüzlü veya yatılı özel eğitim okulları açılır.

Birden fazla özürü bulunan öğrenciler için özel eğitim okullarında özel eğitim sınıfları açılabilir.

Özel eğitim okullarında açılan yaygın eğitim programlarına katılan özel eğitim gerektiren bireyler ile söz konusu okulların aile eğitim programlarına katılanlardan öğrencilerin birinci derecede yakınlarının eğitimleri süresince iâşe ve ibateleri Bakanlıkça karşılanır.

Özel Eğitim Kurumları

Madde 19- Özel eğitim gerektiren bireylere özel eğitim desteği sağlamak veya onları iş ve mesleğe hazırlamak veya örgün eğitim programlarından yararlanamayacak durumda olanların temel yaşam becerilerini geliştirmek ve öğrenme ihtiyaçlarını karşılamak üzere gündüzlü özel eğitim kurumları açılabilir.

Özel eğitim kurumlarında, özel eğitim gerektiren bireyleri iş hayatında geçerliliği olan görevlere hazırlamak amacıyla açılan iş ve meslek kurslarına devam edenler, 5/6/1986 tarihli ve 3308 sayılı Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu'nun çırak öğrencilere verdiği haklardan yararlanırlar.

Diğer Okul ve Kurumlarda Özel Eğitim

Madde 20- Durumları normal akranlarıyla birlikte eğitim görmeye uygun olan özel eğitim gerektiren bireyler, eğitim ve öğretimlerini resmi ve özel okul öncesi, ilköğretim ve orta öğretim okullarında sürdürürler. Bu okullarda özel eğitim gerektiren bireylere özel eğitim desteği sağlamak üzere yardımcı derslikler oluşturulur, özel araç-gereç ile eğitim materyalleri sağlanır ve diğer özel tedbirler alınır.

Durumları ayrı bir sınıfta eğitilmeyi gerektiren öğrenciler için özür ve özelliklerine göre okul öncesi, ilköğretim ve orta öğretim kurumlarda özel eğitim sınıfları açılır.

Çıraklık ve yaygın eğitim faaliyetlerinde de bu tür uygulamalara yer verilir.

Rehberlik ve Araştırma Merkezleri

Madde 21-Rehberlik ve araştırma merkezleri, eğitim-öğretim kurumlarındaki rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesine ilişkin gerekli her türlü çalışmaların yanı sıra özel eğitim gerektiren bireyleri de tanılamada belirtildiği şekilde inceler, tanırlar, yerleştirilebilecekleri en uygun eğitim ortamını önerir ve bu bireylere rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri sunar.

Nüfus ve hizmet potansiyeline göre merkez ve diğer ilçelerde de rehberlik ve araştırma merkezleri açılabilir.

Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Servisi

Madde 22-Örgün ve yaygın eğitim kurumlarına devam eden bireylere rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri götürmek üzere eğitim-öğretim kurumlarında kurulan rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri servisleri, kurumlarındaki özel eğitim gerektiren bireylere de eğitim ihtiyaçları ve özelliklerine göre bu hizmetleri sunar.

Bu servisler, rehberlik ve danışma hizmetlerini yürütürken bölgelerindeki rehberlik ve araştırma merkezi ile diğer ilgili kurumlarla iş birliği yaparlar.

Okul ve Kurum Açma

Madde 23-Özel eğitim okul ve kurumları ile rehberlik ve araştırma merkezleri Bakanlıkça açılır.

Gerçek ve tüzel kişiler özel eğitim gerektiren bireylerin eğitim ve öğretimleri için 8/6/1965 tarihli ve 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunundaki esaslara uygun olarak özel okul veya kurum açabilirler.

Bakanlık, 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanununa göre açılmış ve hisselerinin tümü kamu yararına çalışan dernek ve vakıflara ait özel eğitim okul ve kurumlarının hizmetlerinin niteliğini yükseltmek ve öğrencilere maliyeti düşürmek amacıyla; bu okul ve kurumlara eğitim-öğretim hizmetleri sınıfında personel, program gibi destekler sağlayabilir.

Resmi ve Özel Öğretim Kurumlarında Özel Eğitim

Madde 24-Resmi ve özel okul öncesi, ilköğretim ve orta öğretim okulları ile yaygın eğitim kurumları; kendi çevrelerindeki özel eğitim gerektiren bireylere özel eğitim hizmetleri sağlamakla yükümlüdürler.

Söz konusu okul ve kurumlarda, özel eğitim gerektiren bireylerin eğitim-öğretim görmelerini sağlamak üzere gerekli tedbirler alınır.

Personel

Madde 25-Özel eğitim okul ve kurumları ile özel eğitime destek sağlayan okul ve kurumların eğitim-öğretim sınıfı personel ihtiyacı öncelikle karşılanır; ihtiyaç duyulan uzman personel atanır veya diğer kurum ve kuruluşlarla iş birliği yapılarak görevlendirilir.

Teftiş ve Denetim

Madde 26-Özel eğitim okul ve kurumları ile özel eğitime destek sağlayan kurumların faaliyetlerinin teftiş ve denetimi özel eğitim ve/veya rehberlik ve psikolojik danışma alanlarında yetişmiş müfettişlerce yapılır.

Özel Eğitim Araçları

Madde 27-Resmi okul ve kurumlarda eğitim ve öğretimlerini sürdürdükleri sürece, özel eğitim gerektiren bireylerin bu hizmetlerden etkin şekilde yararlanmalarını sağlayacak her türlü araç-gereç ihtiyaçları Bakanlıkça karşılanır.

Kaldırılan Hükümler

Madde 28-12/10/1983 tarihli ve 2916 sayılı Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu yürürlükten kaldırılmıştır.

Geçici Madde: Bu kanun Hükümünde Kararnamenin uygulanması ile ilgili hususlar Bakanlıkça hazırlanacak yönetmeliklerde belirtilir. Söz konusu yönetmelikler, bu Kanun Hükümünde Kararnamenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içerisinde çıkartılır.

Yürürlük

Madde 29-Bu Kanun Hükümünde Kararname yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 30-Bu Kanun Hükümünde Kararname hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

EK 2

İŞ EĞİTİMİ VE MESLEK AHLÂKI

DERSİ

ÖĞRETİM PROGRAMI

AÇIKLAMALAR

İş Eğitimi ve Meslek Ahlâkı dersi öğretim programı dört yılda işlenecek şekilde hazırlanmıştır.

İş Eğitimi ve Meslek Ahlâkı dersiyle öğrencilere, işin yaşamımızdaki önemini kavratmak, yeteneklerine uygun mesleği/işi seçebilmelerine yardımcı olmak, iş yerinde olumlu ilişkiler kurmalarını sağlamak ve iş ahlâkı kazandırmak amaç edinilmiştir.

Bu ders ile öğrencileri birer usta gibi yetiştirmek değil bilgi ve yeteneklerini geliştirerek onları hayata hazırlamak esas alınmıştır. Bunun için öğrencilerin seviyelerine uygun olarak atölyelerde iş öncesinde, iş sırasında ve iş sonrasında yapacağı davranışlar kazandırılmaya çalışılmalıdır.

İş Eğitimi ve Meslek Ahlâkı dersinde, öğrencilere meslekler tanıtılırken ve atölyeler oluşturulurken çevre imkânları dikkate alınmalıdır. Öğretmen öğrencilere iş/meslek seçiminde yardımcı olacak bilgi ve becerileri kazandırmaya çalışırken çevredeki iş alanlarını tanımaları için imkân sağlamalıdır. Öğrencilerin iş seçiminde dikkat etmesi gereken en önemli nokta ilgi ve yeteneklerine uygun seçim yapabilmeleridir. Bu nedenle öğrencilere ilgi ve yetenekleri fark ettirilerek seçilecek işin bütün yönleri ve iş yerinde uyulması gereken kuralların anlatılması önemlidir. İş Eğitimi dersinde öğrencilere işte çalışmanın sorumluluğunu kazandırmak ve iş yeri kurallarına uymalarını sağlamak için okuldaki atölyeler bir iş yeri gibi düşünülmelidir.

Programda yer alan “iş yeri kuralları” amacı hazırlık sınıfından itibaren kazandırılmaya çalışılmalı ve iş yerlerine yerleştirildiklerinde de bu davranışları genellemelerine yardımcı olunmalıdır.

Çevremizdeki işlerin çeşitli oluşu ve her işin kendine özgü özelliklerinin olması nedeniyle her iş için ayrı bir atölye kurulmasının güçlükleri göz önüne alınarak iş yapmayla ilgili geçerli olan temel bilgi, beceri ve alışkanlıklar kazandırılmaya çalışılmalıdır. Öğrencilere iş öncesinde çalışılacak atölyeler ve bu atölyelerdeki araç gereçler tanıtılmalı, bunların doğru kullanımları öğretilmelidir. Öğrencilere temiz, düzenli, planlı iş yapabilme beceri ve alışkanlığının kazandırılması önemlidir. Öğrencilerin çalışmalarını tamamladıktan sonra araç gereçlerin bakımını ve temizliğini yapmaları, araç gereçleri yerlerine koymaları, zaman ve malzeme bakımından ekonomik olmaları, işlerini temiz ve düzenli yapmaları ilerideki iş yaşamlarının temeli olacağından üzerinde titizlikle durulması önemlidir.

İş Eğitimi ve Meslek Ahlâkı dersinde yapılacak çalışmalarda öğrencilerin genel performansları ve fiziksel durumları göz önünde bulundurulmalıdır. Öğrencilere seviyelerinin üstünde bilgiler vermek yerine iş yaşamına uyum sağlayabilecekleri davranışlar kazandırılmalıdır. Ayrıca öğrenciler yapamadıkları işlerde kendilerine güvenlerini kaybedeceklerinden seçilen iş belli aşamalara ayrılarak plânlanmalı ve bu planlanan aşamalara göre yapılmalıdır.

Öğretmenler atölyelerde alınması gereken güvenlik tedbirlerini alarak herhangi bir kazaya meydan vermemelidir. Bunun için atölyelerde tezgâh ve araç gereçlerle ilgili kullanma uyarıları yazarak uygun gördüğü yerlere yapıştırmalıdır. Öğrenci kıyafetlerinin iş güvenliğini bozacak şekilde olmamasına dikkat edilmeli, iş önlükleri giydirilmelidir. Ayrıca öğretmenler atölyelerin diğer derslerin uygulamasının yapıldığı bir ortam hâline getirilmesine özen gösterilmelidir.

Her insan gibi zihinsel engelli bireylerde başarılı olma, kendine güven duyma, başkaları tarafından onaylanma ve beğenilme güdülerinin doyurulmasının çok önemli olduğu unutulmamalıdır. Buna yönelik olarak öğrencilerin bu derste yaptıkları çalışmalar sergilenmeli ve çalışma sonunda ürettikleri işleri koruma alışkanlığı kazandırılmalıdır.

GENEL AMAÇLAR

1. İş hayatını ve meslekleri tanır.
2. Planlı çalışma ve zamanını iyi kullanma alışkanlığı kazanır.
3. Araç gereçleri uygun ve ekonomik kullanma becerisi kazanır.
4. Edindiği bilgi ve becerileri iş yaşamında kullanma becerisi kazanır.

5. Kendi yeteneklerine uygun mesleği seçebilme becerisi kazanır.
6. Yeteneklerini keşfederek en verimli şekilde kullanır.
7. İş yerinde sevgi, saygı ve iş ahlâkı duygusu geliştirir.

ÖZEL AMAÇLAR

1. İşin hayatımızdaki önemini bilir.
2. Çalışmanın ve üretici olmanın yararlarını bilir.
3. İş ahlâkının gerektirdiği davranışları bilir.
4. Çalışacağı iş alanları ile ilgili meslekleri tanır.
5. İlgi ve yeteneklerinin farkında olur.
6. İş yerini tanır.
7. İş yeri kurallarını bilir.
8. İş yerine gidiş dönüşlerde yapılması gerekenleri bilir.
9. Ücretin anlamını bilir.
10. İş yerinde olumlu ilişkiler kurar.
11. Çalışmalarda kullanılacak araç gereçleri tanır.
12. İşe hazırlık yapar.
13. İş yeri kurallarına uyar.
14. Çalışırken güvenlik tedbirlerini uygular.
15. Planlı iş yapma becerisi geliştirir.
16. Araç ve gereçlerin kullanımına özen gösterir.
17. Grup çalışması yapmaya istekli olur.
18. Temiz ve düzenli olmaya özen gösterir.

19. Üretici olmanın hazzını duyar.
20. İş ararken yapılması gerekenleri bilir.
21. İş başvurusuyla ilgili yapılması gerekenleri bilir.
22. İş görüşmesiyle ilgili yapılması gerekenleri bilir.

AMAÇ VE DAVRANIŞLAR

(Hazırlık 1, 2 ve 3. Yıl)

I. İŞ HAYATINA HAZIRLIK

Amaç 1. İşin hayatımızdaki önemini bilir.

Davranışlar

1. Geçimini sağlamak için işin gerekli olduğunu söyler.
2. Topluma üretici bir birey olarak katılmak için işin gerekli olduğunu söyler

Amaç 2. Çalışmanın ve üretici olmanın yararlarını fark eder.

Davranışlar

1. Çalışmanın ve üretici olmanın insanları maddî ve manevî yönden mutlu ettiğini söyler.
2. Çalışmanın ve üretici olmanın toplumu geliştirdiğini söyler.
3. Çalışmanın ve üretici olmanın insanlar arasındaki iletişimi geliştirdiğini söyler.
4. Çalışkan ve üretici olmak için çaba gösterir.

Amaç 3. İş ahlâkının gerektirdiği davranışların farkında olur.

Davranışlar

1. İş yeri kurallarına uyulmasının iş ahlâkının gerektirdiği davranışlardan biri olduğunu söyler.
2. Dürüst ve güvenilir olmanın iş ahlâkının gerektirdiği davranışlardan biri olduğunu söyler.
3. Verilen bir işin zamanında yapılmasının iş ahlâkının gerektirdiği davranışlardan biri olduğunu söyler.
4. İş ahlâkının gerektirdiği davranışları sergiler

Amaç 4. Çalışacağı iş alanları ile ilgili meslekleri tanır.

Davranışlar

1. İş alanları ile ilgili mesleklerin adlarını söyler.
2. Belirtilen meslek sahibinin yaptığı işi söyler.

Amaç 5. İlgi ve yeteneklerinin farkında olur.

Davranışlar

1. İlgi ve yeteneklerinin neler olduğunu söyler.
2. İşle ilgili, ilgi ve yeteneklere uygun seçimler yapılması gerektiğini söyler.
3. İşle ilgili yeterliliklere uygun seçimler yapılması gerektiğini söyler.

Amaç 6. İş yerini tanır.

Davranışlar

1. İş yerinin adresini söyler.
2. İş yerinin telefonunu söyler.
3. İş yerinin bölümlerini söyler.
4. İş yerinde bölümlerde çalışan kişilerin adlarını söyler.
5. İş yerinde bölümlerde çalışan kişilerin unvanlarını söyler.

Amaç 7. İş yeri kurallarını bilir.

Davranışlar

1. İşe uygun giyinilmesi gerektiğini söyler.
2. İş yerinde güvenlik tedbirlerinin alınması gerektiğini söyler.
3. İş yerinde belirtilen çalışma saatlerine uyulması gerektiğini söyler.
4. İş yaparken yazılı ve sözlü talimatlara uyulması gerektiğini söyler.
5. Mazeret durumunda iş yerine gidilemeyeceğinin ilgili kişiye bildirilmesi gerektiğini söyler.
6. İş yerinde karşılaşılan sorunların ilgili kişiye bildirilmesi gerektiğini söyler.

Amaç 8. İş yerine gidiş dönüşlerde yapılması gerekenleri bilir.

Davranışlar

1. İş yerine gidiş dönüş için uygun toplu taşıma aracının kullanılması gerektiğini söyler.
2. Toplu taşıma araçlarında kurallara uygun davranılması gerektiğini söyler.
3. Binilecek toplu taşıma aracının geliş gidiş saatlerinin öğrenilmesi gerektiğini söyler.

4. Binilecek toplu taşıma aracının güzergâhının öğrenilmesi gerektiğini söyler.
5. Gidiş dönüşlerde uygun durakların seçilmesi gerektiğini söyler.
6. İş yerine gidiş dönüşlerde trafik kurallarına uyulması gerektiğini söyler.

Amaç 9. Ücretin anlamını bilir.

Davranışlar

1. Sürekli yapılan iş karşılığında işveren tarafından belli bir ücret ödeneceğini söyler.
2. Ücretlerin aylık/haftalık/günlük ödenebileceğini söyler.

Amaç 10. İş yerinde olumlu ilişkiler kurar.

Davranışlar

1. İş yerinde sorumlu kişilerin talimatlarına uyar.
2. Arkadaşları ile yardımlaşır.
3. İş birliği içinde çalışır.
4. Kavga etmez.
5. Kötü söz söylemez.
6. Başkalarının eşyasını kullanmak için izin ister.

II. İŞ ÖNCESİ

Amaç 11. Çalışmalarda kullanılacak araç gereçleri tanıır.

Davranışlar

1. Adı söylenen araç gereci gösterir.
2. Gösterilen araç gerecin adını söyler.
3. Adı söylenen araç gerecin işlevini söyler.

Amaç 12. İşe hazırlık yapar.

Davranışlar

1. İşe uygun giyinir.
2. Yapacağı işe uygun araç gereçleri hazırlar.
3. İş öncesi güvenlik tedbirlerini alır.
4. Yapacağı işi planlar.

III. İŞ SIRASI

Amaç 13. İş yeri kurallarına uyar.

Davranışlar

1. İşe uygun giyinir.
2. İş yerinde, belirlenen çalışma saatlerine uygun davranır.
3. İş yaparken yazılı ve sözlü talimatlara uygun davranır.
4. Mazeret durumunda iş yerine gidemeyeceğini ilgili kişiye bildirir.
5. İş yerinde karşılaştığı sorunları ilgili kişiye bildirir.

Amaç 14. Çalışırken güvenlik tedbirlerini uygular.

Davranışlar

1. İş öncesinde güvenlik tedbirlerini alır.
2. İş sırasında güvenlik tedbirlerini alır.
3. İş sonrasında güvenlik tedbirlerini alır.

Amaç 15. Planlı iş yapma becerisi geliştirir.

Davranışlar

1. İŖi iŖlem basamaklarına uygun olarak yapar.
2. Verilen iŖi zamanında bitirir.
3. İŖi niteliğine uygun yapar.

Amaç 16. Araç ve gereçlerin kullanımına özen gösterir.

Davranışlar

1. Araç gereçleri amacına uygun kullanır.
2. Gereçleri ekonomik kullanır.
3. Araç gereçlerin temizlik ve bakımını yapar.

Amaç 17. Grup çalışması yapmaya istekli olur.

Davranışlar

1. Grup çalışmasındaki kurallara uyar.
2. Grup çalışmasında kendi üzerine düşen görevi yapar.
3. Çalışmalarında araç gereci paylaşır.

IV. İŖ SONRASI

Amaç 18. Temiz ve düzenli olmaya özen gösterir.

Davranışlar

1. Çalışma bittikten sonra araç gereçleri yerine koyar.
2. Artık malzemeleri sonraki çalışmalarda kullanmak üzere muhafaza eder.

3. Çalışma yaptığı ortamı temizler.
4. Çalışma bittikten sonra vücut temizliği yapar.

Amaç 19. Üretici olmanın hazzını duyar.

Davranışlar

1. Yapılan çalışmaları korur.
2. Yaptığı çalışmaları sergiler.
3. Yaptığı işten ekonomik kazanç sağlar.

V. İŞ HAYATINA KATILMA

Amaç 20. İş ararken yapılması gerekenleri bilir.

Davranışlar

1. Hangi işlerde çalışılabileceğinin belirlenmesi gerektiğini söyler.
2. İş ilânlarının takip edilerek uygun olanlarının seçilmesi gerektiğini söyler.
3. Yakın çevresindeki iş imkânlarının araştırılması gerektiğini söyler.
4. İş bulmayla ilgili kurum ve kuruluşlara başvurulması gerektiğini söyler.

Amaç 21. İş başvurusuyla ilgili yapılması gerekenleri bilir.

Davranışlar

1. Başvuru için gerekli belgelerin götürülmesi gerektiğini söyler.
2. Başvuru ile ilgili belgelerin doldurulması gerektiğini söyler.

Amaç 22. İş görüşmesiyle ilgili yapılması gerekenleri bilir.

Davranışlar

1. İş görüşmesine giderken temiz giyinilmesi gerektiğini söyler.
2. İş görüşmesi sırasında sorulan sorulara yanıt verilmesi gerektiğini söyler.
3. Çalışma şartları ile ilgili bilgi alınması gerektiğini söyler.

KONULAR

I. İŞ HAYATINA HAZIRLIK

- A. İş Bilgisi
- B. Çalışmanın ve Üretici Olmanın Yararları
- C. İş Ahlâkının Gerektirdiği Davranışlar
- Ç. İş Alanlarıyla İlgili Meslekler
- D. İlgi ve Yeteneklerinin Farkında Olma
- E. İş Yeri ve Kuralları
- F. Olumlu İlişkiler Kurma
- G. İş Yerine Gidiş Dönüş
- Ğ. Ücret Bilgisi

II. İŞ ÖNCESİ

- A. Araç Gereçler
- B. İşe Hazırlık

III. İŞ SIRASI

- A. İş Yeri Kuralları
- B. Güvenlik Tedbirleri
- C. Planlı Çalışma
- Ç. Araç ve Gereçleri
- D. Grup Çalışması

IV. İŞ SONRASI

- A. Temiz ve Düzenli Olma
- B. Yaptığı İşten Haz Alma

V. İŞ HAYATINA KATILMA

- A. İş Ararken Yapılması Gerekenler
- B. İş Başvurusu
- C. İş Görüşmesi

İŞ EĞİTİMİ ATÖLYELERİ

1. UYGULAMALI TARIM

- A. Fidan Yetiştiriciliği
- B. Sebze Yetiştiriciliği
- C. Meyve Yetiştiriciliği
- D. Süs Bitkileri Yetiştiriciliği
- E. Çim Alanları ve Yer Örtücüler

2. HAYVANCILIK VE BAKIMI

- A. Kümes Hayvanları Yetiştiriciliği
- B. Arıcılık

3. HİZMET ELEMANLARI

- A. Yiyecek Hazırlama ve Pişirme
- B. Paket Yiyecek Servisi
- C. Yiyecek İçecek Servisi
- . Bulaşıkçı
- D. Komi
- E. Ev, Büro, Kurum Temizlik Elemanı
- F. amaşırhane Elemanı
- G. Oto yıkama Elemanı
- H. Kuaför Yardımcı Elemanı
- I. Danışma ve Bagaj Hizmetleri Elemanı
- İ. Vestiyer Görevlisi
- J. Taşıma Yükleme Boşaltma Elemanı
- K. Kapıcılık
- L. Kalite Kontrol Elemanı
- M. Tasnifleme, Ayırma Elemanı

4. EL SANATLARI

A. Ebru

B. Batik

C. Vitray

Ç. Cam ve Porselen Süsleme

D. Çiçek Yapımı

E. Deri Aksesuarları Yapımı

F. Ev Aksesuarları Yapımı

G. Bitki Örücülüğü

H. Şiş Örücülüğü

I. Tığ Örücülüğü

İ. Makrame

J. Trikotaj

K. Halı Dokuma

L. Kilim Dokuma

M. Seramik

5. FASON İŞLER ÜRETİMİ

A. Montaj İşleri

B. Konfeksiyon İşleri

C. Diğer İşler

6. AĞAÇ İŞLERİ

A. Boyama

B. Zımparalama

C. Kesme

Ç. Yapıştırma

D. Yakma

E. Oyma

F-.İnşa İşleri

7. METAL İŞLERİ

A. Dövme

B. Bükme

C. Çökertme

Ç. Kaynak

D. Markalama

E. Kesme

F. Eğeleme

G. Delme

H. İnşa İşleri

8. MATBAA

A. Cilt işleri

B. Serigraficilik

EK 3

İŞ EĞİTİMİ DERSİ ÜNİTELERİ

KAĞIT İŞLERİ

- a.** Mukavva Kesme
- b.** Mukavva Şekillendirme

BONCUK İŞLERİ

- a.** Boncuk Dizme
- b.** Boncukla Çalışmalar

YOĞURMA MADDELERİ

- a.**Yoğurma Maddeleri Hazırlama
 - Kil Hamuru Hazırlama
 - Tuz Seramiği Hazırlama
 - Tutkal Seramiği Hazırlama
 - Kağıt Hamuru Hazırlama
- b.** Yoğurma Maddeleri ile Çalışmalar Yapma

ALÇI İŞLERİ

- a.**Alçı Hazırlama
- b.** Alçıya Şekil Verme
 - Kalıpla Şekil Çalışması
 - Oyma Çalışması
 - İnşa İşleri

METAL İŞLERİ

a. Metal İşleriyle İlgili Araç-Gereç Kullanımı

b. Metal Malzemeler ile Çalışma

AĞAÇ İŞLERİ

a. Ağaç İşleriyle İlgili Araç Gereçlerin Kullanımı

- Ağaç Malzemeyi Zımparalama
- Ağaç Malzemeyi Yapıştırma
- Ağaç Malzemeyi Kesme
- Ağaç Malzemeyi Oyma
- Ağaç Malzemeyi Yakma

b. Ağaç Malzemeler ile Çalışma

TEKSTİL İŞLERİ

a. Örgü İşleri

* Örgü Örne

* Makrome Yapma

b. Dikiş İşleri

* Dikiş Dikme, Aplike Yapma

c. Desenleme İşleri

* Şablon Baskı

* Basit İşlemeler

* Batik Çalışması

* Kumaşla Çalışmalar

d. Dokuma İşleri

EK 4**ÖZEL EĞİTİM OKULLARI SEÇMELİ DERSLER LİSTESİ**

DERSİN ADI	YIL OLARAK SÜRESİ	HAFTALIK DERS SAATİ
1. Beslenme Bilgisi	1-9	1-2
2. Bilgisayar	1-5	1-4
3. Çiçekçilik	1-5	1-4
4. Dramatizasyon	1-9	1-4
5. Güzel Konuşma ve Yazma	1-9	1-4
6. Güzel yazı Çalışmaları	1-5	1-4
7. Halk Oyunları	1-5	1-4
8. Yabancı Dil	1-5	1-4
9. Kooperatifçilik	1-5	1-2
10. Koro Çalışmaları	1-9	1-2
11. Kütüphane Bilgisi	1-5	1-2
12. Müzik	1-9	1-2
13. TarımıHayvancılık Uygulamaları	1-5	1-2
14. Sağlık Eğitimi	1-8	1-2
15. Sanat Eğitimi	1-3	1-4
16. Spor Etkinlikleri	1-9	1-4

17. Yerel El Sanatları	1-6	1-4
18. Beden Eğitimi ve Rehabilitasyon	1-9	1-2
19. Ciltçilik	1-5	1-4
20. Ağaç İşleri	1-5	1-4
21. Metal İşleri	1-5	1-4
22. Türk Sanat Müziği	1-8	1-2
23. Türk Halk Müziği	1-8	1-2
24. Hafif Batı Müziği	1-8	1-2
25. Trikotaj	1-5	1-2
26. Makrome	1-8	1-2
27. Braille Yazı ve Matematik Öğretimi	1-8	1-4
28. Masörlük	1-5	1-2
29. Santralcılık	1-5	1-4
30. Montaj	1-5	1-4
31. Ev Ekonomisi	1-5	1-4
32. Epilasyon	1-5	1-4
33. Fotoğrafçılık	1-5	1-4
34. Vitray	1-5	1-4
35. El Örgü Teknikleri	1-5	1-4
36. Makine Nakışları	1-5	1-4

37. Teknik Resim	1-5	1-4
38. Batık	1-5	1-4
39. Yüz ve Vücut Masaj!	1-5	1-4
40. Tiyatro	1-5	1-4
41. Satranç	1-8	1-4
42.Düşünme Eğitimi	1-3	1-2

EK 5

İŞ EĞİTİM MERKEZLERİ HAFTALIK DERS DAĞITIM ÇİZELGESİ

DERSLER	DERS SAATİ
Teorik ve Grup Eğitimi	6
Sosyal ve Eğitsel Etkinlikler	4
Beslenme Bilgisi	5
Uygulamalı İş Eğitimi	15
Toplam	30

AÇIKLAMALAR:

1. Çizelgede yer alan dersler, haftanın günlerine eşit ağırlıklı olarak dağıtılmalıdır
2. Teorik ve Grup Eğitimi Dersinde, öğrencilere işlevsel akademik becerilerin (Okuma-Yazma, Matematik, Hayat Bilgisi, Dil ve Konuşma Gelişimi, Toplumsal Uyum Becerileri) geliştirilmesi yönündeki çalışmalara, Sosyal ve Eğitsel Etkinlikler Dersinde, motor ve diğer becerilerin (Resim-İş, Müzik, Beden Eğitimi, Drama, Eğitici Oyunlar) geliştirilmesi yönündeki çalışmalara yer verilir.
3. Beslenme Bilgisi Dersi saatinde, yemek yemeyle ilgili becerilere yer verilir.
4. Yeni öğretim programı hazırlanıncaya kadar; Teorik ve Grup Eğitimi, Sosyal ve Eğitsel Etkinlikler Dersi ve Beslenme Bilgisi Dersinde mevcut "Eğitim Uygulama Okulu Eğitim Programı" nda yer alan konulardan öğrencilerin bireysel ve gelişim özelliklerine uygun olanlar sınıf ve şube öğretmenlerinin katılacağı zümre öğretmenler toplantısında kararlaştırılacak ve idare tarafından onaylanarak uygulanacaktır.

10.10.2006

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri
Enstitüsü Müdürlüğüne;

El sanatları eğitimi bölümü 058127201 no'lu yüksek lisans tez dönemi öğrencisiyim. "Eğitilebilir zihinsel engelli çocukların iş ve meslek okullarında iş eğitimi dersinde uygulanan el sanatlarına ilişkin becerileri kazandırmada karşılaşılan sorunların incelenmesi" konulu tez çalışmam için aşağıda ismi geçen okullarda araştırma yapmak istiyorum. Gereğinin yapılmasını arz ederim.

Başkent Mesleki Eğitim Merkezi

Çağdaş Eğitim Uygulama Ve İş Eğitim Merkezi

Eryaman Eğitim Uygulama Ve İş Eğitim Merkezi

Ali Aktürk Eğitim Ve Uygulama Okulu

Sincan Meslek Eğitim Merkezi

Milli Piyango Başkent Mesleki Eğitim Merkezi

Süha Alemdaroğlu Eğitim Uygulama Ve İş Eğitim Merkezi

Batıkent Eğitim Uygulama Ve İş Eğitim Merkezi

Ulus Çağdaş Eğitim Uygulama Ve İş Eğitim Merkezi

Yağlıpınar Eğitim Uygulama Ve İş Eğitim Merkezi

Elif ULUKAYA

Tel: 054439832 53

Adres: Plevne Mah. Avcı Sok. 46/8 Sincan/ankara

TC
GAZİ ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ
ENSTİTÜSÜ

SAYI:B.30.2GÜN.0.F8.00.00 i 8084
KONU: İZİN

ANKARA
10.10.2006

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI
(Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı)

Enstitümüz EI Sanatları Eğitimi Anabilim Dalı, Dekoratif Ürünler Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans programı öğrencisi Elif ULUKAYA, Yrd. Doç. Dr. Lale ÖZDER'in danışmanlığında yürüttüğü "Eğitilebilir Zihinsel Engelli Çocukların iş ve Meslek Okullarında iş Eğitimi Dersinde Uygulanan EI Sanatlarına ilişkin Becerileri Kazandırmada Karşılaşılan Sorunların incelenmesi" konulu tezi ile ilgili uygulamalarını Ek'teki dilekçesinde isimleri belirtilen okullarda yapmak istemektedir.

İlgili öğrenciye müsaade edilmesi hususunda gereğini bilgilerinize saygılarımla arz/rica ederim.

Prof.Dr.Nevin ŞANLIER
Müdür Yardımcısı

Ekler

- 1- Dilekçe
- 2- Anket
- 3- Tez Önerisi

HANGİ ÜNİTELERİN HANGİ ANA BECERİLERİ KAPSADIGINI GÖSTEREN TABLO							
Kazandırılmak istenen Beceriler	Kağıt işleri	Boncuk işleri	Yoğurma maddeleri	Alçı işleri	Metal işleri	Ağaç işleri	Tekstil işleri
Kesme Becerisi							
Yoğurma Becerisi							
Oyma Becerisi							
Boyama Becerisi							
Yapıştırma Becerisi							
Yakma Becerisi							
Örme Becerisi							
Dikme Becerisi							
Dokuma Becerisi							
Dizme,sıralama Becerisi							

B. ANA BECERİLERDEN OYMA BECERİSİNİN HANGİ ÜNİTELERDE NE KADAR KULLANILDIĞINI GÖSTEREN TABLolar

[illegible]

B. ANA BECERİLERDEN YAPIŞTIRMA BECERİSİNİN HANGİ ÜNİTELERDE NE KADAR KULLANILDIĞINI GÖSTEREN TABLOLAR

[illegible]

B. ANA BECERİLERDEN YAKMA BECERİSİNİN HANGİ ÜNİTELERDE NE KADAR KULLANILDIĞINI GÖSTEREN TABLolar

[illegible]

B. ANA BECERİLERDEN ÖRME BECERİSİNİN HANGİ ÜNİTELERDE NE KADAR KULLANILDIĞINI GÖSTEREN TABLolar

[illegible]

B. ANA BECERİLERDEN DİKME BECERİSİNİN HANGİ ÜNİTELERDE NE KADAR KULLANILDIĞINI GÖSTEREN TABLolar

[illegible]

B. ANA BECERİLERDEN DOKUMA BECERİSİNİN HANGİ ÜNİTELERDE NE KADAR KULLANILDIĞINI GÖSTEREN TABLOLAR

[illegible]

B. ANA BECERİLERDEN DİZME-SIRALAMA BECERİSİNİN HANGİ ÜNİTELERDE NE KADAR KULLANILDIĞINI GÖSTEREN TABLolar

[illegible]

B. ANA BECERİLERDEN ŞEKİL VERME BECERİSİNİN HANGİ ÜNİTELERDE NE KADAR KULLANILDIĞINI GÖSTEREN TABLOLAR

[illegible]

D. İŞ EĞİTİMİ DERSİ ÜNİTELERİNİN EN ÇOK HANGİ AŞAMALARINDA ZORLANILDIĞINI GÖSTEREN TABLO

1.KAĞIT İŞLERİ

[illegible]

2.BONCUK İŞLERİ

[illegible]

3.YOĞURMA MADDELERİ

	Çok Fazla	Fazla	Orta	Az	Hiç
Yoğurma Maddeleri Hazırlama					
Şekil verme					
Piştirme					
Boyama					
Vernikleme					

4.ALÇI İŞLERİ

	Çok Fazla	Fazla	Orta	Az	Hiç
Alçı Hazırlama					
Alçıya Şekil Verme					
Boyama					

5.METAL İŞLERİ

[illegible]

6.AĞAÇ İŞLERİ

[illegible]

7.TEKSTİL İŞLERİ

[illegible]

C.ÖĞRENCİLERE İŞ EĞİTİMİ DERSİNDE KAZANDIRILMAK İSTENEN BECERİ ÇEŞİTLERİNİN HANGİSİNDE NE KADAR ZORLANILDIĞINI GÖSTEREN TABLO

[illegible]